

Programmabegroting 2023 - 2026

Gemeente
Hillegom

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	4
Aanpassingen na Kadernota 2023.....	5
Begroting in één oogopslag.....	8
Leeswijzer.....	10
Programmaplan.....	11
Programma 1 Samenleven	11
Vitaliteit	12
Talentontwikkeling.....	14
Zorg voor elkaar.....	16
Werk en inkomen.....	18
Opgroeien en opvoeden.....	21
Thuis wonen.....	24
Hulp bij meedoen	27
Verbonden partijen	29
Beleidsindicatoren.....	29
Kaderstellende stukken.....	32
Wat mag het kosten?	33
Programma 2 Leefomgeving	36
Openbare orde en veiligheid	37
Verkeer en Vervoer.....	41
Wonen.....	43
Implementatie Omgevingswet	45
Gebiedsontwikkeling	46
Openbare ruimte en duurzaamheid.....	47
Verbonden partijen	51
Beleidsindicatoren.....	51
Kaderstellende stukken.....	54
Wat mag het kosten?	55
Programma 3 Bedrijvigheid.....	57
Lokale economie.....	58
Regionale economie	59
Verbonden partijen	60
Beleidsindicatoren.....	60
Kaderstellende stukken.....	61
Wat mag het kosten?	61
Programma 4 Bestuur en ondersteuning.....	63
Dienstverlening, Participatie en Communicatie	64
Regionale samenwerking	67
Verbonden partijen	69
Beleidsindicatoren.....	69
Kaderstellende stukken.....	70
Wat mag het kosten?	71
Algemene dekkingsmiddelen.....	72
Toelichting Doel A	74
Wat mag het kosten?	74
Overhead.....	76
Vennootschapsbelasting.....	76
Onvoorzien.....	76

Paragrafen.....	77
Paragraaf Lokale heffingen.....	77
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	84
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	90
Paragraaf Financiering.....	98
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	101
Paragraaf Verbonden partijen.....	102
Paragraaf Grondbeleid.....	116
Financiële begroting.....	124
Financieel overzicht van baten en lasten.....	125
Grondslagen begroting en meerjarenraming.....	125
Financieel meerjarenperspectief tot aan de begroting 2023.....	126
Financieel meerjarenperspectief tot aan de kadernota 2023.....	126
Overzicht van baten en lasten.....	127
Verschillen tussen de begroting 2023 en de gewijzigde begroting 2022.....	128
Samenleven.....	128
Leefomgeving.....	137
Bedrijvigheid.....	144
Bestuur en ondersteuning.....	148
Algemene middelen.....	151
Overzicht van incidentele baten en lasten.....	153
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.....	154
Uiteenzetting van de financiële positie.....	155
Geprognosticeerde balans.....	155
EMU saldo.....	156
Investeringen 2023-2026.....	156
Reserves en voorzieningen 2023-2026.....	156
Verloop van reserves 2023-2026.....	159
Bijlage 1: Overzicht baten en lasten per taakveld.....	162

Voorwoord

Toekomstbestendig

Hillegom is een heerlijk dorp om te wonen en te werken. Dat willen we zo houden, ook voor toekomstige generaties, maar dat gaat niet vanzelf.

De wereld om ons heen verandert in rap tempo. De effecten van de coronapandemie zijn nog steeds merkbaar, ons klimaat verandert, een oorlog aan de rand van Europa, een energiecrisis, een asielcrisis en een economische recessie geven ons redenen tot zorg. We willen daarom stimuleren dat onze inwoners naar elkaar blijven omkijken en wonen in (groene) veilige wijken en buurten. Ook zetten we de komende jaren in op meer zichtbaarheid van BOA's op straat en blijven we met onze inwoners en ondernemers in gesprek om zo te weten wat er leeft in ons dorp en welke zorgen er zijn. Daarnaast stimuleren we een gezonde leefstijl en voldoende beweging.

We blijven inzetten op bedrijvigheid en werkgelegenheid door ondersteuning van de lokale en regionale economie. Belangrijk hierin is de verbinding tussen overheid, onderwijs en ondernemingen (Triple Helix). Daarbij hoort ook voldoende bollengrond voor behoud van onze vitale agrarische sector en behoud van onze leefomgeving en culturele identiteit.

Samen

De komende periode verkennen we de dilemma's rondom wonen, mobiliteit en duurzaamheid in relatie tot beperkte beschikbare ruimte. We blijven als gemeente Hillegom niet stilzitten maar spelen in op de veranderingen in ons eigen dorp en de wereld om ons heen.

We kiezen daarbij voor een integrale aanpak van grote maatschappelijke vraagstukken waar dat mogelijk is. Hierbij geven we maximale ruimte aan zelfredzaamheid en innovatieve kracht van bedrijven, verenigingen, instellingen en burgerinitiatieven.

Als college blijven we een gezamenlijke aanpak stimuleren om partijen bij elkaar te brengen en te verbinden, ook met de partners uit de regio's om ons heen.

Financiële gezondheid

De nazomer van 2022 is gestart met een inflatiepercentage van 12%. Niet eerder was de inflatie zo hoog. De belangrijkste component is de hoge prijs voor energie. Het zijn enorme prijsstijgingen die al onze inwoners, ondernemers en het maatschappelijk middenveld raken.

Zeker is dat we als gemeente de komende jaren ook te maken krijgen met loon- en prijsstijgingen die (fors) hoger zijn dan waar we procentueel in de Kadernota 2023 mee hebben gerekend (3,7%) en die nu zijn opgenomen in deze Programmabegroting. In hoeverre we hiervoor straks door het Rijk, in de septembercirculaire, mogelijk gecompenseerd gaan worden, is nu nog onduidelijk.

Door de te verwachten hogere uitgaven van het Rijk stijgt voor onze gemeente de algemene uitkering Gemeentefonds tot en met het jaar 2025. Voor het jaar 2026 is het Rijk op dit moment nog terughoudend en dat resulteert (vooralsnog) voor het jaar 2026 in onze meerjarenraming in een negatief saldo. Vanzelfsprekend houden we de komende periode rekening met de onzekerheden van de Rijksbijdrage en de onzekere economische situatie waarin we ons momenteel bevinden.

Met al deze onzekerheden om ons heen zijn we extra trots dat Hillegom in financieel opzicht een gezonde gemeente is. We presenteren u een structureel sluitende programmabegroting 2023 waarin alle ambities voor de komende college periode zijn verwerkt.

Burgemeester en wethouders

Aanpassingen na Kadernota 2023

Begrotingssaldo na vaststellen Kadernota 2023 en Meicirculaire 2022:

De kadernota is voor het zomerreces vastgesteld en is samen met de Meicirculaire de basis voor het meerjarenperspectief 2023 - 2026. In de onderstaande tabel is het saldo gepresenteerd van de Meicirculaire en kadernota gezamenlijk.

Bedragen x € 1.000 (-/- = voordelig)				
Financieel beeld op hoofdlijnen	2023	2024	2025	2026
Saldo Kadernota 2023 na mutaties	-345	-333	-447	-562
Resultaat Meicirculaire 2022	-2.079	-2.819	-3.634	34
Saldo na Meicirculaire 2022	-2.424	-3.152	-4.082	-528

Na de Meicirculaire is er een aantal ontwikkelingen die in deze begroting zijn vertaald.

AANPASSINGEN:

Bedragen x € 1.000 (-/- = voordelig)				
Omschrijving aanpassingen	2023	2024	2025	2026
Aanpassingen dividend	170	170	170	170
Actualisatie afschrijvingen en Reserve kapitaallasten	89	90	86	149
Reconstructies dekking via Reserve kapitaallasten			-48	-148
Aanpassing verwachte Buig bijdrage	487	487	487	487
Nagekomen bijdrage SOZ	110	91	89	93
Stijgende inflatie	266	266	266	266
Algemene uitkering, extra middelen Jeugdhulp (van 75% naar 100%)		-167	-163	-116
Overige mutaties	223	222	141	130
	1.345	1.159	1.028	1.032

Aanpassingen dividend

Voor de instanties waar dividend van wordt ontvangen, wordt een lagere opbrengst verwacht.

Actualisatie afschrijvingen en Reserve kapitaallasten

Na vaststellen van de jaarrekening (en de Kadernota 2023) zijn de afschrijvingen kapitaallasten en de Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen geactualiseerd.

Reconstructie dekking via Reserve kapitaallasten

In de Kadernota 2023 is verzuimd de dekking van de afschrijvingslasten via de Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen te laten lopen.

Aanpassingen verwachte Buig bijdrage

De verwachte bijdrage Gebundelde uitkering (Buig) is lager dan eerder aangenomen. De Buig bijdrage wordt in de begroting van de ISD geraamd, ontvangsten zijn bij de gemeente.

Nagekomen bijdrage SOZ

Door het SOZ zijn nadere ramingen ontvangen van de bijdrage.

Stijgende inflatie Meerlanden

In DVO met Meerlanden wordt aangegeven dat de tarieven voor de dienstverlening meelopen met de werkelijke inflatie. Gezien de ontwikkelingen met de inflatie zijn de bedragen aangepast.

Algemene uitkering, extra middelen Jeugdhulp (van 75% naar 100%)

Na publicatie van de het rapport van de arbitragecommissie jeugdzorg is het bedrag van € 1,9 miljard genoemd als compensatie voor de te maken kosten bij gemeenten. De bedragen zijn in eerste instantie niet opgenomen in het Gemeentefonds, voor de jaren 2022 en 2023 zijn deze incidenteel opgenomen. Voor de jaren na 2023 is het gerechtvaardigd de bedragen voor 100% mee te ramen, de toezichthouder is hiermee akkoord. Afgelopen jaar

was dit 75%. Afgelopen periode is toch weer een greep gedaan uit het Jeugdhulp budget om maatregelen te financieren om de Jeugdhulp te verminderen. Het risico ligt bij het Rijk zodat de extra bedragen alsnog positief zijn.

Overige mutaties

Een aantal kleine wijzigingen en grotere wijzigingen bij verschillende thema's. Genoemd kunnen worden omissies in de kadernota, Jeugdhulp zorgvervoer, wijzigingen in de heffing riolering en inzameling afval en een aantal kleinere administratieve wijzigingen.

Opgenomen onderdelen uit Coalitieakkoord 'Met trots vooruit 2022-2026'

De bedragen van de ambities in het coalitieakkoord vertegenwoordigen incidentele kosten. Omdat de toezichhouder de landelijke norm volgt voor incidentele baten en lasten worden de incidentele kosten gedekt uit het begrotingssaldo.

		Bedragen x € 1.000			
COALITIEONDERDELEN	Punt	2023	2024	2025	2026
BESTUUR					
	Nadrukkelijker inzetten op communicatie en participatie en onderzoek hoe politiek dichterbij inwoners gebracht kan worden.	75			
Dienstverlening	Intensivering inzet contactfunctionarissen voor wijken, ondernemers en verenigingen en bij Overheid- en buurtparticipatie	35	35	35	35
	Onderzoeken of huidige aanbod van fysieke en digitale dienstverlening nog aansluit op behoeften.	50			
Actief Burgerschap	Faciliteren kindergemeenteraad	5	5	5	5
	Regionale kwartiermaker aanstellen voor uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek	20			
FYSIEK DOMEIN					
Algemeen	Opstellen van een Omgevingsplan voor het totale grondgebied van Hillegom	100			
	Actualiseren Woonprogramma 2020-2024	50			
	Onderzoeken transformatie van (binnenstedelijke) bedrijventerreinen naar gebieden van wonen en werken	50			
	Onderzoeken of en waar uitbreidingslocaties voor woningen aan de randen van ons dorp toegevoegd moeten worden.		50		
	Opstellen uitvoeringsprogramma Langer thuis wonen	50			
Mobiliteit	Herijken huidige parkeernormen	50			
	Uitvoeren aanbevelingen evaluatie openbare ruimte centrum	250			
	Bekostiging via Reserve Kapitaallasten	-250			
OPENBARE RUIMTE					
	Inrichten openbare ruimte t.b.v bewegen voor jong en oud (sportieve routes)	50			
	Onderzoeken van mogelijkheden van het vergroten vogelbroedgebied in de polders	10			
	Stimuleren innovatief en circulair ondernemerschap	50			
	Onderzoek naar Milieustation 3.0	10			
MAATSCHAPPELIJKE DOMEIN					
	De toegevoegde waarde van cultuur en cultureel erfgoed actief uitdragen en promoten	50			
Sport en gezondheid	Onderzoek naar mogelijkheden optimalisatie exploitaties (sport)accommodaties		60		
Welzijn en zorg	Onderzoeken of we een deel van het huidige maatwerk naar meer algemene voorzieningen kunnen verschuiven	50			
	Faciliteren en stimuleren inwoners en organisaties om zich actief in te zetten voor een dementievriendelijke samenleving	10			
	Faciliteren en onderzoeken (voor ouderen in het centrum) mogelijkheden voor ontmoeting om eenzaamheid te voorkomen	30	30	30	30
	Extra capaciteit BOA's	82	82	82	82
	Inzetten op technologische vernieuwingen ter voorkoming van overlast en extra inzet aanpak hufgedrag in het verkeer	50			
	Opstellen nieuw integraal veiligheidsbeleid 2024-2027 (inclusief jaarlijks uitvoeringsplan)	50			
Totaal		927	262	152	152

BEGROTINGSSALDO NA VERWERKEN VAN DE AANPASSINGEN:

Bedragen x € 1.000 (-/- = voordelig)

Financieel beeld op hoofdlijnen	2023	2024	2025	2026
Saldo na Meicirculaire 2022	-2.424	-3.152	-4.082	-528
Aanpassingen	1.345	1.159	1.028	1.032
Opgenomen onderdelen uit Coalitieakkoord	927	262	152	152
Saldo Programmabegroting 2023-2026	-152	-1.731	-2.901	656

Begroting 2023 in één oogopslag

Met trots vooruit!

We blijven als gemeente Hillegom niet stilstaan maar spelen in op de veranderingen in ons eigen dorp en de wereld om ons heen. We zijn trots dat Hillegom in financieel opzicht een gezonde gemeente is, met een structureel sluitende programmabegroting 2023 waarin alle ambities in de begroting zijn verwerkt. Toch blijven we kritisch kijken naar de uitgaven.

Het college van burgemeester en wethouders

INKOMSTEN

WAAR KOMT HET VANDAAN?

Het grootste deel krijgen we van het Rijk.

De rest krijgen we uit lokale heffingen en overige inkomstenbronnen.

De totale inkomsten voor 2023 zijn begroot op 57,8 miljoen.

Lokale heffingen

Onroerende zaak belasting	€ 5.096.000
Precario belasting	€ 11.000
Overige baten (dwangbevelen)	€ 32.000
Afvalstoffenheffing	€ 3.558.000
Rioolheffing	€ 2.474.000
Secretarieel ges	€ 316.000
Leges bouwvergunningen	€ 400.000
Begrafenisrechten	€ 81.000
Rechten en Marktgeld	€ 13.000

Andere inkomstenbronnen

Bijdrage reserves	€ 1.939.000
Huur en verkoopopbrengsten	€ 1.208.000
Rente en dividend	€ 591.000
Overige opbrengsten	€ 410.000

Hoeveel betaal ik in 2023 aan:

Rioolheffing	
Meerpersoons	€ 235,00
Afvalstoffenheffing	
Meerpersoons	€ 355,00
OZB	
Gemiddelde woning	€ 409,00
Totale woonlasten	€ 999,00

Ondernemend Hillegom

We blijven inzetten op bedrijvigheid en werkgelegenheid door ondersteuning van de lokale en regionale economie. Belangrijk hierin is de verbinding tussen overheid, onderwijs en ondernemingen. Daarbij hoort ook voldoende eerste en tweede klas bollengrond voor behoud van onze vitale agrarische sector en behoud van onze leefomgeving en culturele identiteit.

We doen het samen

We willen graag dat inwoners naar elkaar blijven omkijken en wonen in (groene) veilige wijken en buurten. Als college helpen we om partijen bij elkaar te brengen en te verbinden, ook met de partners uit de regio's om ons heen.

Toekomstbestendig

De komende periode onderzoeken we de keuzes rondom wonen, mobiliteit en duurzaamheid in de kleine beschikbare ruimte die er nog is. Daarnaast moedigen we een gezonde leefstijl en voldoende beweging aan voor onze inwoners.

UITGAVEN

♥ Vitaliteit	€ 2.753.000
📁 Talentontwikkeling	€ 2.560.000
🏠 Zorg voor elkaar	€ 1.065.000
💼 Werk en inkomen	€ 7.564.000
👶 Opvoeden en opgroeien	€ 7.539.000
🏠 Thuiswonen	€ 939.000
👤 Hulp bij meedoen	€ 6.652.000
🏗️ Gebiedsontwikkeling	€ 801.000
🛡️ Openbare orde en veiligheid	€ 2.410.000
🌳 Openbare ruimte en duurzaamheid	€ 8.310.000
🚗 Verkeer en vervoer	€ 4.389.000
🏠 Wonen	€ 810.000
🔧 Centrumontwikkeling	€ 386.000
🏘️ Lokale economie	€ 10.000
📍 Regionale economie	€ 464.000
💬 Dienstverlening	€ 874.000
🤝 Regionale samenwerking	€ 1.729.000
👁️ Algemene middelen	€ 8.387.000
💬 Bestemming saldo	€ 152.000
📄 Onvoorzen	€ 25.000

57.8
MILJOEN

De hele begroting vindt u op www.hillegom.nl en zoek op begroting.

Leeswijzer

Inleiding

De inrichting van de programmabegroting wordt door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voorgeschreven en bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen. De financiële begroting bestaat onder meer uit een totaaloverzicht van de baten en lasten, inzicht in en toelichting op de financiële positie van de gemeente.

Programma 1 Samenleven

Programma 1 Samenleven is gewijzigd aan de Maatschappelijke Agenda (MAG). De toelichting van de uitvoeringsprogramma's zijn hierop aangepast.

Geen wijzigingen in de programma's

Overeenkomstig artikel 2 van de "Financiële verordening gemeente Hillegom 2019" stelt de raad aan het begin van elke raadsperiode de programma-indeling vast. De indeling is in deze programmabegroting niet gewijzigd. Wel is de naam van programma 1 in overeenstemming gebracht met het MAG en gewijzigd van Vitaliteit naar Samenleven.

Beleidsbegroting

Het door de raad vastgestelde programmaplan geeft de volgende programma-indeling:

1. Samenleven
2. Leefomgeving
3. Bedrijvigheid
4. Bestuur en ondersteuning

Gevolgd door het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen.

In elk programma wordt per thema inzicht gegeven in de te bereiken doelstellingen ("wat willen we bereiken"). Vervolgens wordt door middel van activiteiten ("wat gaan we daarvoor doen") aangegeven op welke wijze we ernaar streven deze doelstellingen te bereiken. Deze activiteiten hebben in 2023 onze speciale aandacht. Reguliere, jaarlijks terugkerende taken waar geen verdere bijzonderheden over te vermelden zijn, net als vorig jaar, niet meer in de begroting opgenomen. De reguliere taken die het komende jaar onze specifieke aandacht vragen zijn zo mogelijk wel benoemd.

Elk thema eindigt met de verplicht voorgeschreven beleidsindicatoren. Het gaat om gegevens die een trend kunnen signaleren. Deze gegevens worden voornamelijk vanuit externe bronnen verkregen. Deze informatie is ook beschikbaar op www.waarstaatjegemeente.nl. De gegevens in deze Programmabegroting kunnen achterlopen op de gegevens van de genoemde site.

Elk programma wordt afgesloten met het financiële overzicht "Wat mag het kosten?" In dit overzicht staan per taakveld de baten en lasten vermeld. Dit geldt ook voor de mutaties op de reserves. Alle lasten zijn negatief opgenomen en alle baten positief. In de tabellen waar de bedragen afgerond zijn op € 1.000 treft u mogelijk afrondingsverschillen in totaalstellingen aan. Na de vier programma's wordt inzicht gegeven in de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de post onvoorzien en de vennootschapsbelasting.

Naast het programmaplan geven de paragrafen een totaaloverzicht van elementen die in diverse programma's zijn opgenomen. Zoals de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen of verbonden partijen. Wij gebruiken in de opzet de standaardindeling van het BBV.

Financiële begroting

In dit hoofdstuk zijn de grondslagen opgenomen, het totaaloverzicht van de baten en lasten en de toelichting met inzicht in de financiële positie. Voorbeelden zijn het overzicht van de incidentele baten en lasten, de investeringen en een geprognosticeerde balans.

Programmaplan

Programma 1 Samenleven

Maatschappelijke agenda: innoveren & verbinden

Begin 2022 heeft de gemeenteraad van Hillegom de Maatschappelijke Agenda (MAG) vastgesteld als basis voor uitvoeringsprogramma's op zeven thema's:

1. Vitaliteit
2. Talentontwikkeling
3. Zorg voor elkaar
4. Werk en inkomen
5. Opgroeien en opvoeden
6. Thuis wonen
7. Hulp bij meedoen

De agenda bevat een integrale visie en zeven opgaven voor het sociaal domein. Begrippen als positieve gezondheid en inclusie lopen als rode draden door de maatschappelijke agenda.

Per thema wordt in 2022 samen met maatschappelijke partners, bewoners, ondernemers en andere betrokkenen gewerkt aan een uitvoeringsprogramma.

In de programmabegroting 2023 - 2026 wordt dezelfde verdeling gebruikt als in de MAG. Samen vormen deze thema's het begrotingsprogramma Samenleven.

Dit zijn de opgaven waar we aan gaan werken. De indeling komt voort uit belangrijke ontwikkelingen en problemen in de samenleving en wettelijke taken van de gemeente. De opgaven hangen met elkaar samen en zijn niet los van elkaar te zien. Ze versterken én zijn afhankelijk van elkaar. In de volgorde van onze opgaven, volgen we 'losjes' de lijn van de individuele inwoner, van elkaar helpen, naar hulp en steun van de gemeente als dat nodig is. De eerste drie opgaven zorgen voor een sterke sociale basis die bijdraagt aan het voorkomen van problemen later.

Hieronder worden per thema eerst de trends en ontwikkelingen benoemd. Dat kan bijvoorbeeld gaan over landelijke regelgeving, demografische ontwikkelingen, of de gevolgen van de coronapandemie.

Vervolgens worden de ambities genoemd die in de MAG bij het betreffende thema zijn opgenomen: "Wat willen we bereiken?"

Daarna geven we aan hoe we meten of het lukt. Dat meten doen we via een aantal indicatoren. Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De indicatoren geven op hoofdlijnen een beeld van de voortgang op onze ambities;
- Het is een middel voor dialoog met partners;
- We gaan uit van een beperkte set indicatoren om het overzichtelijk en simpel te houden;
- De gegevens worden zo mogelijk jaarlijks geactualiseerd;
- We nemen alleen indicatoren op die op dit moment structureel/betrouwbaar te meten zijn.

Tenslotte wordt aangegeven welke activiteiten in 2023 zullen worden ondernomen en/of gefinancierd om de ambities waar te maken.

Sommige activiteiten dragen bij aan verschillende ambities en soms zelfs aan ambities binnen verschillende thema's. In die gevallen is geprobeerd de activiteit bij de belangrijkste ambitie op te nemen, om zo versnippering tegen te gaan. Datzelfde kan het geval zijn bij partners die subsidie ontvangen voor hun activiteiten: vaak dragen ook die partijen bij aan verschillende ambities, soms bij verschillende thema's. Ook dáár is getracht de activiteiten onder één ambitie te bundelen.

Sommige posten binnen de begroting vallen binnen verschillende programma-thema's. Bijvoorbeeld als een deel van het genoemde bedrag over vastgoed gaat en een deel over de activiteiten die op die locatie plaats vinden. Ook hier is getracht om één en ander op één plek binnen de begroting op te nemen.

Vitaliteit

Onze inwoners hebben gelijke kansen op een goede gezondheid van –9 maanden tot 100+

Gezondheid zien we als het vermogen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Daarvoor is een gezonde leefstijl nodig: lichamelijk, mentaal en sociaal. Dat is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Daarom willen we dit stimuleren. We willen dat alle inwoners gelijke kansen hebben op gezondheid, van jong tot oud. Een gezonde leefstijl is al op jonge leeftijd belangrijk, daar willen we een goede basis leggen. We hebben oog voor kwetsbare inwoners: door ouder worden, een beperking, uitsluiting of tegenslag in het leven. We stimuleren vooral beschermende en gezondheidsbevorderende factoren; zowel bij onze bewoners als hun omgeving. Daarnaast hebben we aandacht voor risico's en onderliggende problemen op sociaal en maatschappelijk vlak. We kiezen vitaliteit als eerste opgave omdat het de basis is voor de volgende opgaven en aansluit bij onze visie over meedoen en de kracht van onze inwoners.

Trends en ontwikkelingen

Breder inzetten op vitaliteit

Voortzetten ondersteuning programma Healthy Hillegom – maak de gezonde keuze.

Uitbreiden van het netwerk.

De gezondheidsbeweging Healthy Hillegom kan alleen succesvol worden als we samenwerken met lokale partners. We zijn ervan overtuigd dat alle bedrijven, organisaties, scholen, (sport)verenigingen, horeca en supermarkten een bijdrage kunnen leveren.

Of je stappen onderneemt voor de vitaliteit van je werknemers, een gezond gerecht op de kaart van je restaurant zet, de (sport)vereniging rookvrij maakt alle kleine stapjes zorgen ervoor dat er meer gezonde keuzes te vinden zijn in Hillegom.

Meer focus op preventie

Regionale samenwerking op het integreren van de lokale preventie akkoorden.

Samenwerking bevorderen met de maatschappelijke eerste lijn zoals huisartsenpraktijken, wijkteams (en andere lokale teams), Centra voor Jeugd en Gezin, etc.

Data-gedreven

De Gemeentezorgspiegel biedt de mogelijkheid om alle informatie over zorggebruik bij elkaar te brengen.

Afname beweging stijgende zorgkosten

Door corona is er een afname geweest in beweging. Mede hierdoor is er in toenemende mate bewegingsarmoede en stijgen de zorgkosten.

Sportieve routes

Sporten en bewegen in de openbare ruimte.

Maatschappelijke accommodaties

Indien er aanpassingen, verbeteringen of uitbreiding van maatschappelijke accommodaties waarbij de gemeente economisch eigenaar is, kan dit additionele kosten met zich meebrengen. Naarmate de termijn tussen planvorming, besluitvorming, opdrachtverstrekking en uitvoering zich langer uitstrekt, de kans op eventuele prijseffecten toenemen.

Routekaart verduurzaming sport

Landelijke inzet

In de Maatschappelijke agenda Hillegom: Leven Lang Meedoen staan de meerjarige ambities en acties benoemd:

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

- De gezonde keuze moet de makkelijke keuze worden. We willen een fysieke en sociale omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag, zodat:
  - Meer kinderen en volwassenen sporten, bewegen en spelen en voldoen aan de beweegrichtlijnen
  - De rookvrije generatie en omgeving dichterbij komen
  - Het aandeel mensen dat een gezond gewicht heeft, gelijk blijft of groeit
  - Meer inwoners gaan verstandig om met alcohol en drugs
  - Meer inwoners kiezen voor gezonde voeding
- Onze inwoners worden gezonder ouder, zowel fysiek als mentaal, en hebben meer gezonde levensjaren door levenslang investeren in een positieve en gezonde leefstijl

Inclusie:

- Inclusief sporten en bewegen wordt meer vanzelfsprekend voor mensen met een beperking en kwetsbare inwoners

Wat gaan we doen?

- We voeren acties uit de nota sportbeleid en het Lokaal sportakkoord uit, dit draagt ook bij aan de andere opgaven, bijvoorbeeld aan talentontwikkeling, zorg voor elkaar, opgroeien en thuis wonen
- Wij maken verbindingen tussen sport bewegen en inwoners, jong en oud, die gebruik maken van ondersteuning
- In de omgevingsvisie formuleren we onze doelen voor een gezonde fysieke leefomgeving; voldoende ruimte voor sport en bewegen, zowel door accommodaties als een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen
- We voeren de acties uit het speelruimtebeleid uit
- Met partners werken we ambities uit voor een gezonde fysieke en sociale omgeving in praktische plannen, vanuit de benadering van positieve gezondheid
- In overleg met de welzijn, eerstelijnszorg, welzijn, jeugdgezondheidszorg en ons loket creëren we een goede verwijsstructuur met de benadering van positieve gezondheid als leidraad

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN

Ambitie: De gezonde keuze moet de makkelijke keuze worden. We willen een fysieke en sociale omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag.

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	De brede maatschappelijke agenda sluit aan bij de begrippen 'brede welvaart' en 'positieve gezondheid' en staat voor een opgavegerichte en integrale aanpak.
A2	"Iedereen doet mee" – stimuleren wij door burgerinitiatieven te ondersteunen, waar daar ruimte voor is.
A3	Het huidige voorzieningenniveau in Hillegom willen we op peil houden, aansluitend op de behoeften van onze inwoners.
A4	Met onze partners dragen we bij aan de uitvoering van het leefstijlakkoord 'Healthy Hillegom'.
A5	Het monitoren, sturen en rapporteren van de taken die zijn belegd bij de verschillende (uitvoerings) partners.

Ambitie: Onze inwoners worden gezond ouder, zowel fysiek als mentaal, en hebben meer gezonde levensjaren door levenslang investeren in een positieve en gezonde leefstijl

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	In de omgevingsvisie formuleren we onze doelen voor een gezonde leefomgeving, voldoende ruimte voor sport en beweging. Door zowel accommodaties als buitenruimte uitdagend te maken wat uitnodigt tot bewegen.
B2	We stimuleren bij het ontwikkelen van sportvoorzieningen het multifunctionele gebruik.

B3	We gaan door met het ondersteunen en het uitrollen van “de sportieve routes” in de openbare ruimte. Hierbij betrekken wij de buurtsportcoaches, binnen het programma Healthy Hillegom.
B4	We geven uitvoering aan het sport- en beweegbeleid. We voeren acties uit de nota sportbeleid en het lokaal sportbeleid uit. Dit draagt integraal ook bij aan diversen andere pijlers waaronder: Talentontwikkeling, Zorg voor Elkaar, opgroeien en thuis wonen.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (Provalu) HECHT Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerplicht (onderdeel van Holland Rijnland)	Sportsupport Sportfondsen Hillegom Stichting De Zanderij Sportaanbieders Sportservice Zuid-Holland

Talentontwikkeling

Inwoners kunnen zich hun leven lang blijven ontwikkelen

Lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden zijn basisvoorwaarden om te kunnen functioneren in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Om mee te kunnen doen en om jezelf te kunnen ontwikkelen. Jezelf ontwikkelen is belangrijk voor veerkracht, zingeving en het gevoel van eigenwaarde en identiteit. Iedereen heeft talenten en eigen kracht. We willen ruimte geven dit te ontdekken en te ontwikkelen. Culturele instellingen zoals de bibliotheek en sport zijn daarvoor krachtige middelen, van jong tot oud. Daarmee bevorderen we ook ontmoetingen en dus sociale cohesie. Cultuur is de zuurstof van onze samenleving, zonder kunst en cultuur verstikt zij. Cultuur kan ons verbinden, raken, veranderen en verwonderen.

Trends en ontwikkelingen

In 2021 is bij de Bibliotheek Zuid-Kennemerland een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) geopend. Het IDO werd tot en met 2022 gesubsidieerd door de Koninklijke Bibliotheek (KB). De Tweede Kamer heeft ingestemd met de herziening van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. Hiermee zijn de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) verankerd in de wet. Het voornemen is om voortzetting van deze subsidie op zijn vroegst per 1 januari 2023 via gemeentes aan bibliotheken te laten uitkeren. Hiervoor wordt een specifieke uitkering (SPUK) opgesteld. Het precieze moment waarop de gemeente Hillegom de subsidietaak overneemt van de KB is nog niet bekend. De KB houdt er rekening mee dat zij in 2023 nog geheel of gedeeltelijk de uitkering voor haar rekening zal nemen.

In de Maatschappelijke agenda Hillegom: Leven Lang Meedoen staan de meerjarige ambities en acties benoemd:

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

- Talenten van inwoners worden meer benut
- Iedereen kan lezen, schrijven, rekenen, met geld en computers omgaan
- Iedereen, jong en oud, krijgt kansen en wordt gestimuleerd tot een zinvolle vrijetijdsbesteding
- Meer kinderen en volwassenen kunnen kennismaken met diverse vormen van expressie en culturele uitingen
- Er zijn in de buurten voldoende gelegenheden om elkaar te ontmoeten, te bewegen en voor cultuurparticipatie: kleinschalig, laagdrempelig, toegankelijk en betaalbaar

Inclusie:

- Iedereen kan gebruik maken van (culturele) voorzieningen: ook inwoners die moeite hebben mee te doen aan de samenleving bijvoorbeeld door een laag inkomen of een beperking

Wat gaan we doen?

- We voeren de acties van de pijler Talentontwikkeling uit, als belangrijk middel voor de andere

- opgaven uit de MAG zoals bijvoorbeeld vitaliteit, zorg voor elkaar, opgroeien en thuis wonen
- We voeren de acties uit het regionale convenant Bondgenootschap voor Geletterdheid uit
- De inburgeringstrajecten bieden aandacht voor taal en cultuur
- We voeren het onderwijskansenbeleid uit

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN

Ambitie: Talenten van inwoners worden meer benut.

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Met onze partners werken we ambities uit om te komen tot een leven lang ontwikkeling en persoonlijke ontplooiing. Wij stimuleren verbindingen van de cultuursector met zorg, welzijn, onderwijs en het bedrijfsleven.

Ambitie: Iedereen kan lezen, schrijven, rekenen, met geld en computers omgaan.

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	We voeren de acties uit het regionale convenant Bondgenootschap voor Geletterdheid uit.

Ambitie: Iedereen, jong en oud, krijgt kansen en wordt gestimuleerd tot een zinvolle vrijetijdsbesteding.

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Deelnemen basisscholen aan Programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 en Verwonder om de Hoek.
C2	In het multifunctionele (jongeren)centrum Nexus wordt aan jongeren een veilige plek geboden om elkaar te ontmoeten en actief deel te nemen aan activiteiten. Jongeren worden gestimuleerd om op basis van interesses en talenten een bijdrage te leveren aan de samenleving

Ambitie: Iedereen kan kennismaken met diverse vormen van expressie en culturele uitingen.

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	Cultuurparticipatie bevorderen door: Cultureel Café, diverse culturele evenementen, Stichting CultuurBeleving Hillegom, Hillegoms Muziekfeest, Harddraverijvereniging.
D2	Plaatsen van beeldende kunst in de buitenruimte.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (Provalu) HECHT Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerplicht (onderdeel van Holland Rijnland)	Onderwijs Bibliotheek Voor ieder 1 Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs Schoolbesturen Kinderopvangorganisaties

Zorg voor elkaar

Onze inwoners ondersteunen elkaar en zetten zich in voor leefbare wijken

We zien het belang van de gezamenlijke betrokkenheid van onze inwoners, die elkaar helpen en steunen waar nodig. Dit gaat vooraf aan steun en hulp van de gemeente. Zo versterken we de veerkracht, leefbaarheid en veiligheid van ons dorp en samenleving. Dit is de kracht van Hillegom, die gelukkig een lange traditie kent van omkijken naar elkaar. We hebben oog voor de inspanningen van vrijwilligers en mantelzorgers die zich soms overbelast voelen en inwoners die zich eenzaam voelen. We streven naar een gevoel van veiligheid en samenhang voor al onze inwoners, zodat iedereen zich uitgenodigd voelt om mee te doen, elkaar te ontmoeten en te helpen; van jong tot oud!

Trends en ontwikkelingen

Eenzaamheid

De gemeente heeft zich aangesloten bij de landelijke aanpak tegen eenzaamheid. Deze is verlengd en loopt ook komende jaren door. De coronapandemie heeft bij verschillende groepen, waaronder jongeren, impact gehad op de mate waarin zij eenzaamheid ervaren.

Mantelzorg

Er komt steeds meer druk op mantelzorgers door het beleid dat gericht is op langer zelfstandig thuis wonen en zelfredzaamheid en door ontwikkelingen als vergrijzing en groeiend personeelstekort in de zorg.

Vrijwilligers

Door de coronapandemie zijn er veranderingen in hoe mensen aankijken tegen vrijwilligerswerk. Mensen overwegen of ze nog vrijwilligerswerk willen blijven doen en er komen nieuwe vrijwilligers bij. Het aantal vrijwilligers met een rugzakje neemt toe. Er is meer animo voor kortdurend en flexibel vrijwilligerswerk.

In de Maatschappelijke agenda Hillegom: Leven Lang Meedoen staan de meerjarige ambities en acties benoemd:

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

- Inwoners zijn (meer) betrokken bij hun buurt en kijken naar elkaar om
- Jong en oud voelt zich prettig en veilig in de wijk en op straat
- Minder mensen voelen zich eenzaam
- De draagkracht en draaglast van mantelzorgers zijn in balans
- Mantelzorgers en vrijwilligers weten zich gesteund door de gemeente

Inclusie:

- Inwoners hebben begrip en zijn behulpzaam voor kwetsbare inwoners, zoals mensen met psychische problematiek

Wat gaan we doen?

- We stellen met ervaringsdeskundigen een praktische inclusieagenda op, waarmee we stap voor stap werken aan een inclusieve samenleving. Daarin is, voor zover gewenst en afhankelijk van prioriteiten, aandacht voor alle opgaven uit deze MAG.
- We voeren het integraal veiligheidsbeleid uit, voor zowel veilige buurten, als het gevoel van veiligheid van de individuele burger
- We voeren het actieplan Één tegen eenzaamheid uit
- We waarderen en ondersteunen onze vrijwilligers en mantelzorgers
- We moedigen buurtinitiatieven aan, bijvoorbeeld met onze contactfunctionarissen en de wijkavonden
- We bouwen verder aan een integrale toegang met de uitgangspunten van 1Gezin/1Plan, onder andere voor goede informatie
- We werken aan een fysieke inrichting die uitnodigt tot ontmoeten

Activiteiten in 2023

Ambitie: Inwoners zijn (meer) betrokken bij hun buurt en kijken naar elkaar om

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	We faciliteren en stimuleren buurtwerk, gericht op elkaar kennen en naar elkaar omzien.
A2	We moedigen buurtinitiatieven aan, bijvoorbeeld met onze contactfunctionarissen en wijkavonden.

Ambitie: Jong en oud voelt zich prettig en veilig in de wijk en op straat

Voor deze ambitie werken we samen met OOV.

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	We zetten outreachend jongerenwerk in.
B2	We zetten de ervaringen uit het uitvoeringsprogramma maatschappelijke zorg 'Omzien naar elkaar' in om de leefbaarheid en veiligheid te verbeteren.

Ambitie: Minder mensen voelen zich eenzaam

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	We voeren het plan lokale aanpak eenzaamheid uit in samenwerking met maatschappelijke partners en werken aan de doorontwikkeling van de aanpak van eenzaamheid.
C2	We onderzoeken, faciliteren en stimuleren mogelijkheden voor laagdrempelige ontmoeting.

Ambitie: De draagkracht en draaglast van mantelzorgers zijn in balans

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	We ondersteunen mantelzorgers met informatie en advies, begeleiding en hulp op maat via de Adempauzeregeling.
D2	We werken samen met het zorgkantoor, zorgorganisaties en andere gemeenten om de mogelijkheden voor respijtzorg verder te verbeteren.
D3	We bevorderen signalering, doorverwijzing en aandacht voor mantelzorgers bij maatschappelijke partners.

Ambitie: Mantelzorgers en vrijwilligers weten zich gesteund door de gemeente

Activiteit	Activiteit omschrijving
E1	We waarderen mantelzorgers met het mantelzorgcompliment.
E2	We werken aan een actieve participatie van mantelzorgers bij de beleidscyclus.
E3	We waarderen vrijwilligers door het uitreiken van vrijwilligersprijzen.
E4	We zorgen voor begeleiding naar vrijwilligerswerk en ondersteunen vrijwilligersorganisaties. We verbinden vraag en aanbod.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (Provalu) HECHT Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerplicht (onderdeel van Holland Rijnland)	WelzijnsKompas WelzijnsKwartier Huisartsen Instanties Maatschappelijke Zorg Maatschappelijke organisaties

Werk en inkomen

Onze inwoners hebben voldoende middelen voor hun levensonderhouden en om mee te kunnen doen naar vermogen

We vinden het belangrijk dat onze inwoners in hun levensonderhoud kunnen voorzien om mee te kunnen doen in onze samenleving. De meeste inwoners werken en redden zich goed. Sommige inwoners hebben de hulp nodig van de gemeente om te voorkomen dat werkloosheid of armoede, leiden tot zorgen over inkomen, schulden en sociale uitsluiting. We willen dat de kinderen in gezinnen met (dreigende) armoede veilig opgroeien, gelijke kansen krijgen en op tijd gezien worden, bijvoorbeeld in het onderwijs. We weten dat lang geldzorgen hebben, leidt tot chronische stress, gezondheidsproblemen en dus minder denk- en doe vermogen. Daardoor wordt meedoen aan de samenleving en het oplossen van problemen nog moeilijker. Informatie en hulp moet daarom makkelijk toegankelijk zijn. Een vraag om hulp vereist een integraal plan op maat. Het bestrijden van armoede en schulden maakt de inzet op de andere opgaven van deze agenda effectiever.

Trends en ontwikkelingen

Energiearmoede

Vanwege de sterk gestegen energieprijzen neemt het risico op energiearmoede toe. Risicogroepen zijn inwoners met een laag inkomen en een hoge energierekening en/of een minder goed geïsoleerd huis. Het Rijk stelt middelen beschikbaar aan gemeenten om energiearmoede te bestrijden.

De toegenomen inflatie met mogelijk gevolgen voor de minimaregelingen

Met de toegenomen inflatie en stijgende energieprijzen daalt de koopkracht. Het risico op financiële problemen neemt daarmee toe. Een gevolg kan zijn dat inwoners die voorheen rond konden komen, nu moeite hebben met het betalen van de rekeningen. Waardoor er naar verwachting een groter beroep wordt gedaan op minimaregelingen en bijvoorbeeld de Voedselbanken.

Vroegsignalering

Nog steeds sluiten nieuwe partners zich aan bij de vroeg signalering. Dit geeft een groter bereik en betekent automatisch een stijging in het aantal signalen. Door de sterk stijgende energieprijzen en de inflatie is de verwachting dat het aantal signalen gaat toenemen. De vroeg signalering is hierdoor een nog belangrijker instrument geworden om in een zo vroeg mogelijk stadium inwoners te bereiken waarbij (dreigende) schuldenproblematiek is.

Wet sociale werkvoorziening (Wsw)

Bij de invoering van de participatiewet in 2015 is de instroom in de Wsw gestopt. Dit betekent, dat de huidige Wsw populatie zal uitbloeien en nieuwe doelgroepen zich aanmelden. Inmiddels is duidelijk dat de uitstroom uit de Wsw sneller verloopt dan verwacht. Dit komt onder andere door de verhoogde pensioenleeftijd, waar veel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt niet aan kunnen voldoen en (mede hierdoor) hoge uitstroom in de WIA. Deze trend heeft zich ingezet in 2021 en zal zich voortzetten in 2022 en 2023. Dit betekent op termijn uiteraard ook wat voor de subsidiëring/ financiering vanuit het Rijk en daarom zetten we samen met onze uitvoeringsorganisatie Provalu (GR KDB) in op andere soorten van dienstverlening voor de veranderende doelgroep en denken we actief na over een nieuwe mogelijkheden voor het (terug) begeleiden (naar de arbeidsmarkt) van mensen met een arbeidsbeperking.

Nieuw Beschut

Na het stoppen van nieuwe instroom in de Wsw, is een van de nieuwe regelingen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, de regeling "Nieuw beschut". We praten hier over de kwetsbaarste doelgroep. Wat wij inmiddels zien, is dat het animo voor beschut werkplekken in onze regio hoger ligt dan het landelijk beeld weergeeft. Wij vinden het belangrijk ook deze groep mensen een plek te bieden in onze samenleving en zullen daarom ook in 2023 weer inzetten op het stimuleren van meer beschut werkplekken. Dat heeft wel als gevolg, dat we waarschijnlijk boven taakstelling zullen eindigen. Deze ontwikkeling opgeteld bij het wegvallen van een bonusregeling (Rijk) op "Nieuw beschut" en de invoering van de CAO "Aan de Slag", leidt echter wel tot een financieringstekort waar we kritisch naar moeten kijken.

PRO/VSO aansluiting op de arbeidsmarkt

Trend is de toenemende groep jongeren, die via PRO/VSO onderwijs het doelgroepenregister instroomt. Deze jongeren worden na afronding van hun studie automatisch opgenomen in het doelgroepenregister. Wij er zetten er in samenwerking met Provalu en Het Jongerenpunt stevig op in, om deze jongeren succesvol naar de arbeidsmarkt te begeleiden. Sommigen van hen zijn direct bemiddelbaar naar arbeid, anderen hebben wat meer aandacht nodig. Dit kan een vervolgopleiding in het regulier onderwijs zijn, waarvoor wij in samenwerking met MBO Rijnland een hybride leeromgeving hebben ontwikkeld, maar ook het volgen van stages en cursussen. Bij dit laatste spreken we over maatwerkoplossingen. Wij blijven investeren in de toekomst van onze jeugd.

Reguliere uitkering (bijstand) P-Wet

Ondanks min of meer gelijkblijvende aantallen is er een duidelijk verandering waarneembaar binnen de groep mensen met een uitkering via de P-wet. Het aanwezige arbeidspotentieel binnen deze groep neemt sterk af. Waar voorheen 60% van de mensen een redelijk tot goed arbeidspotentieel had en 40% moeilijk bemiddelbaar was, zien we dat deze verhouding zich keert. We vergroten daarom onze focus op deze moeilijk te bemiddelen groep. Dit doen wij onder andere door in samenwerking met ISD Bollenstreek en Provalu diverse activerings- en werkfittrajecten aan te bieden.

Wijziging Wet Gemeenschappelijke Regelingen

Op 1 juli 2022, treedt de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen in werking. Vanaf dat moment krijgen gemeenteraden meer mogelijkheden om hun kaderstellende en controlerende rol binnen de samenwerkingsverbanden waaraan zij deelnemen, te versterken. We streven ernaar om deze veranderingen z.s.m. te implementeren en binnen onze raad te beleggen,

In de Maatschappelijke agenda Hillegom: Leven Lang Meedoen staan de meerjarige ambities en acties benoemd:

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

- Zo veel mogelijk inwoners zijn in staat in hun eigen inkomen te voorzien
- Inwoners zonder betaald werk kunnen meedoen en ervaren een zinvolle bijdrage aan de samenleving
- Het aantal inwoners dat leeft op of onder de armoedegrens neemt af, het besteedbaar inkomen wordt hoger
- Het gebruik van minimaregelingen verbetert
- Het aantal inwoners met problematische schulden neemt af
- Inwoners met geldzorgen weten waar ze terecht kunnen voor hulp en hulp is toegankelijk en effectief
- Financieel misbruik van kwetsbare inwoners neemt af

Inclusie:

- Kinderen kunnen meedoen, ook als het de ouders/opvoeders ontbreekt aan de middelen daarvoor

Wat gaan we doen?

- We bieden inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt kansen op participatie door werk of vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld met het Project Meedoen!
- We voeren acties uit de de nota's armoedebeleid en schulddienstverlening uit. Dit betekent o.a. dat we inzetten op vroegsignalering en preventie van schulden en op bewustwording. Met preventieve programma's, de integrale toegang en voorzieningen bereiken we inwoners en gezinnen in (dreigende) armoede
- We doen actief mee aan de Alliantie Financieel Misbruik
- We bieden statushouders steun bij hun inburgeringstraject

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN

Doel/ambitie: Zo veel mogelijk inwoners zijn in staat in hun eigen inkomen te voorzien

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	We bieden inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, in samenwerking met onze sociale partners kansen op participatie door werk of vrijwilligerswerk.
A2	Wij voeren de acties uit het Taalpact uit om laaggeletterdheid onder inwoners te verlagen en de zelfredzaamheid te verhogen.
A3	Actief begeleiden van Pro/Vso jongeren naar de arbeidsmarkt in samenwerking met Provalu, het Jongerenpunt en MBO Rijnland.

Doel/ambitie: Inwoners zonder betaald werk kunnen meedoen en ervaren een zinvolle bijdrage aan de samenleving

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	In project Meedoen worden mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt geactiveerd naar nuttige dagbesteding en/of vrijwilligerswerk.
B2	Wij bieden inwoners die (nog) niet in staat zijn om toe te treden tot de arbeidsmarkt, een plek waar zij arbeidsmatige dagbesteding krijgen. Dit vergroot de kansen op uiteindelijke terugkeer naar de arbeidsmarkt.

Doel/ambitie: Het gebruik van minimaregelingen verbetert

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Wij voeren communicatieacties uit om de bekendheid van de regelingen te vergroten onder zowel inwoners als de maatschappelijke partners.

Doel/ambitie: Het aantal inwoners met problematische schulden neemt af

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	We voeren acties uit het beleidsplan Schuldhulpverlening uit. Dit betekent o.a. dat we inzetten op vroegsignalering, preventie van schulden en op bewustwording.

Doel/ambitie: Inwoners met geldzorgen weten waar ze terecht kunnen voor hulp en hulp is toegankelijk en effectief

Activiteit	Activiteit omschrijving
E1	Door aan te sluiten bij initiatieven die zich specifiek richten op het laagdrempelig bereiken en helpen van inwoners met (problematische) geldzorgen, maken wij de hulp toegankelijk.
E2	We voeren communicatieacties uit om inwoners te informeren over waar zij met hulpvragen terecht kunnen.
E3	We bevorderen de samenwerking tussen (schuld)hulpverleners, vrijwilligers en maatschappelijke partners om effectief hulp te kunnen verlenen.

Doel/ambitie: Financieel misbruik van kwetsbare inwoners neemt af

Activiteit	Activiteit omschrijving
F1	Wij nemen deel aan de Alliantie Financieel Misbruik.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (Provalu) HECHT Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerplicht (onderdeel van Holland Rijnland)	Maregroep Maatschappelijk middenveld Maatschappelijke organisaties

Opgroeien en opvoeden

Onze kinderen groeien op in een gezonde en veilige omgeving en ouders en opvoeders voelen zich gesteund als dat nodig is

De jeugd heeft de toekomst en daarom willen we dat onze jonge inwoners, de kinderen, opgroeien in een gezonde en veilige omgeving in Hillegom. We vinden het belangrijk dat ouders, met hun sociale omgeving, hun kinderen opvoeden. Opvoeden is soms pittig: dat is normaal en soms is ondersteuning nodig voor ouders die overbelast zijn en bij wie het niet goed gaat. In sommige gezinnen zijn problemen op meerdere levensgebieden, dan bieden we een integrale aanpak. Dit is van belang voor het doorbreken van generatie op generatie problematiek en voor gelijke ontwikkelingskansen van kinderen. Hulp en ondersteuning voor kinderen en ouders, is zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. We hebben oog voor kinderen die het thuis, op school of in de wijk, moeilijk hebben en minder goed mee kunnen doen, bijvoorbeeld door spanningen over armoede, schulden, scheiding van ouders of zich buitengesloten voelen. Het nieuwe nationale gezondheidsbeleid geeft aandacht aan het verlagen van deze spanningen in het dagelijks leven van kinderen en jongvolwassenen. Door deze agenda dragen wij hieraan bij. Zodat kinderen zich op hun gemak voelen en worden uitgedaagd om gezond te bewegen en sociaal mee te doen en te leren.

Trends en ontwikkelingen

Jeugdhulp

Doorontwikkeling Serviceorganisatie Zorg

Vanaf 1 januari 2023 wordt de nieuwe gemeenschappelijke regeling Serviceorganisatie Zorg van kracht. Met deze nieuwe gemeenschappelijke regeling zetten gemeenten een stap naar voren in het sturen op jeugdhulp.

Regionale inkoop jeugd

De financiële druk op de jeugdhulp blijft onverminderd hoog. In 2022 zijn we gestart met de nieuwe contracteringsperiode en de inkoop in segmenten. In 2023 werken we samen met de SOZ en de jeugdhulpaanbieders aan de verdere transformatie van de jeugdhulp.

Samenwerking regionale jeugdhulp en lokale toegang

Naast de SOZ en de jeugdhulpaanbieders is ook de integrale toegang, Voor ieder 1, een belangrijke partner voor het realiseren van de transformatie van de jeugdhulp. We verstevigen de samenwerking tussen het regionale programma en de lokale toegang zodat beide opdrachten optimaal op elkaar aansluiten.

Kamerbrief Hervormingsagenda Jeugd

Na de uitspraak van de commissie van Wijzen in het geschil tussen rijksoverheid en gemeenten over de financiering van het jeugdhulpstelsel is gestart met het opstellen van een hervormingsagenda. Na het coalitieakkoord van de rijksoverheid is de VNG uit dit traject gestart vanwege een aangekondigde extra bezuiniging. In mei 2022 heeft de minister de kamer geïnformeerd over de visie van het kabinet op de hervormingsagenda. Thema's uit deze brief zijn onder andere: verplichte regionale inkoop van specialistische jeugdhulp, afbouw van gesloten jeugdhulp, aanpak van wachttijden, de krapte op de arbeidsmarkt, normaliseren, verstevigen van sociale basis, beperken reikwijdte jeugdhulpplicht, minder marktwerking, steviger sturen op effectiviteit en kwaliteit. Dit zijn thema's die wij herkennen en ook al in het regionale programmaplan zijn verwerkt. De verwachting is dat de aangekondigde extra bezuiniging een verantwoordelijkheid zal zijn van het rijk, daarbij wordt gedacht aan beleidsmaatregelen als het invoeren van een eigen bijdrage en het normeren van behandelduur. De afronding van de hervormingsagenda wordt in het najaar van 2022 verwacht.

Het prenataal huisbezoek wordt wettelijke taak

Het wetsvoorstel om een prenataal huisbezoek op te nemen in de Wet publieke gezondheid is in juni aangenomen door de Tweede kamer. De wet gaat op 1 januari 2022 in. In de meicirculaire is bekend gemaakt welke middelen er vanuit het Rijk komen voor de uitvoering van deze wet. Deze middelen zijn beperkt, zodat zorgvuldig moet worden bepaald hoe deze het best kunnen worden ingezet. Het prenataal huisbezoek beleggen we (verplicht) bij de organisatie die de jeugdgezondheidszorg uitvoert, dat is de GGD. Met het huisbezoek worden aanstaande ouders in kwetsbare situaties begeleid naar steviger ouderschap en naar een goede en kansrijke start voor hun kind.

Nationaal Programma Onderwijs

De gemeenten hebben NPO-middelen gekregen naast de gelden die het onderwijs zelf heeft ontvangen ter bestrijding van opgelopen onderwijsachterstanden in coronatijd. Binnen de gemeenten HLT is een denktank NPO aan de slag gegaan om ideeën op te halen voor de besteding van deze middelen. Uit de doelen die de denktank heeft bedacht, hebben de wethouders onderwijs twee doelen gekozen om de middelen voor in te zetten:

1. Schoolmaatschappelijk werk/hulp in de scholen in HLT.
2. De inzet van sport, kunst & cultuur, talentontwikkeling en gezondheidsbevordering om aan het welbevinden van leerlingen in HLT bij te dragen.

De scholen kunnen de NPO-subsidie aanvragen in samenwerking met elkaar of met andere organisaties in de gemeente. De subsidieregeling is vastgesteld voor de periode tot en met 2023. Er zal een maximumbedrag van €83,00 per leerling beschikbaar zijn (dus eigenlijk een maximum per school en dit mag in meerdere keren worden aangevraagd). Aanvragen worden ingediend via de website van de gemeente.

In de Maatschappelijke agenda Hillegom: Leven Lang Meedoen staan de meerjarige ambities en acties benoemd:

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

- Ieder kind kan zich ontwikkelen en gaat naar school, opvang/zorg of (leer)werktraject
- Kinderen hebben gelijke kansen, ongeacht hun herkomst of problemen van hun ouders
- Zorg en ondersteuning op school is algemeen toegankelijk, ongeacht leeftijd of woonplaats
- Als je 18 jaar wordt, is er een soepele overgang naar ondersteuning voor volwassenen als dat nodig is

Inclusie:

- We hebben passende onderwijs-zorgarrangementen en specifiek maatwerk, voor kinderen met specifieke vragen of behoeften
- Informatie en hulp of vraagbaak is (ook) afgestemd op kinderen en ouders die moeite hebben mee te doen aan de samenleving
- Algemene voorzieningen zijn zo veel mogelijk toegankelijk voor iedereen, dus ook voor kwetsbare kinderen

Wat gaan we doen?

- Preventie start bij kinderen: we bevorderen een gezonde leefstijl en talentontwikkeling via de jeugdgezondheidszorg, ons sport- en beweegbeleid, Kansrijke Start, Gezonde scholen, cultuureducatie etc.
- We bouwen verder aan een laagdrempelige integrale toegang
- We kopen met de regio passende jeugdhulp in. In het inkoopbeleid vertalen we de ambities van ons beleid: normaliseren, passende onderwijsplekken en snel passende hulp
- Bij de inzet van ondersteuning wordt het netwerk van kinderen en ouders betrokken voor een duurzaam resultaat, 1Gezin/1Plan is daar onderdeel van
- We voeren de Ontwikkelagenda Regionale Educatieve Agenda uit
- We voeren het onderwijskansenbeleid uit
- We voeren de arrangementen Passend onderwijs uit, en verzorgen noodzakelijk leerlingenvervoer
- We werken met goede (afwegings)kaders, zodat kinderen en hun ouders niet onnodig of te dure hulp krijgen. Hierdoor blijft ondersteuning betaalbaar en toegankelijk voor wie het echt nodig hebben
- We gaan door met de zorg- en veiligheidstafels

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN

Ambitie: Ieder kind kan zich ontwikkelen en gaat naar school, opvang/zorg of (leer)werktraject

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	We kopen met de regio passende jeugdhulp in. In het inkoopbeleid vertalen we de ambities van ons beleid: normaliseren, passende onderwijsplekken en snel passende hulp.
A2	We bevorderen (talent)ontwikkeling van jeugdigen door middel van de inzet van jongerenwerkers.
A3	We bevorderen het Sport- en beweegbeleid. En werken aan Gezonde Scholen.
A4	Bij de inzet van ondersteuning wordt het netwerk van kinderen en ouders betrokken voor een duurzaam resultaat, 1Gezin/1Plan is daar onderdeel van
A5	We continueren de inzet van de Praktijkondersteuner Huisarts Jeugd-GGZ

Ambitie: Kinderen hebben gelijke kansen, ongeacht hun herkomst of problemen van hun ouders

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	We bouwen verder aan een laagdrempelige integrale toegang.
B2	We bevorderen een gezonde leefstijl via de jeugdgezondheidszorg en door het uitvoeren van het programma Kansrijke Start.
B3	We gaan door met de zorg- en veiligheidstafels
B4	We werken met goede (afwegings)kaders

Ambitie: Zorg en ondersteuning op school is algemeen toegankelijk, ongeacht leeftijd of woonplaats

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	We voeren de ontwikkelagenda Regionale Educatieve Agenda uit
C2	We voeren het onderwijskansenbeleid uit

Ambitie Als je 18 jaar wordt, is er een soepele overgang naar ondersteuning voor volwassenen als dat nodig is.

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	We sturen op het gebruik van het perspectiefplan bij de Integrale Toegang.
D2	We sturen op het gebruik van het perspectiefplan door jeugdhulpaanbieders.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (Provalu) HECHT Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerplicht (onderdeel van Holland Rijnland)	Onderwijs Bibliotheek Voor ieder 1 Politie Sportsupport Sportfondsen Hillegom Stichting De Zanderij Sportaanbieders Sportservice Zuid-Holland Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs Schoolbesturen CJG Kinderopvangorganisaties

\Thuis wonen

Onze inwoners hebben een woning die past bij hun omstandigheden, wensen, behoefte en mogelijkheden

Thuis voelen is van belang voor al onze inwoners. Dit geldt ook voor kwetsbare jonge of volwassen inwoners en ouderen. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het bieden van passende woningen aan onze inwoners. Ook als zij zorg nodig hebben. Voor inwoners die dat willen en kunnen betekent dit: thuis en daarmee dicht bij hun netwerk blijven wonen. Mantelzorg is belangrijk om thuis te kunnen blijven wonen. Het is belangrijk dat onze inwoners mee kunnen (blijven) doen en elkaar kunnen ontmoeten; thuis en in de wijk; ook om eenzaamheid te voorkomen. Door landelijk beleid en maatschappelijke ontwikkelingen, blijven kwetsbare inwoners langer thuis wonen. Dit geldt ook voor inwoners in Hillegom met sociale of psychische problematiek. We hebben oog voor de spanningen die dit soms geeft in de wijk en sociale contacten.

Trends en ontwikkelingen

Langer thuis wonen wringt steeds meer

Het rijksbeleid is erop gericht dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen wonen en deel kunnen blijven nemen aan de maatschappij. Door diverse ontwikkelingen komt daar steeds meer druk op te liggen. Zoals de dubbele vergrijzing, de toename van mensen met dementie, de krapte op de woningmarkt, een toenemend tekort aan zorgpersoneel, de druk op mantelzorgers, toenemende eenzaamheid en de stijgende zorgkosten.

Om deze opgaven aan te pakken werken we al nauw samen met partners in wonen, welzijn en zorg. Rondom ouderen zijn dat onder meer senioren, welzijn, zorg, woningcorporatie, eerstelijnszorg en Zorg en Zekerheid. In 2022 sluiten we een overeenkomst met partners om de samenwerking te versterken.

Decentralisatie en transformatie van de Maatschappelijke Zorg.

In de regio Holland Rijnland wordt de maatschappelijke zorg per 2023 gedecentraliseerd naar de individuele gemeenten, uitgezonderd van de zeer specialistische zorg, daarop blijven we met de dertien gemeenten samenwerken. Vanaf 2017 wordt er met de vijf Duin- en Bollengemeenten gewerkt aan de voorbereidingen voor de decentralisatie en transformatie door middel van het uitvoeren van het uitvoeringsprogramma 'Omzien naar elkaar'. In 2022 sluiten we gezamenlijk met de vijf gemeenten contracten met zorgaanbieders af zodat de juiste zorg is ingekocht, de toegang tot die zorg wordt ingericht en werken we aan preventie. Voor voorkomen dakloosheid wordt een preventieplan voor de Duin en Bollenstreek gemaakt en gedeeltelijk uitgevoerd in 2022.

In 2023 wordt ingezet op de doorlopende transformatie van de Maatschappelijke zorg.

Met de gecontracteerde zorgaanbieders zijn doelen afgesproken om de ingezette transformatie voort te zetten. Het uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Zorg 'Omzien naar elkaar' loopt door tot en met 2023. Het jaar 2023 wordt gezien als een overgangsjaar, waarin de aandacht ligt op de start van de daadwerkelijke decentralisatie en de uitvoering van de afgesloten contacten met de bijbehorende gemaakte ambities.

Preventie dakloosheid

Het kabinet wil de komende jaren inzetten op het 'wonen eerst' principe als het gaat om dakloosheid te voorkomen. Er wordt gewerkt aan een lange termijnplan om dakloosheid tussen 2023 en 2030 aan te pakken. In het coalitieakkoord van kabinet Rutte IV is besloten om structureel 65 miljoen euro extra te steken in de aanpak van dakloosheid. Deze aanpak sluit goed aan bij het preventieplan dakloosheid Duin en Bollenstreek.

Vanaf 2024 integrale woonzorgvisies voor alle aandachtsgroepen

Het Rijk heeft de afgelopen jaren gestimuleerd dat gemeenten integrale woonzorgvisies voor ouderen opstellen. Hieraan werken we vanuit de domeinen Maatschappelijke en Ruimtelijke Ontwikkeling samen met maatschappelijke partners voor de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Conform landelijke afspraken werken we in Holland Rijnland verband samen met Zorg en Zekerheid, in werkgroepen ouderen, GGZ en preventie.

Vanaf 2024 zijn gemeenten verplicht integrale woonzorgvisies voor alle aandachtsgroepen op te stellen. Dat staat in het programma Een Thuis voor iedereen. Naast ouderen gaat het onder meer om dak- en thuislozen, statushouders, arbeidsmigranten en uitstromers uit een intramurale setting (zoals jongeren uit de jeugdzorg). In de woonzorgvisies maken gemeenten inzichtelijk wat de behoeften aan huisvesting en ondersteuning en zorg. Zo is er onder meer behoefte aan tussenwoonvormen tussen zelfstandig wonen en opname in een instelling. Bij de prestatieafspraken, die gemaakt worden op basis van de woonzorgvisies, wordt ook de zorg een partner.

In de Maatschappelijke agenda Hillegom: Leven Lang Meedoen staan de meerjarige ambities en acties benoemd:

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

- Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen, ook voor specifieke doelgroepen en voor wonen met zorg
- Inwoners nemen ook zelf de verantwoordelijkheid om zo zelfstandig mogelijk te kunnen blijven wonen, bijvoorbeeld door hun woning tijdig aan te passen
- De woonomgeving is veilig, leefbaar en nodigt uit om te ontmoeten
- Er is een goed integraal voorzieningen- en dienstenaanbod verspreid over de wijken/kernen (o.a. ontmoeting, vervoer, dagbesteding)
- Voor degene die dat nodig hebben, is er hulp bij het meedoen
- Iedereen heeft een dak boven het hoofd. Niemand wordt op straat gezet
- Inwoners die een beroep doen op maatschappelijke zorg (maatschappelijke opvang en beschermd wonen) wordt passende ondersteuning geboden, bij voorkeur ambulante. De ondersteuning is gericht op voorkomen van instroom in de maatschappelijke zorg en op herstel en uitstroom uit de maatschappelijke zorg.

Inclusie:

- De woonomgeving is toegankelijk voor mensen met een beperking

Wat gaan we doen?

- We voeren de acties van de woonvisie uit
- We maken een plan van aanpak wonen met zorg, waarbij we ons eerst richten op ouderen (75+)
- We stellen een samenwerkingsagenda op met Zorg en Zekerheid, voor bijvoorbeeld betere afstemming tussen het medische en sociaal domein en kortdurend verblijf
- We voeren het Uitvoeringsprogramma maatschappelijke zorg uit en het convenant Maatschappelijke Opvang

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN

Ambitie: Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen, ook voor specifieke doelgroepen en voor wonen met zorg

We werken hierop samen met Ruimtelijke Ontwikkeling. In samenwerking stellen we een integrale woonzorgvisie op. Ook maken we in 2023 een uitvoeringsprogramma Thuis wonen, waarin we de ambities concretiseren. De concrete uitvoering start in 2023 samen met maatschappelijke partners en bewoners. De acties staan in deze begroting beschreven onder het programma Leefomgeving/Wonen.

Ambitie: Inwoners nemen zelf ook de verantwoordelijkheid om zo zelfstandig mogelijk te kunnen blijven wonen, bijv. Door hun woning tijdig aan te passen

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	We maken in 2023 een uitvoeringsprogramma Thuis wonen, waarin we de ambities concretiseren. De concrete uitvoering start in 2023 samen met maatschappelijke partners en bewoners.

Ambitie: De woonomgeving is veilig, leefbaar en nodigt uit om te ontmoeten

We werken hierop samen met Openbare Orde en Veiligheid en Ruimtelijke Ordening.

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	We maken in 2023 een uitvoeringsprogramma Thuis wonen, waarin we de ambities concretiseren. De concrete uitvoering start in 2023 samen met maatschappelijke partners en bewoners. We nemen de ervaringen vanuit het uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Zorg 'Omzien naar Elkaar' daarin mee.
B2	Bij het maken van het uitvoeringsprogramma Thuis wonen wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan het stimuleren en faciliteren van inwoners en organisaties om zich actief in te zetten voor een dementievriendelijke samenleving.

Ambitie: Er is een goed integraal voorzieningen- en dienstenaanbod verspreid over de wijken/kernen (o.a. ontmoeting, vervoer, dagbesteding)

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	We maken in 2023 een uitvoeringsprogramma Thuis wonen, waarin we de ambities concretiseren. De concrete uitvoering start in 2023 samen met maatschappelijke partners en bewoners.

Ambitie: Voor degenen die dat nodig hebben, is er hulp bij het meedoen

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	We maken in 2023 een uitvoeringsprogramma Thuis wonen, waarin we de ambities concretiseren. De concrete uitvoering start in 2023 samen met maatschappelijke partners en bewoners. Ook staan acties beschreven bij opgave 7 Hulp bij meedoen.

Ambitie: Iedereen heeft een dak boven het hoofd. Niemand wordt op straat gezet.

Activiteit	Activiteit omschrijving
E1	We voeren het uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Zorg uit 'Omzien naar Elkaar'.
E2	We voeren het convenant 'Regionale Samenwerking Maatschappelijke Opvang Holland Rijnland' uit
E3	We laten de ISD, woningcorporatie Stek, Meldpunt zorg en overlast van de GGD HM werken met het convenant 'voorkomen huisuitzettingen bij huurachterstanden'.

Ambitie: Inwoners die een beroep doen op maatschappelijke zorg (maatschappelijke opvang en beschermd wonen) wordt passende ondersteuning geboden, bij voorkeur ambulante. De ondersteuning is gericht op voorkomen van instroom in de maatschappelijke zorg en op herstel en uitstroom uit de maatschappelijke zorg.

Activiteit	Activiteit omschrijving
F1	Een transformatiemanager geeft samen met de gecontracteerde aanbieders invulling en uitvoering aan de gezamenlijk opgestelde samenwerkingsovereenkomst. In deze overeenkomst zijn onder andere de transformatiedoelen, zoals ambulante ondersteuning, opgenomen.
F2	We voeren het uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Zorg uit 'Omzien naar Elkaar'.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (Provalu) HECHT Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerlicht (onderdeel van Holland Rijnland)	WelzijnsKompas WelzijnsKwartier Huisartsen Voor ieder 1 Maatschappelijk middenveld Politie Instanties Maatschappelijke Zorg Maatschappelijke organisaties CJG Kinderopvangorganisaties

Hulp bij meedoen

Onze inwoners zijn in staat zichzelf te redden en kunnen daarbij rekenen op hulp als ze dat nodig hebben

Dit is onze laatste opgave van de maatschappelijke agenda. We hebben uitgelegd dat de gemeente (pas) ondersteunt als dat nodig is, daarover gaat deze laatste opgave. Als kwetsbare inwoners met eigen kracht of hulp van hun familie en netwerk er niet uitkomen, bieden we natuurlijk hulp en steun. Werk en inkomen, steun bij opgroeien kwamen eerder al aan bod. Deze laatste opgave gaat over de weg vinden naar hulp en een integrale toegang. Die weg moet laagdrempelig, duidelijk en snel zijn. Eenvoudige vragen moeten snel en simpel worden afgehandeld. Bij complexe vragen denken we samen met de inwoner na over wat een passend antwoord is en wie daaraan kan bijdragen. Het is nodig dat (verwijs)systemen goed samen werken zodat onze inwoners niet steeds opnieuw hun verhaal of hulpvraag hoeven te vertellen. De gemeente biedt ondersteuning door algemene en individuele Wmo voorzieningen en werkt samen met gespecialiseerde hulp als dat nodig is. Hulp en ondersteuning is zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig.

Deze opgave heeft relatief veel overlap met opgave 3: Zorg voor elkaar, en opgave 6: Thuis wonen. Ontwikkelingen en activiteiten die bij die opgaven genoemd zijn worden hier niet nog een keer opgenomen, maar dragen wel bij aan onderstaande ambities.

Trends en ontwikkelingen

De organisaties die actief zijn in deze opgave hebben, door de huidige arbeidsmarkt, vaak moeite vacatures te vervullen. Dit vraagt om extra aandacht. Uiteraard is het uitgangspunt om de ambities te gaan realiseren, maar door de krapte op de arbeidsmarkt willen wij wel dit knelpunt signaleren omdat het mogelijk consequenties kan hebben voor de haalbaarheid.

In de Maatschappelijke agenda Hillegom: Leven Lang Meedoen staan de meerjarige ambities en acties benoemd:

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

- Inwoners weten de weg te vinden naar hulp als zij die nodig hebben
- Inwoners die het nodig hebben krijgen snel en eenvoudig de juiste hulp
- Inwoners die hulp nodig hebben zijn tevreden over het resultaat van de hulp
- Huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling nemen af

Inclusie:

- Mensen met psychische kwetsbaarheid voelen zich welkom en kunnen meedoen en zij krijgen steun, daarmee voorkomen we ook terugval
- Algemene voorzieningen zijn zo veel mogelijk toegankelijk voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking en kwetsbare inwoners
- Statushouders en vluchtelingen integreren en krijgen hulp om mee te kunnen doen aan de samenleving

Wat gaan we doen?

- We onderhouden een actief toegankelijk netwerk van meedenkers en cliëntondersteuning

- We bouwen verder aan een laagdrempelige integrale toegang
- We werken aan goede verwijssystemen tussen zorg, welzijn en maatschappelijk werk
- We gaan verder met het ontwikkelen van algemene en collectieve voorzieningen voor mensen met behoefte aan ondersteuning
- We werken met goede (afwegings)kaders zodat inwoners niet onnodig of te dure hulp krijgen
- Bij de inzet van ondersteuning wordt het netwerk betrokken voor een duurzaam resultaat, 1Gezin/1Plan is daar onderdeel van
- We voeren de regiovisie voor de aanpak en bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling uit

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN

Ambitie: Inwoners weten de weg te vinden naar hulp als zij die nodig hebben

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	We bouwen verder aan een laagdrempelige integrale toegang
A2	In 2023 implementeren we een eerste versie van een digitale sociale kaart. Hierin werken we een paar pijlers van positieve gezondheid uit. De overige pijlers werken we uit bij de doorontwikkeling van de sociale kaart.

Ambitie: Inwoners die het nodig hebben krijgen snel en eenvoudig de juiste hulp

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	We gaan verder met het ontwikkelen van algemene en collectieve voorzieningen voor mensen met behoefte aan ondersteuning
B2	We bouwen verder aan goede (afwegings)kaders zodat inwoners niet onnodig of te dure hulp krijgen.
B3	Bij de inzet van ondersteuning wordt het netwerk betrokken voor een duurzaam resultaat
B4	We onderzoeken of we een deel van het huidige maatwerk naar meer algemene voorzieningen kunnen verschuiven
B5	Bij het maken van het Uitvoeringsprogramma Hulp bij Meedoen overleggen we met samenwerkingspartners en maatschappelijk middenveld over algemene voorzieningen

Ambitie: Inwoners die hulp nodig hebben zijn tevreden over het resultaat van de hulp

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	We (laten) de clienttevredenheid meten

Ambitie: Veilig kunnen leven

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	We voeren de regiovisie voor de aanpak en bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling uit.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (Provalu) HECHT Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerplicht (onderdeel van Holland Rijnland)	Huisartsen Onderwijs Voor ieder 1 Maregroep Maatschappelijk middenveld Politie Instanties Maatschappelijke Zorg Maatschappelijke organisaties Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs

Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Beleidsindicatoren

Onderstaande beleidsindicatoren komen uit de landelijk verplichte uniforme basisset van beleidsindicatoren voor de begroting en jaarrekening (Besluit Begroting en Verantwoording). Daarnaast wordt de Monitor Sociaal Domein doorontwikkeld. Hierin wordt de voortgang op enkele beleidsdoelen gemonitord. Op termijn wordt gekeken of en hoe dit een plek kan krijgen in de P&C-documenten.

Indicator	Eenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	NL	Bron
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	545,8	540,8	550	550	2021: 805,5	LISA
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	4 %	nb	88 kinderen	88 kinderen	2019: 6 %	CBS
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolkingen t.o.v. de beroepsbevolking	71,3 %	nb			2020: 68,4 %	CBS
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1 %	nb			2019: 2 %	CBS
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	225,1	238,9	298 klanten	298 klanten	2021: 431,2	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	85,1	nb	115 trajecten 81,65 per 10.000 inw	115 trajecten 81,65 per 10.000 inw	2020: 202,0	CBS
Jongeren met delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	1 %	nb	A	A	2020: 1 %	CBS
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	15,7%	16,4	B	B	2021: 12,9 %	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,6 %	1,0%	C	C	2021: 1,2 %	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	nb	nb	D	D	2021: 0,3 %	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	600	650	786	786		GMSD

A: Met de integrale zorg aan en begeleiding van jeugdigen streven we ernaar het aantal jongeren, dat na een delict voor de rechter komt, te verminderen.

B: Streven is door de inzet van preventie, normalisering, vroeg signalering en het organiseren van passende zorg het percentage jongeren met jeugdhulp terug te dringen. Vooral de huisarts verwijst veel door naar jeugdhulp, met name naar ggz. De praktijkondersteuner Jeugd huisarts (POH Jeugd ggz) is een belangrijk middel om deze doorverwijzingen te verminderen.

C: Jeugdbeschermingsmaatregelen worden opgelegd door de rechter. Streven is de voorliggende zorg en hulp en de nazorg aan gezinnen te optimaliseren, waardoor het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen afneemt.

D: Jeugdreclasseringsmaatregelen worden opgelegd door de rechter. Streven is integrale zorg aan en begeleiding van jeugdigen, die in aanraking komen met de politie, waardoor het aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel afneemt.

Toelichting indicator Banen

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar.

Toelichting indicator Kinderen in uitkeringsgezin

Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan.

Toelichting indicator Netto arbeidsparticipatie

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Toelichting indicator Werkloze jongeren

Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.

Toelichting indicator Personen met een bijstandsuitkering

Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

Toelichting indicator Lopende re-integratie-voorzieningen

Het aantal re-integratie-voorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

Toelichting indicator Jongeren met delict voor de rechter

Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Toelichting indicator Jongeren met jeugdhulp

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

Toelichting Jongeren met jeugdbescherming

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

Toelichting indicator Jongeren met jeugdreclassering

Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Toelichting indicator Cliënten met een maatwerk-arrangement Wmo

Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisatie 2020	Raelisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	NL	Bron
Absoluut verzuim	Aantal leerplichtigen per 1.000 dat niet staat ingeschreven op een school.	3,2	4,2	E	E	2019: 2,4	DUO
Relatief verzuim	Aantal leerplichtigen per 1.000 dat ongeoorloofd afwezig is.	8	12	E	E	2019: 26	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,5%	1,9%	E	E	2020 1,7 %	DUO

E: Onze ambitie is in samenwerking met onderwijs, integrale toegang en jeugdhulp leerlingen optimaal te begeleiden en daarmee het aantal verzuimers en vsv'ers verder terug te dringen

Toelichting indicator Absoluut verzuim

Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school of instelling en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht.

Toelichting indicator Relatief verzuim

Van relatief verzuim is sprake als een op een school ingeschreven leer- of kwalificatie plichtige jongere ongeoorloofd afwezig is.

Toelichting indicator Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	NL	Bron
Sporters	Percentage niet sporters	48,8	nb			2020: 49,3	Gezondheids enquête (CBS, RIVM)

De laatste meting is in 2016 gedaan. Van 2020 zijn nog geen resultaten in de monitor opgenomen.

Toelichting indicator Niet sporters

Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Kaderstellende stukken

- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs
- [Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs](#)
- [Verordening Leerlingenvervoer](#)
- [Ontwikkelagenda onderwijs-jeugdhulp D&B](#)
- [Sport- en beweegnota 2017-2021](#)
- [Nota Volksgezondheid 2018-2022](#)
- [Kadernota WMO Bollen5 2015-2018](#)
- [Transformatieagenda WMO en haar omgeving \(2017-2018\)](#)
- [Regionaal beleidsplan transitie Jeugdzorg Holland Rijnland Hart voor de Jeugd](#)
- [Sturingsplan Jeugdhulp Holland Rijnland 2018-2019](#)
- Contourennota Servicepunt Werk Duin- en Bollenstreek
- Armoedebeleid Hillegom, een stevig fundament, 2019-2022
- [Doelenboom mantelzorg](#)
- [Verordening maatschappelijke ondersteuning 2022](#)
- [Verordeningen Participatiewet](#)
- [Verordening Jeugdhulp 2015](#)
- [Algemene subsidieverordening Hillegom 2017](#)
- [Programmaplan Jeugdhulpaanbod vanaf 2021 Duin & Bollenstreek](#)
- [Regionaal Inkoopplan Jeugdhulp](#)
- [Maatschappelijke agenda](#)
- [Cultuurnota 2017-2020](#)
- Kunstwerkbeleid 2015-2019
- [Nota: Cultuur creëert en verbindt! 2017-2020](#)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema 1. Vitaliteit						
Sportbeleid en activering	-311	-566	-573	-633	-573	-573
Sportaccommodaties	-902	-761	-739	-747	-742	-741
Volksgesondheid	-1.666	-1.414	-1.441	-1.441	-1.441	-1.441
Totaal 1. Vitaliteit	-2.879	-2.741	-2.753	-2.821	-2.756	-2.755
Thema 2. Talentontwikkeling						
Media	-493	-482	-482	-482	-482	-482
Cultureel erfgoed	-43	-67	-69	-69	-69	-69
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-335	-622	-544	-494	-494	-494
Onderwijshuisvesting	-907	-1.135	-1.385	-1.377	-1.370	-1.368
Openbaar basisonderwijs	-121	-80	-80	-80	-80	-80
Samenkracht en burgerparticipatie	-25	-375				
Totaal 2. Talentontwikkeling	-1.924	-2.761	-2.560	-2.502	-2.495	-2.493
Thema 3. Zorg voor elkaar						
Samenkracht en burgerparticipatie	-791	-906	-1.065	-1.065	-1.060	-1.060
Totaal 3. Zorg voor elkaar	-791	-906	-1.065	-1.065	-1.060	-1.060
Thema 4. Werk en inkomen						
Inkomensregelingen	-6.233	-5.894	-5.375	-5.375	-5.375	-5.375
Begeleide participatie	-1.720	-1.774	-1.835	-1.820	-1.771	-1.759
Arbeidsparticipatie	-258	-336	-354	-374	-394	-409
Totaal 4. Werk en inkomen	-8.211	-8.004	-7.564	-7.569	-7.540	-7.543
Thema 5. Opvoeden en opgroeien						
Samenkracht en burgerparticipatie	-663	-686	-687	-687	-687	-687
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-783	-1.164	-910	-910	-910	-910
Wijkteams	-1.144	-1.169	-1.261	-1.261	-1.261	-1.261
Geëscaleerde zorg 18-	-391	-320	-347	-334	-322	-311
Maatwerkdienstverlening 18-	-4.371	-3.975	-4.334	-4.230	-4.134	-4.134
Totaal 5. Opvoeden en opgroeien	-7.352	-7.314	-7.539	-7.422	-7.314	-7.303

Thema 6. Thuiswonen						
Samenkracht en burgerparticipatie	-148	-490	-939	-890	-890	-890
Totaal 6. Thuiswonen	-148	-490	-939	-890	-890	-890
Thema 7. Hulp bij meedoen						
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-345	-356	-363	-363	-363	-363
Maatwerkdienstverlening 18+	-4.697	-4.846	-5.045	-5.016	-4.933	-4.932
Samenkracht en burgerparticipatie	-525	-1.004	-772	-709	-706	-706
Wijkteams	-567	-383	-457	-454	-454	-454
Geëscaleerde zorg 18+	-14	-15	-15	-15	-15	-15
Totaal 7. Hulp bij meedoen	-6.148	-6.604	-6.652	-6.557	-6.471	-6.470
Totaal lasten	-27.453	-28.820	-29.072	-28.826	-28.526	-28.514

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026

Thema 1. Vitaliteit						
Sportbeleid en activering	25					
Sportaccommodaties	330	336	328	328	328	328
Volksgezondheid	75	20	20	20	20	20
Totaal 1. Vitaliteit	430	356	348	348	348	348

Thema 2. Talentontwikkeling						
Media						
Cultureel erfgoed						
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie						
Onderwijshuisvesting	243	246	114	114	114	114
Openbaar basisonderwijs						
Samenkracht en burgerparticipatie	25					
Totaal 2. Talentontwikkeling	268	246	114	114	114	114

Thema 3. Zorg voor elkaar						
Samenkracht en burgerparticipatie						
Totaal 3. Zorg voor elkaar						

Thema 4. Werk en inkomen						
Inkomensregelingen	5.253	4.579	3.926	3.926	3.926	3.926
Begeleide participatie						
Arbeidsparticipatie						

Totaal 4. Werk en inkomen	5.253	4.579	3.926	3.926	3.926	3.926
Thema 5. Opvoeden en opgroeien						
Samenkracht en burgerparticipatie						
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	131	464	250	250	250	250
Wijkteams	1					
Geëscaleerde zorg 18-						
Maatwerkdienstverlening 18-	16	-6				
Totaal 5. Opvoeden en opgroeien	148	458	250	250	250	250
Thema 6. Thuiswonen						
Samenkracht en burgerparticipatie	63	251	723	723	723	723
Totaal 6. Thuiswonen	63	251	723	723	723	723
Thema 7. Hulp bij meedoen						
Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Maatwerkdienstverlening 18+						
Samenkracht en burgerparticipatie		165	26	26	26	26
Wijkteams	267					
Geëscaleerde zorg 18+						
Totaal 7. Hulp bij meedoen	267	165	26	26	26	26
Totaal baten	6.429	6.055	5.387	5.387	5.387	5.387
Saldo van baten en lasten	-21.021	-22.766	-23.685	-23.438	-23.138	-23.126

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Toevoegingen reserves	-3	-2.412	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	252	3.493	79	96	96	96
Totaal reserves	249	1.080	79	96	96	96
Saldo na resultaatbestemming	-20.771	-21.684	-23.607	-23.345	-23.046	-23.034

Programma 2 Leefomgeving

Trends en ontwikkelingen

Schaarse ruimte

Het zoeken naar ruimte voor wonen, werken, mobiliteit, recreëren en verblijven geeft een continue spanning. En daarbij maakt de energie- en warmtetransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit ook aanspraak op de schaarse ruimte. Het is een uitdaging om de concurrerende ruimtevragen integraal af te wegen en waar mogelijk multifunctioneel gebruik te maken van ruimte. De volgende ontwikkelingen leiden tot extra ruimtevraag:

- Op de woningmarkt is sprake van grote krapte. Zowel de koop- als de huurmarkt zijn overspannen. Vraag en aanbod zijn ook vorig jaar weer verder uit elkaar gegroeid. De koopprijzen stijgen nog steeds en de wachttijden voor huurwoningen worden langer. Tegelijkertijd verandert de woningvraag. Er zijn steeds meer één- en tweepersoonshuishoudens en een deel daarvan wil anders wonen dan in de traditionele eengezinswoning. Dit komt onder andere door de individualisering en het langer zelfstandig blijven wonen van ouderen. De uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen draagt ook bij aan deze ontwikkeling. De vraag naar flexibele en tijdelijke woonruimte neemt toe, onder andere voor spoedzoekers, zoals vluchtelingen. De vraag naar arbeidsmigranten/internationale werknemers voor de arbeidsintensieve bollenteelt en werkgelegenheid in de regio leidt tot een vraag naar (kwalitatieve) huisvesting.
- Met de toenemende verstedelijking neemt de behoefte aan recreatiegebieden en groen toe. Inwoners hebben behoefte aan voldoende groene gebieden van goede kwaliteit voor bewegen, recreëren, landschap, ommetjes, ontmoeting, natuur en rust.
- De toenemende verstedelijking leidt tot zwaardere belasting van de bestaande infrastructuur en vervoersvormen. Dat betekent knelpunten in de capaciteit, veiligheid en leefbaarheid. Robuuste en duurzamere vormen van ontsluiting en mobiliteit vragen om extra ruimte. Bovendien 'eerst bewegen, dan bouwen'.
- De komende jaren zet de krimp in het aantal bedrijven in de bollensector door. Dat resulteert in mogelijk verdergaande schaalvergroting en specialisatie binnen de sector, met aandacht voor duurzaam bodembeheer, toerisme, cultuurlandschap, energietransitie, biodiversiteit en klimaatadaptatie.
- Voor de omschakeling van fossiele naar duurzame energiebronnen is veel ruimte nodig zowel boven de grond (o.a. zonneweides, windturbines en opslag- en transformatiecapaciteit) als ondergronds (warmtesystemen en infra). Ook voor het klimaatbestendig inrichten van wijken is extra ruimte nodig (o.a. waterberging, meer groen in woonwijken).

Klimaat en biodiversiteit

Klimaat

Het klimaat verandert wereldwijd. De gemiddelde temperatuur en zeespiegel stijgen en de seizoenen worden verstoord. Bovendien nemen de weersextremen toe, zoals langere periodes van droogte, hitte en hevige regenbuien. Om te zorgen dat ook voor de komende generaties onze planeet een goede plek is om te leven, moeten we samen optrekken om de klimaatverandering tegen te gaan.

In het Klimaatakkoord is de doelstelling neergelegd om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Er zijn landelijk concrete maatregelen opgenomen om deze doelstelling te behalen.

Biodiversiteit

De mens kan niet zonder flora en fauna, en wel om de simpele reden dat het ons verscheidene ecosysteemdiensten verleent. Het voorziet ons van tastbare zaken als voedsel, medicijnen en bouwmaterialen. Maar het biedt ons ook recreatie, speelt een rol in ons geluk en bovenal voorzien planten ons van zuurstof. Daarnaast, speelt fauna een belangrijke rol bij de huidige uitdagingen die op ons afkomen door het veranderende klimaat, zoals hiervoor beschreven. Ondanks de waarde van de verschillende ecosystemen, wordt er wereldwijd een beleid gehanteerd waarbij planten en dieren vaak het onderspit moeten delven, wat leidt tot een afnemende biodiversiteit, wat tot desastreuze gevolgen kan leiden. Dit geldt niet alleen voor dieren en planten, maar ook voor de samenleving en economie. Met het oog op de toekomst, is een duurzaam flora- & faunabeleid urgenter dan ooit en zullen we de huidige trend moeten keren.

Voor de komende jaren betekent dit dat we allerlei duurzame veranderingen moeten inpassen in de leefomgeving. Denk hierbij aan het verduurzamen van de gebouwde omgeving en de omschakeling naar duurzame energie. Duurzaamheid is het leidende principe in de Hillegomse omgevingsvisie. In het

uitvoeringsprogramma duurzaamheid zijn de activiteiten weergegeven om tot een duurzame gemeente te komen. Deze ontwikkelingen vergen actieve betrokkenheid van vele organisaties, bedrijven en inwoners.

Meer integraal werken

Al geruime tijd wordt er gewekt om de organisatie klaar te maken voor de introductie van de Omgevingswet. Hierbij wordt van onze gemeente gevraagd om anders te denken over de (fysieke) leefomgeving. Een belangrijk verschil tussen de Omgevingswet en de 'oude manier van werken' is dat niet langer allerlei sectoraal beleid op elkaar wordt gestapeld (zoals parkeernormen, structuurvisies, detailhandelsbeleid en woonbeleid) maar dat wordt uitgegaan van een integrale beleidscyclus en integrale gebiedsontwikkeling. In gebiedsontwikkelingen worden zaken zoals gezondheid, klimaatadaptatie, erfgoed, mobiliteit, biodiversiteit en veiligheid betrokken bij de afweging om zo integraal naar ontwikkelingen te kijken. Binnen onze gemeente werken wij bijvoorbeeld nu al met een Omgevingstafel, waarbij we aan het begin van de beleidscyclus op integrale wijze kijken hoe de verschillende beleidsterreinen op elkaar inhaken.

Openbare orde en veiligheid

Veiligheidsbeleid

We willen dat Hillegom een veilige plaats is om te wonen, te leven en te werken. Dat bereiken we door de sociale en fysieke veiligheid te verbeteren en onze wettelijke verplichte veiligheidstaken uit te voeren. Samenwerking met inwoners, ondernemers en ketenpartners is en blijft daarin essentieel. Door samenwerking komen we tot duurzame oplossingen. We willen weten wat er speelt, we gaan met elkaar in gesprek en kiezen samen voor een aanpak. Waarbij ieder een eigen rol vervult. De gemeente voert hierin regie met het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2020-2023. Het IVB bevat de kaders, strategische uitgangspunten, prioriteiten en de hoofdlijnen van de aanpak. Deze vertalen we in een jaarlijks uitvoeringsplan met concrete maatregelen. Dit plan voeren we uit samen met onze partners, inwoners en ondernemers.

De verwachting is dat voor 2023 de prioriteiten en activiteiten in het veiligheidsjaarplan niet wezenlijk zullen verschillen ten opzichte van 2022. Deels omdat een aantal zaken zijn doorgeschoven naar 2023 i.v.m. de werkzaamheden voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen en deels omdat de cijfers vooralsnog op dit moment geen wezenlijk ander beeld laten zien waardoor een significante wijziging van prioriteiten zou moeten plaatsvinden. In 2023 (in 2021 in gang gezet) wordt wel meer ingezet op cybercrime (preventie) bij de verschillende prioriteiten (o.a. bij jeugd/ondernemers & ouderen). Tevens wordt een nieuw strategisch veiligheidsplan voor vier jaar (2024-2027) opgesteld.

Structurele veiligheidstaken zoals het voorkomen van woninginbraak, fietsendiefstal en middelen misbruik zoals drugs- alcoholmisbruik blijven onze aandacht houden, ondanks dat de cijfers over het algemeen een positief beeld laten zien.

Het thema veiligheid krijgt een steeds prominentere en omvangrijkere rol op de gemeentelijke agenda. Daarbij groeit de verantwoordelijkheid van die rol en de onderwerpen die onder die verantwoordelijkheid vallen. Zowel als het gaat om de rol bij de bestrijding van georganiseerde misdaad, de veiligheid op straat, in de directe woonomgeving, bij de aanpak van Cybercrime en inzet op crisissen.

Samenwerking

Wij zien intensieve samenwerking met en tussen ketenpartners als de sleutel om huidige en nieuwe vormen van onveiligheid tegen te gaan én de veiligheid voor onze inwoners te bestendigen en te vergroten. Voor veel veiligheidsvraagstukken geldt dat deze niet meer alleen met de traditionele veiligheidspartners, zoals politie en brandweer, benaderd kunnen worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de lang lopende casussen woonoverlast en toename van het aantal personen met verward gedrag. Hierbij trekken we samen op met de woningbouwvereniging Stek, GGZ Rivierduinen en de politie. Decentralisaties - de overgang van maatschappelijke zorg van de centrumgemeenten naar de regiogemeenten - en bezuinigingen in de zorg leiden tot (woon)overlast en gevaarlijke situaties. Door de zorg en de veiligheidsketen in een vroeg stadium met elkaar te verbinden, kunnen we deze problematiek effectief aanpakken. Zowel beleidsmatig bijvoorbeeld bij de inzet van bestuurlijke maatregelen als op casuïstiek niveau.

Het is noodzakelijk dat de regionale samenwerking tussen het sociaal domein, het zorgdomein en het veiligheidsdomein geborgd blijft. In specifieke gevallen vraagt de complexiteit van de casus om specifieke

regionale behandeling, dit is belegd bij het Zorg- en Veiligheidshuis. We denken hierbij aan casussen die detentie, radicalisering en zedendelicten betreffen waarbij goed contact met regionale partijen zoals justitie, reclassering en jeugdbescherming essentieel is.

Jeugd en Veiligheid

De integrale aanpak van jeugdoverlast door middel van de Zorg- en Veiligheidstafel werkt. Daarnaast investeren we ook gezamenlijk met de ketenpartners in groepsaanpak, specifiek op bepaalde onderwerpen. Zodat we snel kunnen inspelen op de actuele 'vraag' van de jeugd. We intensiveren de samenwerking tussen de ketenpartners en we versterken de verbindende rol van de gemeente. Samenwerking en een integrale aanpak gelden niet alleen voor de externe partners, maar ook voor de interne organisatie. Het komend jaar wordt de intensieve samenwerking tussen veiligheid en het sociaal domein doorgezet. Met een gezamenlijke aanpak kunnen we vaker en beter inzetten op preventie.

Aanpak van (georganiseerde) ondermijnende criminaliteit

Georganiseerde, ondermijnende criminaliteit is op het eerste gezicht vaak niet zichtbaar. Drugslaboratoria, hennepkwekerijen, mensenhandel, witwaspraktijken en vastgoedfraude spelen zich vaak buiten ons gezichtsveld af. Daarom is er ook een landelijke aanpak ontwikkeld om deze vorm van criminaliteit tegen te gaan. Ook in de gemeente Hillegom sprake van criminele, ondermijnende activiteiten en misstanden. We werken daarom intensief en integraal samen met partners als politie, het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst. Met als doel georganiseerde, ondermijnende criminaliteit aan te pakken. En om deze zoveel mogelijk te voorkomen. In het nieuwe programma ondermijning voor de periode 2022-2024 gaan we uit van drie belangrijke thema's: drugscriminaliteit, witwassen en arbeidsuitbuiting. Daarbinnen werken we met de pijlers signaleren, voorkomen en aanpakken.

De (door)ontwikkeling en versterking van de lokale aanpak van ondermijning staan centraal. Een toekomstbestendige aanpak van (ondermijnende) criminaliteit vraagt om het versterken van de preventieve aanpak en de verbinding tussen repressie en preventie. Vanuit de brede thema's zetten we in op de aanpak van vastgoedcriminaliteit, malafide bedrijven, logistieke knooppunten (waaronder bedrijventerreinen), mensenhandel en het voorkomen van jonge aanwas voor criminele organisaties. Belangrijke onderdelen van de aanpak zijn werken aan een weerbare samenleving en een weerbare overheid. Daarnaast zijn informatiegestuurd werken en preventie belangrijk. De afgelopen periode hebben we geïnvesteerd in het verbeteren van het zicht op ondermijning, de weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie en het integraal aanpakken van casuïstiek. De samenwerkingsstructuren zijn ontwikkeld en de eerste resultaten van die versterking zijn zichtbaar geworden. De programma-organisatie is een vast onderdeel van de gemeentelijke organisatie geworden.

Toezicht & handhaving

De politiecapaciteit op straat zal de komende jaren onder druk blijven staan door nieuwe taken, andere taken (horizontale fraude) en de grote uitstroom door pensioengerechtigden. De post Hillegom is op sterkte qua aantal wijkagenten en er wordt gewerkt met wijkteams.

De boa-capaciteit staat onder druk ondanks de versterking in 2021 van 1,7 fte naar 2,7 fte structureel en 0,5 fte tijdelijk voor drie jaar specifiek voor afval. Door de beperkte capaciteit bij de politie is er een verschuiving van werkzaamheden naar de boa's. Meldingen zijn intensiever, complexer en er is meer ruimte nodig voor specifieke zaken (o.a.: hangjeugd, ondermijning, verkeerszaken) om deze meer projectmatig op te pakken. De intensieve samenwerking tussen de boa's en de Meerlanden op het gebied van afval, wordt in 2023 in ieder geval gecontinueerd.

Met toezicht en handhaving op het gebied van bouwen en wonen gaan we verrommeling van het landschap tegen en stimuleren we ruimtelijke duurzaamheid in lijn met de Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom 2030. Panden en gronden moeten overeenkomstig de bestemming gebruikt worden en worden gebouwd conform de vergunning. De kwaliteit van deze werkzaamheden is vastgelegd in de VTH-verordening (vergunningverlening, toezicht en handhaving).

Het project Handhaving Buitengebied (ISG) heeft een doorloop naar 2023. Om het bollengebied te behouden is extra inzet nodig voor handhaving in het buitengebied (regionaal afgesproken). Hiervoor zijn, in HLT-verband, tijdelijk extra handhavers ingehuurd.

Mediation

Naast het handhaven van regels zoeken we ook samen met betrokken partijen naar oplossingen. Dit doen we onder meer door het inzetten van mediation.

Brandweer

De gemeente Hillegom investeert actief in het verder versterken van de verbinding en samenwerking met de Veiligheidsregio Hollands-Midden. Dit gebeurt op lokaal niveau in de vorm van een jaarlijks brandweeroverleg met post Hillegom en het ondersteunen van wervingsacties voor nieuwe vrijwilligers. Op bestuurlijk niveau is er elk kwartaal een overleg met de directie van de Veiligheidsregio.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Een veilige woon- en leefomgeving voor onze inwoners.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Opstellen van een nieuw Integraal veiligheidsbeleid (IVB) voor 2024-2027 en opstellen jaarlijks Veiligheidsjaarplan (VJP) op basis van het huidige Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2020-2023, waarin de concrete maatregelen integraal afgestemd zijn en de doelstellingen van het IVB geborgd.
A2	Inzet van mobiel cameratoezicht.
A3	Inzet van mediation wordt voortgezet. De werkafspraken tussen de woningcoöperatie, wijkagent en de mediator zijn bestendigd en worden voortgezet.
A4	Actualiseren van de Algemeen Plaatselijke Verordening (alleen juridisch/technisch indien noodzakelijk).
A5	Actualiseren KVO (Keurmerk Veilig Ondernemen) Hillegom. Bij de ondernemers nagaan of zij in samenwerking met de gemeente en de politie het KVO in het winkelgebied willen herzien met als doel een schoon, heel en veilig winkelgebied.
A7	Continuering van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Dit vindt o.a. plaats door de samenwerking te continueren in de gezamenlijke crisisorganisatie in de Duin- en Bollenstreek. Er is blijvende aandacht voor risico's en inzet daarop zodat de risico's beheersbaar zijn en blijven. In 2023 wordt het Regionaal Risicoprofiel (RPP) Veiligheidsregio Hollands Midden ter consultatie aan de gemeenteraden aangeboden.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Multiproblematiek aanpakken door veiligheid en zorg te combineren.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	Zorg- en veiligheidstafels jeugd voorzitten, procesregie houden.
B2	Ontschotten op casusniveau (veiligheid, zorg, huisvesting, etc., problematiek integraal aanpakken)
B3	Outreachend jongerenwerk in samenspraak met inwoners en politie inzetten bij jeugd.
B5	Structureel periodiek overleg tussen woonconsulent Stek, wijkagenten, en medewerker Openbare Orde en Veiligheid over zwaardere woonoverlast zaken. Ieder vanuit zijn eigen keten is verantwoordelijk voor een deel van de aanpak. Gemeente heeft regie op dit proces. Daarnaast deelname aan het Zorgnetwerkoverleg.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Het signaleren, voorkomen en aanpakken van (georganiseerde) ondermijnende criminaliteit.

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Speerpunten 2023: Aanpak van hennepteelt en drugshandel, het sluiten van maatschappelijke coalities, focus op sleutelpersonen en het, voorkomen van jonge aanwas.
C2	Signaleren: o.a. preventief toezicht en integrale controles, (door)ontwikkelen datagedreven werken en blijvend investeren in awareness d.m.v. trainingen en (publieks)campagnes.
C3	Voorkomen: verder bouwen aan een weerbare organisatie en -samenleving, d.m.v. een preventieve aanpak (arbeidsuitbuiting en jonge criminele aanwas, KVO) en barrières opwerpen in beleid (zoals APV en BIBOB-beleid)
C4	Verder werken aan kwalitatieve huisvesting van arbeidsmigranten met aandacht voor informatiepositie, controles veiligheid (in samenwerking met brandweer) en eventuele handhaving bij strijdig gebruik.
C5	Aanpakken: gerichte aanpak van casuïstiek, branche- en gebiedsgerichte aanpak, aanpak van hennepteelt en drugshandel en uitvoeren van integrale projecten (o.a. RIEC/LSI).

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Veilig en legaal bouwen en voorkomen van gebruik in strijd met de Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	Uitvoering Handhavingsbeleid 2019-2022 o.b.v. handhavingsprogramma's (o.a. prioriteiten APV en BWT-toezicht en handhaving). Tegelijk gaan wij in 2023 aan de slag met het opstellen van het nieuwe Handhavingsbeleid 2024-2027.
D2	Vorbereiden veranderingen VTH-taken als gevolg van de wet Kwaliteitsborging voor het bouwen en invoering Omgevingswet.
D3	Uitvoering project Handhaving Buitengebied (verlenging 2023) Intensief oppakken van toezicht en handhaving illegale bouw en gebruik in het buitengebied ten behoeve van behoud bollengebied (teeltareaal).

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Veiligheidsregio Hollands Midden Omgevingsdienst West-Holland	Politie GHOR CJG/JGT Zorg- Veiligheidshuis Hollands Midden Brijder Halt Welzijnskwartier OM Jeugdbescherming West

Verkeer en Vervoer

Goede bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid maken Hillegom aantrekkelijker. Het Hillegomse Verkeers- en Vervoerplan (HVVP) dateerde uit 2009 en is in 2021 geëvalueerd als onderdeel/bouwsteen voor het nieuwe mobiliteitsplan. Het nieuwe mobiliteitsplan is januari 2022 vastgesteld en zal worden ingepast in de beleidscyclus van de Omgevingswet. In het Mobiliteitsplan zetten we in op drie ambities:

1. Een mooie, gezonde en veilige leefomgeving (people).
2. Hillegom zet in op duurzame mobiliteit (planet).
3. Hillegom is een vitaal dorp, daarom zijn we goed bereikbaar (profit).

In een uitvoeringsprogramma nemen we maatregelen op die bijdragen aan het verwezenlijken van deze ambities.

Om bereikbaarheid, leefbaarheid, duurzaamheid en veiligheid te verbeteren is het van belang om voortdurend te beschikken over actuele data rond gebruik van infrastructuur en parkeercapaciteit. Hiertoe hebben we in het najaar van 2020 parkeer- en verkeerstellingen opgesteld. Deze data willen we tweejaarlijks actualiseren.

In de periode 2022 - 2023 zal het bestaande parkeerbeleid van Hillegom (daterend uit 2016) worden geactualiseerd. Hierbij zal met name worden bekeken of de door ons gehanteerde parkeernormen nog passen bij bijvoorbeeld onze doelstellingen voor wat betreft leefbaarheid en onze woningbouwopgave.

We willen het fietsen en lopen naar school, winkels, werk en het station stimuleren. Door te investeren in veilige trottoirs en fietsroutes dragen we bij aan een gezonde en veilige leefomgeving en stimuleren we tegelijkertijd deze twee meest duurzame vervoerswijzen. Daarnaast dragen we met het verbeteren van de oplaadmogelijkheden voor elektrische auto's bij aan een verdere verduurzaming van de mobiliteit.

We willen het aantal verkeersslachtoffers terugbrengen, door structurele aandacht voor verkeersveiligheid., gerichte aanpak van knelpunten zoals de Wilhelminalaan en door in te zetten op gedrag via campagnes zoals 'School op Seef', 'de scholen zijn weer begonnen' en 'Aan in het donker'.

Het versterken van duurzame mobiliteit bereiken we door het stimuleren van duurzame vervoerswijzen. Het gaat daarbij zowel om het stimuleren van lopen en fietsen door het verbeteren van voetgangers- en fietsinfrastructuur als om het verbeteren van de oplaadmogelijkheden voor elektrische auto's via het laadpalenbeleid.

De gemeente Hillegom zal tevens een verkenning maken ten aanzien van de mogelijkheden van een randweg om Hillegom, met name om het aandeel van vrachtverkeer op doorgaande wegen binnen Hillegom te verminderen. Daarnaast willen we de bereikbaarheid verder verbeteren door de faciliteiten op en rondom het station te verbeteren en te streven naar een betere aansluiting op trein- en busverbindingen.

Voor het verbeteren van de bereikbaarheid hebben we onze partners hard nodig, zowel voor het treffen van samenhangende maatregelen als voor een effectieve lobby voor investeringen in onze regio door onder andere provincies, vervoerbedrijven en het Rijk. Voor het verbeteren van de bereikbaarheid van de noordelijke duin- en bollenstreek werken we samen met de provincie en de gemeenten Lisse, Teylingen en Noordwijk aan een pakket van maatregelen. Met verschillende regionale samenwerkingspartners wordt op verschillende tafels en in verschillende projecten en processen geschakeld. Het is van belang dat de gemeente daarin goed vertegenwoordigd is en actieve, deskundige en strategische inbreng heeft, en dat de raad en de stakeholders hierin goed meegenomen worden.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Continue verbetering en monitoring van auto-, fiets- en OV-bereikbaarheid.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Uitvoeren van het uitvoeringsprogramma mobiliteit als een onderdeel van het Mobiliteitsplan dat wordt ingepast in de beleidscyclus van de Omgevingswet. In het uitvoeringsprogramma worden maatregelen voorgesteld voor 2022 en verder.
A2	Actualiseren van de verkeers- en parkeertellingen in het najaar van 2022 (tweejaarlijkse jaarlijkse actualisatie).
A3	Actualisatie van het bestaande Parkeerbeleid Hillegom

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Continue verbetering en monitoring van verkeersveiligheid en vermindering ongevallen langzaam verkeer.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	Voortzetten van de lopende verkeerseducatie-acties voor jongeren met VVN, alle scholen en Holland Rijnland voor jongeren. We faciliteren bij de landelijke acties en stimuleren en faciliteren de verkeersbrigadiers bij lagere scholen. Regionaal en/of landelijk worden nieuwe educatieve en/of voorlichtingscampagnes ontwikkeld.
B2	Met het uitvoeringsprogramma mobiliteit hebben we nadrukkelijk aandacht voor verkeersonveilige situaties. We nemen maatregelen op in het uitvoeringsprogramma om deze onveilige situaties te verminderen en/of voorkomen. We zoeken hiervoor cofinanciering in de vorm van rijks- en/ of provinciebijdrage).

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Continue verduurzaming en monitoring van de verduurzaming van mobiliteit.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Versnellen van de plaatsingsprocedure voor laadpalen door het beleid Laadinfrastructuur uit te voeren.
C2	Met het uitvoeringsprogramma mobiliteit hebben we nadrukkelijk aandacht voor het stimuleren van duurzame mobiliteit.
C3	De ambities voor duurzame parkeervoorzieningen zullen na vaststelling van het uitvoeringsprogramma worden omgezet in een nieuwe parkeernota.
C4	Het stimuleren van duurzame mobiliteit maakt onderdeel uit van de campagne energietransitie.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Betere ontsluiting van de Greenport Duin- en Bollenstreek.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	Wij zorgen dat de gemeentelijke belangen goed ingebracht worden in de verschillende processen en projecten die spelen rondom het verbeteren van de bereikbaarheid van de noordelijke bollenstreek, zodat er tot een evenwichtig maatregelenpakket voor de korte en middellange termijn besloten kan worden en de uitvoering voorbereid kan worden.

D2	Actief uitvoering geven aan de Regionale Strategie Mobiliteit.
D3	Samen met de regio zoeken we naar oplossingen om de doorgaande wegen door Hillegom te ontlasten van vrachtverkeer. Hierdoor wordt door de gemeente Hillegom de mogelijkheid van een randweg langs Hillegom verkend.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Regiogemeenten / gemeente Haarlemmermeer Burgers, bedrijfsleven en belanghebbenden Provincies Noord en Zuid-Holland VWN / Fietsersbond / Politie Vervoerregio Amsterdam Openbaar vervoerbedrijven

Wonen

Er is een grote vraag naar woningen in Hillegom. Veel inwoners zoeken momenteel een passende woning. De ruimte voor nieuwbouw is beperkt. Volgens de provinciale woningbehoefteraming (WBR2021) is de toegestane groei van de woningvoorraad in de regio (Hillegom, Lisse, Noordwijk en Teylingen) 6.650 woningen tot 2030. Een deel hiervan moet Hillegom realiseren. We geven met het Woonprogramma 2020-2024: 'naar een duurzaam evenwicht' via drie ambities extra aandacht aan senioren, starters, spoedzoekers en arbeidsmigranten. Om deze groepen meer kansen op de woningmarkt te bieden, is het vergroten en versnellen van de bouwproductie van belang.

De drie ambities zijn:

- Ambitie 1: ruimte bieden aan een gevarieerde woningvraag
- Ambitie 2: woonwijken en woningen klaar voor de toekomst
- Ambitie 3: lang zelfstandig wonen als onderdeel van de gemeenschap

De Nationale Woon- en Bouwagenda is van invloed op de gemeentelijke taken en mogelijkheden. We actualiseren het Hillegomse Woonprogramma hierop. De voorraadgroei bestaat uit 'harde' en 'zachte' woningbouwplannen. Voor een deel zetten we hiervoor gemeentelijke grondposities in. We maken concrete afspraken met projectontwikkelaars over (verkoop)prijzen, woningtype, doelgroep en duurzaamheidsprestaties. We faciliteren partijen in het zo snel mogelijk doorlopen van procedures en maken afspraken over de voortgang.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Voorzien in de lokale en (boven)regionale woningbehoefte (kwantitatief en kwalitatief).

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Jaarlijks - Uitvoeren en monitoren van het meerjarig woningbouwprogramma Hillegom, om tijdig bij te kunnen sturen.
A2	Jaarlijks - Regionaal afstemmen van de programmering en fasering van de woningbouwproductie, om in de regio het gewenste woningbouwprogramma te realiseren.
A3	<i>Binnen de kaders van het woonprogramma inzetten op een mix van woningen voor starters, gezinnen en senioren, om voor alle inwoners een passende woning te realiseren.</i> <i>Gebruik maken van (toekomstige) wettelijke mogelijkheden bij woningtoewijzing voorrang te geven aan Hillegommers.</i>

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Beschikken over actueel woonbeleid in samenwerking met betrokken partners.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	Jaarlijks - Uitvoeren van het Woonprogramma 2020-2024: 'naar een duurzaam evenwicht'. Het Woonprogramma sluit aan op de Omgevingsvisie en geeft inzicht in de ambities, doelstellingen en prioriteiten.
B2	2023 – Actualiseren Regionale Woonagenda en het Woonprogramma 2020-2024 in lijn met de nationale Woon- en Bouwagenda, de programma's en actielijnen om in te spelen op de ontwikkelingen op de woningmarkt. De actualisatie van het woonprogramma gaat geleidelijk op in de beleidscyclus van de Omgevingsvisie.
B3	Jaarlijks - In lijn met de Omgevingsvisie en het Woonprogramma sluiten, uitvoeren en monitoren van meerjarige prestatieafspraken met Stek en Huurdersbelangenvereniging Bollenstreek over betaalbaarheid, voldoende woningen voor diverse doelgroepen, duurzame woningen, wonen met zorg en de huisvesting van bijzondere doelgroepen.
B4	Jaarlijks – Implementeren nieuwe taken volgend uit de nationale Woon- en Bouwagenda en regionale woondeal. De rijksoverheid maakt via de provincie prestatieafspraken met gemeenten om te komen tot een gemeentelijke inzet.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Een meer passend woningaanbod voor alle doelgroepen.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	2023 – Actualiseren regionale huisvestingsverordening Holland Rijnland zodat er een transparant verdeelsysteem is dat inspeelt op de huidige sociale woningmarkt.
C2	Jaarlijks – Bevorderen van initiatieven en faciliteren van de woonzorgopgave, zodat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.
C3	Jaarlijks - Bevorderen van initiatieven en faciliteren van de woonopgave als gevolg van transitie en transformatie maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Zo anticiperen we op de toekomstige woonvraag.
C4	2023 - Inzicht krijgen in de huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten/internationale werknemers en de daaruit voortvloeiende woonopgave, zodat voor hen passende huisvesting gerealiseerd kan worden.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Een meer toekomstbestendige woningvoorraad.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	Inzetten op het realiseren van woningen volgens de GPR-streefwaarden uit de omgevingsvisie 'Heerlijk Hillegom' met als uitgangspunt dat het energieverbruik op jaarbasis nul is (NOM) bij nieuwbouwprojecten i.p.v. de BENG-norm, zodat nieuwbouw zo duurzaam mogelijk is.
D2	Inzetten op het stimuleren van energiebesparing in de bestaande woningvoorraad volgens Uitvoeringsprogramma Energietransitie. Met generieke en maatwerkacties maken we het huiseigenaren gemakkelijk om in actie te komen.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Woningcorporatie Stek Huurdersbelangenvereniging Bollenstreek Huurders Holland Rijnland Zorgaanbieders Duurzaam Bouwloket De Groene Uitdaging

Implementatie Omgevingswet

Hillegom gebruikt de mogelijkheden die de nieuwe Omgevingswet biedt. Daar gaan we het komende jaar mee door. We sturen op een integrale visie, waarbij de fysieke leefomgeving én het sociaal domein steeds meer in samenhang worden bekeken en gaan door met het maken van één Omgevingsplan voor de hele gemeente Hillegom.

De nieuwe Omgevingswet biedt kansen. De wet gaat uit van meer decentraal werken, waardoor ruimte ontstaat voor lokale afwegingen. Voor ons betekent de wet een integrale afweging en open houding ten opzichte van initiatiefnemers en participatie. We stellen hiervoor duidelijke kaders op en organiseren pilots die ons voorbereiden op de nieuwe wet en de nieuwe manier van werken. Invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2023.

Het Programma Implementatie Omgevingswet heeft een integraal karakter en draagt bij aan de implementatie van het dienstverleningsconcept, participatie en digitalisering. Voor 2023 en volgende jaren is nog geen incidenteel werkbudget begroot voor het voortzetten van de invoering, maar wordt uitgegaan van rijksbudget is werkbudget.

Aan de hand van een landelijk ontwikkelt financieel dialoogmodel hebben we een analyse gemaakt om de structurele kosten van de Omgevingswet in beeld te brengen. Hieruit blijkt dat het eerder door het Rijk ingenomen standpunt niet past. De invoering en uitwerking van de Omgevingswet kan niet kostenneutraal verlopen. Hierover zijn we reeds in overleg met het Rijk en in 2023 zullen we met een uitwerking komen hoe we deze kosten denken te mitigeren.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Via de instrumenten van de Omgevingswet werken we aan een veiligere en gezondere fysieke leefomgeving, waarbij duurzaamheid voorop staat.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Het in procedure brengen van een omgevingsplan voor het totale grondgebied van Hillegom. Het omgevingsplan Buitengebied en de Zanderij is daarbij de basis. Het ontwerp kan pas in procedure na inwerkingtreding van de Omgevingswet.
A2	Vormgeven integraal beleid en uitvoering geven aan de beleidscyclus: - Monitoring en evaluatie van de initiatieven en plannen die bijdragen aan de omgevingsvisie - Actualisatie van de Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom - Opstellen, uitvoeren, evalueren en actualiseren van (uitvoerings)programma's

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Optimale dienstverlening.

AT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	Voortzetten organisatie van bijeenkomsten en proeftuinen voor ambtenaren, bestuurders, samenwerkingspartners en initiatiefnemers om de nieuwe manier van werken structureel te borgen.
B2	Verder ontwikkelen van en werken met serviceformules uitgaande van de één-loket-gedachte(zie programma 4 Dienstverlening).
B3	Kaders ontwikkelen hoe we (overheids-) participatie onder de Omgevingswet gaan vormgeven (zie programma 4 Participatie).
B4	Uitvoeren van het strategisch communicatieplan om inwoners en initiatiefnemers mee te nemen in deze nieuwe manier van werken.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Een digitale ontsluiting van gegevens en infrastructuur, die aansluit op het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) passend bij de invoering van de Omgevingswet.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Kennisuitwisseling en samenwerking met partners.
C2	Pilots met aansluiting op landelijke digitale stelsel Omgevingswet.
C3	Noodzakelijke IT-architectuur (applicaties en gegevens) realiseren om nieuwe processen te ondersteunen.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Omgevingsdienst West-Holland Hecht (voorheen RDOG Hollands Midden en GGD Hollands Midden) Veiligheidsregio Hollands Midden	Ministerie van Binnenlandse zaken VNG Omgevingswet Livinglab Zuid Holland (Hogeschool Leiden) Provincie Zuid-Holland Hoogheemraadschap van Rijnland Omliggende gemeenten Inwoners en initiatiefnemers

Gebiedsontwikkeling

Gebiedsontwikkeling richt zich op het (her)ontwikkelen van een locatie tot een nieuw gebied met een zo hoog mogelijke kwaliteit op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie, groen en recreëren voldoende ruimte te geven om tot ontwikkeling en bloei te komen, waarbij de verschillende belangen elkaar tegelijkertijd versterken.

De gemeente heeft in haar omgevingsvisie ambities vastgesteld voor een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Daarnaast spelen er actuele ontwikkelingen buiten de invloedssfeer van het gemeentelijk bestuur die een direct effect hebben op de haalbaarheid van plannen en initiatieven, zoals bijvoorbeeld de stijging van bouwkosten. Hierdoor wordt gebiedsontwikkeling steeds gecompliceerder. Dit vraagt om flexibiliteit en wendbaarheid om de hoogst haalbare (omgevings)kwaliteit te realiseren.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Gebiedsontwikkeling in lijn met de Omgevingsvisie Hillegom, waarbij het uitgangspunt is een gezonde en veilige fysieke leefomgeving..

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Stimuleren en faciliteren van initiatieven en plannen die bijdragen aan de koers van de Omgevingsvisie, welke worden gemonitord en geëvalueerd in het kader van de beleidscyclus van de Omgevingswet.
A2	Invullen van eigen grondposities, zoals SIZO, SAVIO en Leerwinkel. Duurzaamheid en/of betaalbaarheid staan hierbij voorop. We maken afspraken over de voortgang, en doorlopen processen zo vlot mogelijk.
A3	Onderzoeken of er woningen toegevoegd kunnen worden binnen stedelijk gebied, bijvoorbeeld door de transformatie van de bedrijventerreinen Horst ten Daal en Hillegommerbeek naar gebieden met een combinatie van wonen en werken.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
	Woningbouwcorporaties Projectontwikkelaars Bedrijven Particuliere initiatiefnemers

Openbare ruimte en duurzaamheid

Openbare ruimte

We willen de (leef)omgeving voor inwoners en ondernemers aangenaam en bruikbaar maken en houden. Een prettige, groene leefomgeving heeft een positieve invloed op ons welbevinden en nodigt uit tot bewegen, sporten en ontmoeten. We hebben hard gewerkt aan het groenprofiel van onze gemeente. Het "zorgeloos groen" willen we uitbreiden naar de wijken. Dit draagt bij aan klimaatadaptatie en het versterken van de biodiversiteit. We blijven daarom investeren in groen, verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Hillegom.

Integraliteit en toekomstbestendigheid in de fysieke leefomgeving

Via het beheer en onderhoud van de openbare ruimte dragen we bij aan een veilige en gezonde omgeving. We streven naar een basiskwaliteitsniveau van onze kapitaalgoederen en verhogen we de kwaliteit waar dit ook echt nodig is. De focus is tweeledig: Enerzijds ligt deze bij de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden die gebaseerd zijn op het beheerplan; anderzijds bij de integratie van alle opgaven in beleid en de werkzaamheden tussen van verschillende onderhoudsdisciplines.

In de openbare ruimte is er een duidelijk verband tussen sociale veiligheid, welzijn en burger- en overheidsparticipatie. We participeren met inwoners en gaan de wijk in om op te halen wat er leeft en welke ideeën er zijn voor verbetering van de openbare ruimte. Kleine(re) aanpassingen in de openbare ruimte die snel kunnen worden opgepakt -en direct tot verbetering leiden- voeren we snel uit.

We stimuleren de circulaire economie, en nemen deze opgave mee in de inkoop van duurzame producten en (de uitvoering van) ons afvalbeleid. De gemeente heeft, vanuit de wet Milieubeheer, de verplichting om duurzame inzameling van afval te verzorgen.

Verder bereiden we Hillegom voor op klimaatveranderingen en ontwikkelen we een toekomstbestendig actieplan. De inrichting van de buitenruimte speelt hierbij een cruciale rol.

Gezien de beperkte financiële ruimte in de komende jaren worden er keuzes gemaakt in de ambities. Diverse ambities betekenen een verhoging van beheer- en onderhoudskosten, tenzij eigen beheer door bewoners gaat toenemen of een andere wijze van compensatie wordt gevonden.

Duurzaamheid

In Hillegom is het thema duurzaamheid onder andere verankerd in de 'Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom, duurzame (proef)tuin van Holland' en in het 'Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid Hillegom 2018-2022'. Het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid is een verbindend programma, dat betrekking heeft op verschillende beleidsterreinen. Duurzaamheid is dan ook een integraal onderwerp dat organisatie breed aandacht vraagt en opgepakt wordt op het gebied van fysieke, sociale en economische duurzaamheid. Als opvolger van het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, dat eind 2022 afloopt, zal een nieuw programma worden opgesteld voor de komende jaren.

Voordat een nieuw programma wordt opgesteld, zullen eerst het huidige programma en de wijze waarop duurzame ontwikkeling nu door de hele organisatie belegd is, geëvalueerd worden. Ook zullen we eerst onderzoeken of en op welke wijze de gemeente zinvol gebruik kan gaan maken van de Sustainable Development Goals (SDG's) voor duurzame ontwikkeling, en of Hillegom ook een Global Goals gemeente zal worden.

Energietransitie: van beleid naar uitvoering

Eind 2021 heeft de raad de Lokale Energiestrategie en de Transitievisie Warmte vastgesteld. Vanuit deze heldere visie en strategie werken we door naar het uitvoeringsplan. De gemeente in haar regierol heeft een belangrijke taak in het faciliteren van deze transitie. Samen met onze inwoners, bedrijven en organisaties gaan we werken aan het behalen van onze doelen.

Ondertussen verandert de (energie)wereld waar we bij staan. We blikken dus niet al te ver vooruit, maar beginnen met wat we nu weten en kunnen. Dit doen we in het vertrouwen dat we daarmee een goed onderbouwde stap zetten naar het behalen van onze doelstellingen. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat de werkelijkheid ons in zal halen. We timmeren daarom niet alles dicht en houden ruimte voor ontwikkelingen en innovaties. Met het integrale uitvoeringsplan ambiëren we een goed begin te maken om de energietransitie stevig te verankeren in ons denken en doen, zowel bij inwoners en ondernemers als bij de ambtelijke organisatie en het politieke bestuur.

Budgettering:

We spannen ons in om subsidies en andere vormen van cofinanciering te regelen voor het bereiken van onze duurzame doelstellingen. Om uitvoering te geven aan het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid wordt er een (jaarlijks) werkbudget onttrokken uit de daartoe bestemde reserve. Deze reserve is aanvankelijk opgezet voor de periode 2018-2022. Het beschikbaar houden van de bestemmingsreserve tot en met 2026 is gewenst. Daarnaast wordt er gewerkt aan een Uitvoeringsprogramma Energietransitie en een nog op te stellen Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. Financiering wordt gedaan op basis van gelden vanuit Rijkswege.

Regionale programma's groen en recreatie

Binnen de Duin- en Bollenstreek wordt een nieuw uitvoeringsprogramma Groen en Recreatie ontwikkeld. Daarin worden projecten op het gebied van groen en recreatie opgenomen. De Duin- en Bollenstreek ligt in het Nationaal park Hollandse duinen wat koppel kansen biedt op het gebied van marketing en toeristische ontwikkelingen.

Binnen Holland Rijnland wordt gewerkt aan het Regionaal Groenprogramma Holland Rijnland. In 2023 ronden we lopende projecten af en indien er een nieuw programma is vastgesteld worden nieuwe projecten opgestart. Ook hierbij geldt dat ambities en projecten die hieruit voortkomen mogelijk een verhoging van de beheer- en onderhoudskosten met zich meebrengen

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Een aangename, gezonde, veilige en toekomstbestendige woon- en leefomgeving voor alle inwoners.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	We zorgen voor gerichte communicatie aan de inwoners over hun eigen invloed op de leefomgeving (bijvoorbeeld over de trias energetica, milieuvervuiling, geluidsoverlast en vergroening ten behoeve van waterberging).
A2	In 2022 gaan we verder met het optimaliseren beheer en onderhoud van maatschappelijk vastgoed.

A3	We gaan verder met het integreren van alle opgaven in het actualiseren en uitvoeren van beleid, projecten, beheer en uitvoeringsprogramma's.
A4	We actualiseren het beheerplan Groen c.q. uitvoeringsprogramma. We integreren de volgende onderdelen: • Vitaliteit en gezondheid van inwoners door doelstellingen op te nemen voor het verminderen van o.a. hittestress. • Het inzetten van groen om de gevolgen van klimaatverandering te verminderen (klimaatadaptatie) • Droogtebestendige groeiplaatsen en boom- en plantensoorten waar nodig. • Maatregelen voor toename in biodiversiteit.
A5	We voeren het nieuwe beleid c.q. uitvoeringsprogramma 'Spelen, Sport en Bewegen in de buitenruimte' voor jong en oud uit.
A6	We stellen een visie Flora en fauna (biodiversiteit) op die aansluit op de gemeentelijke omgevingsvisie en gebiedsprogramma's. We integreren de volgende onderdelen: • Kansenkaarten flora en fauna (kansen voor uitbreiding van het groenareaal). • Inzicht in (ecologische) groenblauwe structuren en daarbij behorende ontwikkelkansen en -risico's. Onderzoek naar het vergroten van de broedgebieden voor weidevogels in de polders. Vervolgens wordt n.a.v. de visie een uitvoeringsprogramma Biodiversiteit opgesteld.
A7	We stellen in samenwerking met verbonden gemeenten en partijen in 2022 een uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen op voor een ecologische verbindingzone langs de trekvaart, waarbij de haalbaarheid van uitvoering wordt getoetst op gebied van o.a. kosten, kansen en meerwaarde.
A8	We actualiseren het beleidsplan Civiele kunstwerken. Daarbij verkennen we de opties in materiaalgebruik: Zo milieuvriendelijk mogelijk, met als uitgangspunt circulariteit, duurzame productie en productengebruik en lage CO2 voetafdruk.
A9	Uitvoering geven aan het regionaal groenprogramma (RIF) van Holland Rijnland.
A10	We optimaliseren de samenwerking met de Omgevingsdienst West-Holland bij het invullen van de (milieu) taken. In 2022 brengen we de gemeentelijke water- en bodemstructuren in beeld. Vervolgens stellen we een plan op voor de uitvoering van (toekomstige) bodemtaken.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Het stimuleren van een circulaire economie.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	We borgen en waar nodig passen we het nieuwe grondstoffen (VANG = Van Afval Naar Grondstof) beleid aan. Met specifieke aandacht voor de ontwikkelingen van de milieudoelen van VANG 2025.
B2	We doen onderzoek naar een nieuwe (gezamenlijke) milieustraat 3.0, die past in de context van een circulaire economie.
B3	We gaan het VAB-terrein herinrichten.
B4	We onderzoeken de mogelijkheden om met ondernemers afspraken te maken over een "Afvalbeleid voor ondernemers". Specifiek voor de ondernemers in het winkelgebied.
B5	We werken aan het integreren van circulariteit in onze aanbestedingstrajecten. Hierin verwerken we als uitgangspunt het principe 'Maatschappelijk verantwoord inkopen'.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Openbare ruimte is klimaatbestendig.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	We werken een maatregelenpakket voor klimaatadaptatie (uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie) uit op basis van de in 2021 vastgestelde ambities (afgestemd op de doelstellingen van klimaatadaptatie uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie). Dit wordt onderdeel van het nieuwe Integrale Waterbeheerplan ook wel het Programma Water en Klimaatadaptatie (PWKA) genoemd. Daarbij hoort het inzichtelijk maken van kansen en risico's voor samenwerkingen en bijdragen op gebied van klimaatadaptatie vanuit Rijk, provincie en andere partijen. Hierbij wordt ook gekeken naar wat organisatorisch nodig is om in te spelen op deze kansen en risico's.
C2	We voeren de bewustwordingscampagnes over biodiversiteit en klimaatadaptatie uit (waaronder 'Operatie Steenbreek'): op basis van de gelijknamige landelijke campagne voeren we jaarlijks bewustwordingscampagnes uit die zijn gericht op het vergroenen de woonomgeving, zoals daken en tuinen.
C3	We actualiseren jaarlijks de leidraad 'Duurzame (her)inrichting van de openbare ruimte' aan de hand van nieuwe ontwikkelingen en ervaringen.
C4	We maken de gevolgen, risico's en kansen van de komst van de WNB (wet natuurbescherming) inzichtelijk. We verkennen de haalbaarheid van het organisatorisch en juridisch implementeren van noodzakelijke aanpassingen om aan de wet te voldoen.
C5	We onderzoeken de gevolgen van het overnemen van de bodemtaken. De financiële dekking voor klimaatadaptatie en bodemtaken is voor een groot deel te vinden in de mei circulaire, waar dit geld al gelabeld is.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: 159 TJ (38%) duurzame elektriciteit opwekken in 2030 (LES).

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	Stimuleren van de ontwikkeling van zonnepanelen op daken. In het uitvoeringsplan nemen we concrete projecten op om invulling te geven aan deze activiteit.
D2	Nader onderzoek doen naar de opwekking van elektriciteit in de eigen gemeente. In het uitvoeringsplan nemen we concrete projecten op om invulling te geven aan deze activiteit.
D3	Deelname aan bijeenkomsten in Holland Rijnland van RES 1.0 naar RES 2.0, die in 2023 wordt vastgesteld.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: 10% energiebesparing in 2025 en 15% energiebesparing in 2030, in de gebouwde omgeving ten opzichte van 2014 (TVW)

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
E1	Bewoners en ondernemers duidelijkheid geven over de warmtetransitie, bewust maken en stimuleren om in actie te komen. In het uitvoeringsplan nemen we concrete projecten op om invulling te geven aan deze activiteit.
E2	Voor 2030 inzichtelijk hebben hoe kansrijk en wenselijk een warmtenet is in Hillegom. In het uitvoeringsplan nemen we concrete projecten op om invulling te geven aan deze activiteit.
E3	Inzichtelijk maken waar inwoners ook na 2050 gebruik kunnen maken van het gasnet en waar we op termijn streven naar warmteoplossing zonder gasnet. In het uitvoeringsplan nemen we concrete projecten op om invulling te geven aan deze activiteit.
E4	Komende jaren slim in kunnen spelen op de nieuwste inzichten en technieken.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: een planmatige en toetsbare agenda 2023-2026 om aan duurzame ontwikkeling te werken

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
F1	Op basis van de evaluatie uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2018-2021, opstellen en uitvoeren van een nieuw uitvoeringsprogramma Duurzame ontwikkeling 2022-2026. We evalueren het huidige programma en de wijze waarop duurzame ontwikkeling nu in de HLT-organisatie is belegd en onderzoeken de waarde van het gebruik van de Sustainable Development Goals (SDG's).

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland Omgevingsdienst West-Holland Meerlanden N.V. Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek Veiligheidsregio Hollands Midden Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V.	Hoogheemraadschap Rijnland Provincie Zuid-Holland Buurgemeenten Inwoners Bedrijven

Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de [paragraaf Verbonden partijen](#)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Rek. 2020	Rek. 2021	Begr. 2022	Begr. 2023	NL 2021	Bron
Gemiddelde WOZ waarde	per duizend euro	€ 293	€ 321	€ 321	€ 365	€ 290	CBS
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	0,5	10,2	27,7	11,7	8,7	Basis-registratie adressen en gebouwen
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%)	73,1%	72,9 %	72,9 %	71,6%	70,1 %	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 755	€ 812	€ 812	€ 812	€ 733	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 810	€ 871	€ 871	€ 871	€ 810	COELO

Toelichting indicator Gemiddelde WOZ waarde

De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

Toelichting indicator Nieuwgebouwde woningen

Het aantal nieuwgebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transformaties.

Toelichting indicator Demografische druk

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Toelichting indicator Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Toelichting indicator Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Indicator	Eenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	NL	Bron
Omvang huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per bewoner in kilo's (incl. grof huishoudelijk restafval)	180	114	154	124	2020: 170	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage elektriciteit opgewekt uit o.a. wind, waterkracht, zon of biomassa	10,9%	nb	nb	14%	2020: 26,9%	RWS

Toelichting indicator Omvang huishoudelijk restafval

Niet gescheiden ingezameld restafval dat te groot of te zwaar is om op dezelfde wijze als het huishoudelijk restafval te worden aangeboden.

Toelichting indicator Hernieuwde elektriciteit

Het % hernieuwbare energie, ook wel duurzame of groene energie genoemd. Dit is energie afkomstig van natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld zoals uit wind, waterkracht, zon, bodem, buitenluchtwarmte en biomassa.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	NL	Bron
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (in de leeftijd 12 - 17 jaar)	70	100	80	80	2021: 80	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,7	0,7	1	1	2021: 1,8	CBS
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,9	2,7	3	3	2021: 4,3	CBS
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	0,9	0,5	1,5	1,5	2021: 1,3	CBS
Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	6,1	4,3	4	4	2021: 6,1	CBS

Toelichting indicator Verwijzingen Halt

Het aantal verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

Toelichting indicator Winkeldiefstallen

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

Toelichting indicator Geweldsmisdrijven

Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Toelichting indicator Diefstallen uit woning

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

Toelichting indicator Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte)

Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:

<https://www.waarstaategemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Kaderstellende stukken

- [Nationale Omgevingsvisie \(NOVI\) 2050, 2020](#)
- [Nationale wetgeving voor de fysieke leefomgeving](#)
- [Omgevingsbeleid, -programma en -verordening provincie Zuid-Holland, 2020](#)
- [Nationaal Park Hollandse Duinen, 2020](#)
- [Wet veiligheidsregio's](#)
- [Regionaal Crisisplan](#)
- [Integraal veiligheidsbeleid 2020-2023 Hillegom 'Samen houden we Hillegom veilig'](#)
- [Coalitieakkoord Hoogheemraadschap van Rijnland, De blauwe lens, 2021](#)
- [Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst West-Holland](#)
- [Gemeenschappelijke Regeling Holland Rijnland](#)
- [Regionale Omgevingsagenda Holland Rijnland 2040, 2021](#)
- [Regionale Energiestrategie \(RES 1.0\) Holland Rijnland, 2021](#)
- [Regionale Strategie Mobiliteit \(RSM\) Holland Rijnland, 2021](#)
- [Lokale Energiestrategie Hillegom 2021 \(LES\)](#)
- [Transitie Visie Warmte 2021 \(TVW\)](#)
- [Regionale Woonagenda Holland Rijnland 2017](#)
- [Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025](#)
- [Groenprogramma Holland Rijnland, gebiedsprogramma Bloeiende Duin- en Bollenstreek 2016-2020](#)
- [Strategische Agenda Ruimte Duin- en Bollenstreek 2040, 2021](#)
- [Economische Agenda Duin- en Bollenstreek 2018-2021](#)
- [Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek2016](#)
- [Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom, duurzame \(proef\)tuin van Holland, actualisatie 2021](#)
- [Woonprogramma Hillegom 2020-2024](#)
- [Prestatieafspraken Wonen Hillegom](#)
- [Parapluplan Wonen 2020](#)
- [Handhavingsuitvoeringsprogramma Hillegom 2020](#)
- [Handhavingsuitvoeringsprogramma Hillegom 2021](#)
- [Algemene Plaatselijke Verordening Hillegom](#)
- [Drank- en horecaverordening 2014](#)
- [Mobiliteitsplan 2022](#)
- [Beleidsplan wegen 2015-2019](#)
- [Bodemfunctieklassenkaart 2020](#)
- [Beleid Laadinfrastructuur 2021](#)
- [Beleidsplan Openbare Verlichting 2011-2021](#)
- [Healthy Hillegom 2020-2023](#)
- [Nota Grondbeleid Hillegom 2022-2026](#)
- [Erfgoedverordening gemeente Hillegom 2010](#)
- [Verordening Erfgoedcommissie Hillegom 2019](#)
- [Centrumplannen](#)
- [Groenbeleidsplan 2015-2024 Deel A Deel B](#)
- [Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020](#)
- [RioolBeheerPlan en BasisRioolPlan 2016-2020](#)
- [Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid Hillegom 2018-2022](#)
- [Afvalbeleid 2021](#)
- [Gemeentelijke afvalstoffenverordening en uitvoeringsbesluit](#)
- [Landelijk afvalbeheersplan \(LAP2\)](#)
- [Afvalscheidingsadvies Meerlanden "Op weg naar 65%"](#)
- [VANG \(Van Afval Naar Grondstof\)](#)
- Dienstverleningsovereenkomst met De Meerlanden (niet openbaar)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Gebiedsontwikkeling						
Ruimtelijke ordening	-1.192	-1.026	-801	-702	-522	-522
Totaal Gebiedsontwikkeling	-1.192	-1.026	-801	-702	-522	-522
Thema Openbare orde en veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	-1.385	-1.405	-1.442	-1.442	-1.442	-1.441
Openbare orde en veiligheid	-787	-793	-969	-919	-919	-919
Totaal Openbare orde en veiligheid	-2.172	-2.198	-2.411	-2.361	-2.361	-2.360
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid						
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.204	-2.046	-2.557	-2.504	-2.507	-2.515
Riolering	-1.639	-1.748	-1.663	-1.699	-1.724	-1.736
Milieubeheer	-1.244	-1.260	-1.061	-1.011	-1.011	-1.011
Begraafplaatsen en crematoria	-169	-69	-119	-119	-119	-119
Afval	-2.371	-2.667	-2.910	-3.045	-3.051	-3.050
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	-7.627	-7.790	-8.310	-8.378	-8.412	-8.431
Thema Verkeer en vervoer						
Verkeer en vervoer	-3.794	-4.226	-3.903	-3.872	-3.752	-3.835
Recreatieve havens	-44	-141	-141	-141	-141	-141
Parkeren	-109	-136	-344	-344	-344	-344
Totaal Verkeer en vervoer	-3.947	-4.503	-4.388	-4.357	-4.237	-4.320
Thema Wonen						
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-3.820	-3.125	-16	-16	-16	-16
Wonen en bouwen	-739	-1.888	-794	-745	-695	-695
Totaal Wonen	-4.559	-5.013	-810	-761	-711	-711
Totaal lasten	-19.497	-20.530	-16.720	-16.559	-16.243	-16.344

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Gebiedsontwikkeling						
Ruimtelijke ordening	331					
Totaal Gebiedsontwikkeling	331					

Thema Openbare orde en veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	135	46	46	46	46	46
Openbare orde en veiligheid	14	24	24	24	24	24
Totaal Openbare orde en veiligheid	149	70	70	70	70	70

Thema Openbare ruimte en duurzaamheid						
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9	5	5	5	5	5
Riolering	2.395	2.524	2.474	2.522	2.555	2.565
Milieubeheer	165					
Begraafplaatsen en crematoria	153	87	84	84	84	84
Afval	3.329	3.632	3.931	4.077	4.082	4.081
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	6.051	6.248	6.494	6.688	6.726	6.735

Thema Verkeer en vervoer						
Verkeer en vervoer	97	73	73	73	73	73
Recreatieve havens	2	12	12	12	12	12
Parkeren	3	3	3	3	3	3
Totaal Verkeer en vervoer	102	88	88	88	88	88

Thema Wonen						
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3.960	3.095				
Wonen en bouwen	585	512	402	402	402	402
Totaal Wonen	4.545	3.607	402	402	402	402
Totaal baten	11.178	10.013	7.054	7.248	7.286	7.295
Saldo van baten en lasten	-8.318	-10.518	-9.667	-9.314	-8.958	-9.049

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Toevoegingen reserves	-4.706	0	-250	0	0	0
Onttrekkingen reserves	6.338	3.260	1.569	1.344	995	1026
Totaal reserves	1.632	3.260	1.319	1.344	995	1.026
Saldo na resultaatbestemming	-6.686	-7.255	-8.345	-7.968	-7.962	-8.023

Programma 3 Bedrijvigheid

Trends en ontwikkelingen

Regionale Economie

Voor de Duin- en Bollenstreek is gebiedsgericht werken noodzakelijk om een integrale ontwikkeling van de economie te realiseren. In de strategische Uitvoeringsagenda ruimte Duin- en Bollenstreek wordt gesproken over het vinden van de balans tussen economie, duurzaamheid, toerisme/recreatie, wonen leefbaarheid, als deze met elkaar in balans zijn, zorgen deze voor de bijzondere en prettige leefomgeving binnen en buiten de regio. Het blijkt dat Hillegom met name onder het gemiddelde scoort op het aantal arbeidsplaatsen. Daarnaast speelt ook dat de scores op opleidingsniveau, vergrijzing, ondernemerschap en verhuismobiliteit niet positief uitpakken in verhouding tot het merendeel van de andere Nederlandse gemeenten. Om krimp op den duur te voorkomen is samenwerking tussen de triple helix partijen nodig. Daarnaast moet aansluiting gezocht worden bij de omliggende regio's, om in de strijd om kennis en talent overeind te kunnen blijven als regio en onze gemeente daarbinnen. Dit is een beeld dat herkenbaar is in de hele Duin- en Bollenstreek waardoor het noodzakelijk is om gezamenlijk (strategische) stappen te zetten.

Bollensector

De komende jaren zet de schaalvergroting in combinatie met de krimp van het aantal bedrijven in de bollensector door. Veel bedrijven gaan steeds meer specialiseren. Daarnaast zet de focus op duurzaam bodembeheer de komende jaren door. Door meer rotatie van gewassen ontstaat meer vraag naar areaal dat geschikt is voor bloembollen. Deze ontwikkelingen leggen een (nog) grotere druk op het ruimtegebruik in de streek. Met de oprichting van Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) is in 2009 gestart met het optimaal inrichten van de beschikbare ruimte in de streek. Desondanks zien we de afgelopen jaren een trend dat telers meer en meer hectares in andere gebieden opzoeken voor hun teelt. Om de economische positie van de Greenport te versterken is in 2019 de stichting Greenport Duin- en Bollenstreek opgericht. Binnen deze stichting werken onderwijs, overheid en ondernemers samen. De sector ziet de Bollenstreek nog altijd als haar bakermat vanwege de aanwezigheid van kennispartners (KAVB, BKD, Hobaho e.a.), toeleveranciers, de band met Keukenhof en de nabijheid van kennisinstututen (Leiden, Delft, Amsterdam) en onderwijsinstellingen (Wellant, Hogeschool Leiden, Hogeschool Inholland). Afhankelijk van de evaluatie van de ISG wordt bekeken hoe verdere invulling gegeven wordt aan de ontwikkelingen binnen de Greenport. De opgave naar een duurzame Greenport en hernieuwbare energie maakt onderdeel uit van de doorontwikkeling van de Greenport.

Lokale economie

De lokale economie in het algemeen en de detailhandel in het bijzonder, staan onder druk. Structurele ontwikkelingen, zoals de opkomst van online winkelen en andere behoeften bij klanten zorgen ervoor dat het beleven van het centrum veranderd is van koopgericht gedrag naar een beleving waar men elkaar ontmoet. Deze factoren beïnvloeden de opbouw van het centrum. Verdere internationalisering van productieprocessen, hebben gevolgen voor de bedrijventerreinen. We zien dat in de afgelopen jaren terug in een vermindering van het aantal winkels en leegstaande panden op bedrijventerreinen. Ten aanzien van de bedrijventerreinen zien we recent weer meer vraag ontstaan, waarbij de kwaliteit van de bedrijventerreinen een punt van aandacht is. Daarbij is transformatie een van de oplossingsrichtingen.

Lokale economie

Levendig Hillegom

We zetten in op activiteiten en projecten die Hillegom levendig en aantrekkelijk maken. Wij faciliteren plannen en ideeën, op voorwaarde dat ze bijdragen aan een verbetering van de leef kwaliteit en de duurzame ontwikkeling van Hillegom. We doen het samen met het lokale bedrijfsleven vanuit de intentieovereenkomst 'Heerlijk Hillegom, opweg naar de toekomst'. Waarin is afgesproken gezamenlijk aan de slag te gaan als een goed ondernemersklimaat, werk en inkomen, duurzaamheid, (digitale) bereikbaarheid, gezondheid en promotie van een aantrekkelijk dorp. Onderdeel hiervan is het faciliteren van een betere samenwerking tussen de Hillegomse ondernemers en tussen de ondernemers en de gemeente.

Centrum

In 2021 is de herinrichting van de openbare ruimte in de Hoofdstraat afgerond waarmee de kwaliteit van het kernwinkelgebied is versterkt. Hiermee is de ruimtelijke kwaliteit in het centrum verbeterd en is een belangrijke randvoorwaarde/kader uit de Omgevingsvisie ingevuld. In de aankomende jaren is het belangrijk om te werken aan de samenwerking tussen ondernemers en tussen ondernemers en de gemeente. Nieuwe regels voor standplaatsen, terrassen en uitstallingen worden opgenomen in het omgevingsplan. In het centrum gaan we nadenken over hoe we multifunctionaliteit mogelijk kunnen maken om leegstand tegen te gaan.

Bedrijventerreinen

Op regionaal niveau is een nieuwe bedrijventerreinenstrategie opgesteld. Deze strategie geeft meer inzicht in de behoeften en wensen ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van bedrijventerreinen in de regio en de gemeente. We gebruiken deze strategie bij het door ontwikkelen van onze bedrijventerreinen en voor de transformatie van Hillegom Noord en Hillegommerbeek naar woon- werkgebieden mogelijk te maken. We maken de diverse maatschappelijke transitie (energie, circulair, mobiliteitsvragen, milieu) onderdeel van onze toekomstige aanpak en samenwerking met bedrijfsleven.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: In nauwe en constructieve samenwerking met stakeholders inzetten op duurzame ontwikkeling van ons centrum.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Indien er vanuit de ondernemers een initiatief komt voor een nieuw Biz of Ondernemersfonds wordt dat door ons ondersteund.
A2	Initiatieven vanuit de ondernemers die bijdragen aan kwaliteitsverbetering van het centrum worden waar mogelijk ondersteund.
A3	Nadenken over hoe we multifunctionaliteit kunnen inzetten om leegstand tegen te gaan.
A4	Op basis van de in 2019 afgesloten intentieovereenkomst 'Heerlijk Hillegom op weg naar de toekomst' wordt samengewerkt op verschillende thema's met de betrokken stakeholders.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Verder vergroten van aantrekkelijkheid van Hillegom.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	Wij dragen hieraan bij door Ondernemend Hillegom te ondersteunen in hun promotie en marketing doeleinden.
B2	Aan de hand van het Handboek reclame, uitstallingen en gevelwijzigingen wordt gewerkt naar een meer uniforme uitstraling van het centrum. Hiervoor worden beleidsregels opgesteld onder het omgevingsplan.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Voldoende en duurzame bedrijventerreinen.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Toekomstbestendig maken van bestaande bedrijventerreinen in lijn met de Omgevingsvisie Hillegom 2030 en op basis van de regionale bedrijventerreinenstrategie.
C2	Ontwikkelen nieuwe bedrijfslocaties op basis van de regionale bedrijventerreinenstrategie.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Greenport Ontwikkelings Maatschappij (GOM) Holland Rijnland	Stichting Hillegom Marketing Hillegom Lokaal Economic Board DBS Stichting Greenport DBS Provincie Zuid-Holland

Regionale economie

Onze ambitie is de regionale economische structuur te versterken zonder dat het ten koste gaat van de woonaantrekkelijkheid. Vanaf 2017 wordt gewerkt met een regionale uitvoeringsagenda. In 2021 is de Economische agenda geëvalueerd. Hierin komt naar voren dat de agenda ten eerste gericht moet worden op de regionale vraagstukken, zoals het verbeteren van de bovengenoemde structuurkelpunten: aantrekken van kennis, behouden en aantrekken van jong talent, stimuleren van ondernemerschap. Daarnaast moet de uitvoeringsagenda ook meer strategisch worden door aansluiting te zoeken bij provinciale en landelijke thema's zoals duurzaamheid, digitalisering en circulaire economie. Aan de hand van die evaluatie is een nieuwe uitvoeringsagenda opgesteld. Als (mede-) financier zijn we als gemeente kaderstellend. Duurzaamheid/circulaire economie is daarbij een belangrijk kader.

Om overeind te kunnen blijven in de strijd om kennis en talent, zal de Duin- en Bollenstreek meer aansluiting moeten zoeken met de economisch sterke regio's om haar heen, zoals de metropoolregio Amsterdam, regio 071 rond Leiden en de metropoolregio Den Haag/Rotterdam. Vanuit Hillegom moet worden geïnvesteerd in de relatie met regio Kennemerland en metropool Amsterdam, Haarlemmermeer om het netwerk te versterken.

De bloembollenteelt en -handel hebben onze regio gemaakt tot wat we zijn: de Bollenstreek. Wereldwijd beroemd en bekend door de bollenvelden en Keukenhof. Economie en toerisme binnen de Greenport Duin- en Bollenstreek zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Met diverse inspanningen proberen we onze streek nog mooier en leefbaarder te maken. Onder andere is hiervoor de Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek in 2019 opgericht.

Binnen de strategische agenda Duin- en Bollenstreek en de Regionale Omgevingsagenda Holland Rijnland zijn de ruimtelijke randvoorwaarden neergelegd voor het vernieuwen en vergroten van de lokale en regionale economie.

En er is een Uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek opgesteld. Daarin zijn de volgende economische opgaven benoemd:

- Gezonde en Vitale regio: Economische agenda (verdere ontwikkeling van de samenwerking tussen de marketingpartners).
- Nieuw programma groen, vervolg huidige gebiedsprogramma door ontwikkelen met aanvullend meer invulling op het gebied van toerisme en recreatie.
- Regiobrand Duin & Bollenstreek ontwikkelen, verhaal van de bollenstreek naar buiten.
- Stakeholders analyse, ontwikkelen van arrangement denken.
- Onderzoeken van het verbreden van kuuroord faciliteiten naar de gehele Duin- en Bollenstreek, inclusief functionerende arbeidsmarkt.

- We verbinden onze kennisintensieve sectoren.
- Evaluatie ISG en opstellen Programma Duurzame Greenport en Hernieuwbare Energie.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Versterken economische positie van Duin- en Bollenstreek.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Binnen het kader van de regionale economische agenda Duin- en Bollenstreek activiteiten (laten) ondersteunen binnen de triple helix, die in lijn zijn met de aanbevelingen van het raadsbesluit Evaluatie economische samenwerking duin- en bollenstreek.
A2	Verkennen strategische samenwerking met omliggende gemeenten en regio's.
A3	Ondersteunen van de activiteiten van de stichting Greenport Duin- en Bollenstreek, binnen de bestaande activiteiten
A4	Stakeholders analyse ontwikkelen van arrangement denken.
A5	Het ontwikkelen van een regiobrand Duin- en Bollenstreek. Hiervoor moet de de samenwerking tussen Stichting Hillegom Marketing en de regiopartners worden versterkt.
A6	We verbinden onze kennisintensieve sectoren.
A7	Aan de slag met de Uitvoeringsagenda Verblijfsrecreatie.
A8	Uitvoeren uitvoeringsagenda van de strategische agenda Duin- en Bollenstreek.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Economic Board Duin- en Bollenstreek Omliggende gemeenten Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek Provincie Zuid-Holland Provincie Noord-Holland Metropoolregio Amsterdam

Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de [paragraaf Verbonden partijen](#)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	NL	Bron
Functiemenging	Index die verhoudingswaarde aangeeft tussen banen en woningen	43,9%	43,6	44 %	44%	2021: 53,3 %	LISA
Vestigingen van (bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 t/m 64 jaar	153,8	161,3	135	150	2021: 165,1	LISA

Toelichting indicator Functievermenging

De functiemenging index (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Toelichting indicator Vestigingen van (bedrijven)

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Kaderstellende stukken

- [Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom, duurzame \(proef\)tuin van Holland, actualisatie 2021](#)
- [Programma Centrumontwikkeling Hillegom, september 2015](#)
- [Detailhandelsvisie Hillegom 2015](#)
- [Gebiedsprogramma B\(l\)oeiende Bollenstreek 2016](#)
- [Economische agenda Duin- en Bollenstreek, visie 2030 en uitvoeringsprogramma](#)
- [Meerjarenprogramma Greenport Duin- en Bollenstreek 2017-2020](#)
- [Intentieverklaring 'Heerlijk Hillegom op weg naar de toekomst'](#)
- [Koersdocument Economie en Toerisme Hillegom 2012-2020](#)
- [Intergemeentelijke structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek 2016](#)
- [Regionale Omgevingsagenda Holland Rijnland 2040, 2021](#)
- [Regionale Strategie Mobiliteit \(RSM\) Holland Rijnland, 2021](#)
- [Strategische Agenda Ruimte Duin- en Bollenstreek 2040, 2021](#)
- [Bedrijventerreinenstrategie Holland Rijnland](#)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Centrumontwikkeling						
Economische promotie	-139	-214	-386	-387	-387	-387
Totaal Centrumontwikkeling	-139	-214	-386	-387	-387	-387
Thema Lokale economie						
Economische havens en waterwegen	-11	-9	-10	-10	-10	-10
Totaal Lokale economie	-11	-9	-10	-10	-10	-10
Thema Regionale economie						
Economische ontwikkeling	-636	-910	-359	-343	-106	-106
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-42	-56	-104	-104	-104	-104
Totaal Regionale economie	-678	-966	-463	-447	-210	-210
Totaal lasten	-828	-1.189	-859	-844	-607	-607

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Centrumontwikkeling						
Economische promotie		3	3	3	3	3
Totaal Centrumontwikkeling		3	3	3	3	3
Thema Lokale economie						
Economische havens en waterwegen						
Totaal Lokale economie						
Thema Regionale economie						
Economische ontwikkeling		22	22	22	22	22
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	11	13	13	13	13	13
Totaal Regionale economie	11	35	35	35	35	35
Totaal baten	11	38	38	38	38	38
Saldo van baten en lasten	-818	-1.151	-823	-807	-570	-570

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	317	237	237	0	0
Totaal reserves		317	237	237		
Saldo na resultaatbestemming	-817	-835	-585	-569	-568	-568

Programma 4 Bestuur en ondersteuning

Trends en ontwikkelingen

Onze samenleving is onderhevig aan een grote dynamiek; voortdurende verandering en ontwikkeling vraagt van de gemeentelijke organisatie dat zij meebeweegt en voortdurend polst welke eisen dit stelt aan de gemeente en het bestuur. Voor Hillegom, Lisse en Teylingen is het belangrijk dat iedereen ertoe doet en kan meedoen in deze dynamische samenleving. De gemeente, inwoners, bedrijven en organisaties zetten zich hiervoor gezamenlijk in. In de komende jaren zal de werkorganisatie HLTsamen een doorontwikkeling inzetten om de zes doelstellingen uit de in 2022 vastgestelde organisatievisie in de komende jaren te verwezenlijken in samenspel met het bestuur. Flexibiliteit en wendbaarheid wordt ook gevraagd vanuit de samenleving. Dit omdat er zich regelmatig onverwachte situaties voordoen zoals Corona en noodopvang van vluchtelingen, die ondersteuning of de regie vragen van gemeenten.

Dienstverlening, participatie en communicatie

Inwoners hebben steeds meer wensen en stellen ook eisen aan de overheid. Ze verwachten kwaliteit van beleid, willen betrokken zijn bij de totstandkoming ervan en nemen soms zelf het initiatief. Deze ontwikkelingen vragen de gemeente meer en meer om 'van buiten naar binnen' te werken en gezamenlijk op te trekken. Dienstverlening, communicatie en participatie raken zo steeds meer met elkaar vervlochten. Dit vraagt om proactieve communicatie in twee richtingen en een effectieve inzet van communicatiekanalen. De dialoog met onze partners (burgers, bedrijven, verenigingen en instellingen) draagt bij aan een gelijkwaardige samenwerking tussen gemeente en samenleving. Meer ruimte voor burgerinitiatief gaat gepaard met een terughoudende opstelling van de gemeente en een nieuwe verhouding tussen gemeente en inwoners.

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) moet ervoor gaan zorgen dat overheidsinformatie

- 1) beter vindbaar en uitwisselbaar is,
- 2) eenvoudig en goed wordt ontsloten en
- 3) goed wordt gearchiveerd. Aan de hand van een inventarisatie verkrijgen we inzicht in de uitgangssituatie en in wat er nodig is om aan de Woo te voldoen. Naar verwachting is hiervoor het budget van de rijksoverheid toereikend. Daarmee maken we in 2022 een begin met de basis en volgen we de wettelijke fasering van de Woo. We trekken hierin op met de regiogemeenten. Bij ruimere middelen en mogelijkheden kunnen we onze ambities naar boven bijstellen.

Datagedreven sturen en monitoren

Het Programma Datagedreven Sturing (DgS) is gestart op 1 juli 2020 en kent een looptijd van drie jaar. Het opbouwen van de benodigde expertise en hulpmiddelen om de programmadoelen te realiseren is nagenoeg afgerond. Er zijn diverse DgS-informatieproducten opgeleverd en er is een goedgevulde ontwikkelagenda.

In 2022 beschikt HLTsamen over de expertise en voorzieningen om zelf informatieproducten te creëren, waar daar eerder externe partijen voor werden ingeschakeld. Vanaf dat moment is het ontwikkelen van DgS-informatieproducten een standaarddienst van team Informatisering & Automatisering (I&A). Onder het huidige programma kan I&A deze DgS-diensten nog aanbieden tot 1 juli 2023 in verband met de incidenteel beschikbaar gestelde middelen.

In deze nieuwe collegeperiode kunnen de nieuwe besturen hun ambitieniveaus op het gebied van DgS gezamenlijk bepalen. Dat zou zich kunnen beperken tot het in stand houden van het dan bereikte DgS-volwassenheidsniveau. Maar het is ook denkbaar dat op bepaalde beleidsterreinen (binnen de grenzen van de privacy en ethiek) meer wordt ingezet op zaken als kunstmatige intelligentie, voorspellende algoritmen of smart city-toepassingen.

Arbeidsmarkt

In 2022 bereikte de arbeidsmarktcrisps in Nederland record na record. Ook het aantal vacatures binnen de gemeentelijke sector lag nog steeds op een hoog niveau. Direct gevolg hiervan was dat HLTsamen steeds vaker moeite had om openstaande functies in te vullen. De komende jaren zal er strategisch personeelsbeleid worden ontwikkeld om maatregelen te nemen om kwalitatief goed personeel te behouden en te werven in deze krappe arbeidsmarkt. Ook ter compensatie van de relatief grote groep medewerkers die de pensioengerechtigde leeftijd gaat bereiken. Dit is noodzakelijk om ons hoge niveau van dienstverlening blijven te kunnen garanderen.

Duurzaam sluitende begroting

De komende jaren zal rekening gehouden moeten worden met afnemende inkomsten en bijdragen vanuit de Rijksoverheid. Tegelijkertijd ontstaan er nieuwe taken uit veranderende wetgeving of door andere ontwikkelingen in onze samenleving. Dit vraagt om grip op geld en een bestuurlijke afweging om in een tijd van beperking van financiële middelen de juiste keuzes en afwegingen te maken om een duurzaam sluitende begroting te behouden.

Informatiebeveiliging

In de volle breedte is informatieveiligheid een thema dat continu aandacht vraagt van onze organisatie. De technische ontwikkelingen gaan razendsnel. Daarmee is de uitdaging criminel en een stap voor te blijven groeiende. Het is cruciaal voor onze continuïteit van dienstverlening dit onderwerp blijvend hoog te prioriteren.

Dienstverlening, Participatie en Communicatie

Anderen service op maat laten ervaren' is wat wij in brede zin willen. Hieronder verstaan we:

De service die past bij het vraagstuk, het product of samenwerking die gevraagd wordt, of dit nu een concreet product betreft of een multidisciplinair (beleids-) vraagstuk. In het contact zijn wij toegankelijk, komt de relatie eerst, daarna het proces en dan de inhoud. We communiceren voor iedereen begrijpelijk, weten wat er speelt, laten zien wat we doen en waarom, en zorgen dat onze interactie past bij de rol die wij en de vraagsteller heeft.

Opdrachtgevers, inwoners, ondernemers, instellingen en partners ervaren geen last van de interne organisatie. Vanuit ieder kanaal komt hetzelfde antwoord. We organiseren voor iedere zaak een aanspreekpunt. Opdrachtgevers, inwoners, ondernemers, instellingen en partners verwachten steeds meer dat een gemeente betrouwbaar, begripvol, transparant en eenvoudig is. Een gemeente die communiceert in begrijpelijke taal en de menselijke maat niet vergeet. Daarbij ervaart men in de private sector dat snel en 'on demand' inspelen op behoeften mogelijk is en steeds vaker digitaal wordt vormgegeven. Dit verwachten zij ook van hun gemeente.

Deze maatschappelijke ontwikkelingen vertalen we in HLTsamen naar het concept 'Service op Maat'; ongeacht het vraagstuk leveren wij Service op Maat (SOM). 'Digitaal, tenzij...' en maatwerk / persoonlijk contact waar dat nodig of gewenst is.

Twee thema's centraal:

Omnichannel dienstverlening; toegankelijk, snel en begrijpelijk

De organisatie richt zich daarbij niet langer meer op het managen van de verschillende kanalen afzonderlijk (vanuit verschillende teams), maar verschuift het accent naar het samenspel van alle kanalen (Newsroom, Post, Inbox, Webcare, Fixi, Telefoon, Receptie, MijnOverheid, Omgevingsloket, Contactfunctionarissen) aan de voorkant van de organisatie. Door deze aanpak realiseren we betere, naadloze, inclusieve klantinteracties; ook met het oog op de nabije toekomst. En voor iedere interactie geldt: het meest geschikte kanaal, digitaal tenzij en begrijpelijke taal.

Passende dienstverlening continu verbeteren

We richten ons op (het matchen van) de verwachtingen van inwoners en ondernemers binnen de kaders van de organisatie (organisatievisie, werkconcept, etc.). Met behulp van een goede (centrale) intake van de vraag en serviceformules kunnen wij passende dienstverleningsconcepten in de volle breedte van de organisatie vormgeven, procesgericht en volgens 'de één-loket-gedachte'². Service op eenvoudige en complexe vragen. Ingeregeld vanuit leanprocessen en klantreizen. Van standaardproducten tot en met maatwerk. Vanuit onze kernwaarden vraagt dit om de juiste vaardigheden en het passende gedrag om dit te bereiken. De relatie die wij aangaan met o.a. onze inwoners en ondernemers en het borgen van klantgericht gedrag staan centraal.

Het continu verbeteren van de dienstverlening bereiken we door o.a. casussen met de belanghebbenden te bespreken om te toetsen of de service daadwerkelijk op maat is, leantrajecten, klantreizen, klanttevredenheid te meten, prestaties van medewerkers te meten en de behoeften van inwoners en ondernemers te peilen.

Passende dienstverleningsconcepten in de volle breedte van de organisatie vormgeven doen we aan de hand van serviceformules (van buiten naar binnen). De VNG onderscheidt vijf typen serviceformules, die samen de complete interactie met de samenleving omvatten. De HLT-uitgangspunten hierbij zijn:

Voorspelbaar en snel

Meer eenvoudige vragen en producten worden snel (binnen 5 werkdagen) en vooral 'digitaal, tenzij...' afgehandeld. Hiervoor geldt continuïteit, kwaliteit en snelheid; paspoorten, rijbewijzen, dakkapellen, etc. Voor standaardproducten kun je online een afspraak maken. We werken op afspraak en we handelen binnen servicenormen. Wat digitaal kan, doen we digitaal, tenzij de klant digitaal onvoldoende vaardig is.

'Face-to-face' maatwerk service

'Face-to-face' dienstverlening wordt ingezet op producten en diensten waar dit toegevoegde waarde heeft of noodzakelijk is. Deze dienstverlening wordt dichtbij georganiseerd en digitaal ondersteund, zodat vragen 'op locatie' en persoonlijk worden opgelost. Vraagverheldering en stimulering van zelfredzaamheid en ondernemerschap staan hierbij centraal. Onder invloed de maatschappelijke dynamiek en bijvoorbeeld de implementatie van de omgevingswet en de decentralisatie van de zorg verwachten we een toename aan maatwerk vraagstukken. Ook hier handelen we binnen servicenormen.

Participatie, samen meedoen

'Zoals opgenomen in het coalitieakkoord 2022-2026 "Met trots vooruit" werkt de college verder aan de ambitie om een toegankelijke gemeente te zijn die het algemene belang van Hillegom optimaal dient. De gemeentelijke communicatie en participatie wordt nog nadrukkelijker ingezet om zoveel mogelijk inwoners te betrekken en adequate informatie op het juiste moment te geven.

Ook stimuleren we burgercollectieven omdat ze een oplossing kunnen bieden voor allerlei maatschappelijke vraagstukken, zoals bijvoorbeeld de recent opgerichte energievooperatie Hillezon, Hillegom Schoon en het Julianapark.

Onze contactfunctionarissen inwoners, wijken, verenigingen en bedrijven spelen een belangrijke rol bij het begeleiden en actief ophalen van initiatieven om de bijdrage van inwoners aan vraagstukken in de leefomgeving te versterken.

Communicatie

We communiceren in samenspraak en samenhang met raad, inwoners, ondernemers, verenigingen en instellingen. Proactieve online en offline communicatie is onderdeel van ons handelen. We doen dit door omgevingsgericht te werken en zichtbaar te zijn.

De gemeente Hillegom wil goed zichtbaar zijn op belangrijke thema's. Langs deze thema's wordt de integraliteit van de activiteiten van de gemeente Hillegom zichtbaar. Omgevingsgericht werken betekent voor Hillegom weten wat er in de buitenwereld speelt en daarop anticiperen.

Versterking van de raadscommunicatie

De activiteiten en werkzaamheden van de gemeenteraad maken we meer zichtbaar voor de inwoners van Hillegom. Zo kunnen zij de politiek en de daarbinnen gemaakte keuzes en afwegingen beter volgen. Daarvoor is structureel € 10.000 budget beschikbaar.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: We willen bereiken dat onze 'klanten', 'partners', 'onderdanen' en 'gebruikers' een open overheid ervaren en waarbij ze snel bij het juiste 'kanaal'³ uitkomen en kwalitatief goed geholpen worden, volgens de gecreëerde, realistische verwachting.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Onderzoeken of huidige aanbod van fysieke en digitale dienstverlening nog aansluit op behoeften.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Blijvend inwoners actief informeren en betrekken bij veranderingen

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	Intensivering inzet contactfunctionarissen voor inwoners, wijken, verenigingen en bedrijven (bij overheidsparticipatie)

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Verder versterken verbinding met de samenleving door actief en gericht te communiceren op basis van de (gemeenschappelijke opgaven van de gemeente)

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Hillegom heeft op basis van het coalitieakkoord communicatie prioriteiten benoemd en op die thema's wordt de samenhang en samenspraak aanzienlijk verbeterd.
C2	Actief monitoren van onderwerpen met bestuurlijke en maatschappelijke impact, deze onderwerpen worden bepaald en per kwartaal bijgesteld.
C3	Omwonende en inwoners worden op voorhand en in samenhang betrokken en meegenomen rondom werkzaamheden vanuit de gemeente in hun wijk of straat.
C4	We willen inwoners niet overstroomd met informatie. Op basis van de communicatieprioriteiten en actuele zaken die spelen wegen we af waar de gemeente over communiceert en via welke kanalen.
C5	Op basis van analyses uit de newsroom en de webredactie gaan we de communicatiestromen verder doorontwikkelen

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Faciliteren en inrichten communicatie wijkgericht werken en overheidsparticipatie.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
D1	Inzetten extra communicatiemiddelen om communicatie rondom de gekozen prioriteiten verder te versterken.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Communicatieve vaardigheden van de medewerkers verder versterken.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
E1	We stimuleren het omgevingsbewustzijn. Dit doen we door 2x per week een omgevingsbeeld te sturen vanuit de newsroom naar de college's en de werkorganisatie. Bij het omgevingsbeeld geven we duiding zodat de context helder is.
E2	We stellen het bestuur en de organisatie in staat om pro-actief op communicatieissues te reageren door het inzetten van communicatie
E3	Wij voorzien medewerkers van communicatie-instructies en toolkits en brengen kennis over via adviezen en (georganiseerde) trainingen

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Werkorganisatie HLTsamen Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland Samenwerking Cocensus Veiligheidsregio Hollands Midden Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea) Alliander N.V. Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK) * De overige verbonden partijen zijn opgenomen bij het van toepassing zijnde programma.	Inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en verenigingen Digipanel Hillegom

Regionale samenwerking

Om voorliggende strategische opgaven zoals de energietransitie, de bereikbaarheid van onze streek en economische uitdagingen het hoofd te bieden, is samenwerking met onze buurgemeenten, gemeenschappelijke regelingen (onder andere Holland Rijnland), de provincies Noord- en Zuid-Holland en een verscheidenheid aan maatschappelijke partners noodzakelijk. In samenwerking kunnen we deze opgaven zo integraal mogelijk aanpakken. Ook worden steeds meer thema's regionaal vastgesteld. Het is daarvoor van evident belang stevig in te zetten op onze strategische positie en invloed op het speelveld vergroten. Ook is een belangrijk doel van regionaal samenwerking waar mogelijk de kosten te verlagen.

Meer en meer samenwerking

De afgelopen jaren zijn grote stappen gezet om de samenwerking met bovengenoemde partijen naar een hoger niveau te tillen. Voorbeelden van toenemende (regionale) samenwerking: de bestuurlijke vaststelling van de gezamenlijke uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek, de samenwerking in verschillende thematische bestuurlijke overleggen Duin- en Bollenstreek (onder andere duurzaamheid, mobiliteit, wonen, ruimte en economie) en regulier overleg met de provincie Zuid-Holland in het kader van gebiedsgericht werken en het plan noordelijke ontsluiting Duin- en Bollenstreek.

In de volgende periode zullen wij deze samenwerkingsverbanden versterken en indien waardevol verder uitbreiden (zowel inhoudelijk als qua werkgebied, bijvoorbeeld meer samenwerking met Haarlemmermeer). Veel gemeentelijke taken en ambities kunnen we op eigen kracht realiseren, maar in meerdere gevallen is samenwerking noodzakelijk en slimmer, dat bijdraagt aan een stevige (regionale) positie van en voor onze gemeente. Bovendien zijn wij met regionale samenwerking beter in staat invulling te geven aan onze maatschappelijke opgaven en doelen te bereiken.

Gezamenlijke thema's

In 2022 is onder de vlag 'wat ertoe doet' ambtelijk en bestuurlijk gewerkt aan een intensivering van de samenwerking tussen de Duin- en Bollenstreekgemeenten. Enerzijds met de bedoeling om de bestuurlijke drukte in onze regio te verminderen, anderzijds om ons aan elkaar te verbinden in een gemeenschappelijke uitvoeringsagenda op de gezamenlijke thema's waarvoor uitvoering op de schaal van Duin- en Bollenstreek het meest effectief is.

In het eerste kwartaal van 2023 gaan wij met u, als gemeenteraad, in gesprek over de samenwerking in Duin- en Bollenstreekverband, inclusief de daaraan gekoppelde uitvoeringsagenda.

De Uitvoeringsagenda geeft de zes topprioriteiten van onze economische samenwerking aan. Deze zijn vastgesteld door de vijf colleges de Duin- en Bollenstreek en geformuleerd in vier opgaven: 'Netwerken en verbinden', 'Gezonde, vitale en energieke regio', 'Duurzame greenport, bollenteelt en -toerisme' en 'Goed wonen en werken'. Met de Uitvoeringsagenda is het kader voor de verdere samenwerking geschetst, maar de Duin- en Bollenstreek is nog niet op het punt dat gestart kan worden met de uitvoering. Een kwartiermaker Duin- en Bollenstreek zal worden aangesteld om de slag van kader naar uitvoering te realiseren.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Verstevigen van de positie van Hillegom als samenwerkingspartner binnen en buiten de regio.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Onderhouden van, investeren in en behouden van een stevige bestuurlijke samenwerkingsrelatie met onze bestuurlijke partners in de Duin- en Bollenstreek, de gemeente Haarlemmermeer, Holland Rijnland, de MRA en MRDG en externe maatschappelijk partners.
A2	Strategische (bestuurlijke) posities innemen en strategische samenwerkingsverbanden aangaan met bestuurlijk en maatschappelijk partners. Zo kan Hillegom haar positie en invloed versterken.
A3	Verder ontwikkelen van het gebiedsgericht werken, samen met de provincie en (regio)gemeenten.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Versterken belangenbehartiging en versterken van invloed van Hillegom binnen Holland Rijnland en Kennemerland op een aantal beleidsterreinen zoals bij verkeer en vervoer.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
B1	In 2023 blijft onze gemeente doorlopend betrokken bij belangrijke dossiers op de tafels van Holland Rijnland, provincie Zuid-Holland en Duin- en Bollenstreek zoals het mobiliteitsdossier, wonen, de energietransitie, ruimte, recreatie & toerisme en economie. Door de toegenomen samenwerking tussen de HLT-gemeenten en onze partners binnen de Duin- en Bollenstreek zijn wij beter in staat onze ambities te realiseren.
B2	Aangaan van een brede samenwerking met bestuurlijke en maatschappelijke partners binnen de Duin- en Bollenstreek en Kennemerland. Dit om de belangen van onze gemeente binnen de regio's te borgen.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Benutten van onze 'scharnierfunctie' tussen de grote stedelijke gebieden.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
C1	Het ambtelijk en bestuurlijk brede netwerk opbouwen en verder ontwikkelen om zo kansen en mogelijkheden van onze scharnierfunctie nader te onderzoeken.

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland/Kennemerland	Haarlemmermeer Schiphol Provincie Zuid-Holland Provincie Noord-Holland Gemeenten Kennemerland-Zuid Metropoolregio Amsterdam Metropoolregio Rotterdam Den Haag

Verbonden partijen

Voor meer informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de [paragraaf Verbonden partijen](#)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Bron
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Zie rekening GR HLTsamen	Zie rekening GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	*
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners					*
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen					*
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 473	€ 310	€ 331	€ 340	*
Overhead	% van de totale lasten	13 %	11 %	13 %	13 %	*

* Eigen gegevens

Toelichting indicator Formatie

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

Toelichting indicator Bezetting

Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Terugkijkend naar een begrotingsjaar wordt de werkelijke bezetting berekend. Conform de definitie van Vensters voor Bedrijfsvoering is berekend de gemiddelde bezetting in dat begrotingsjaar door het gemiddelde te nemen van de werkelijke bezetting op 1 januari en op 31 december.

Toelichting indicator Externe inhuur

Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

Toelichting indicator Apparaatskosten

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

Toelichting indicator Overhead

De overheadkosten betreffen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Kaderstellende stukken

- Overheidsbrede dienstverlening 2015-2020 (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)
- www.klantinfocus.nl/diensten/govmetric
- www.operatiebrp.nl
- [Reglement van orde voor de raad](#)
- [Coalitie akkoord: Met trots vooruit 2022-2026](#)
- [Verordening op de raadscommissie](#)
- www.omgevingswetportaal.nl
- [Verordening op de raadscommissie](#)
- ['Verbindingen leggen', Evaluatienota Communicatie gemeente Hillegom \(2012\)](#)
- [Nota Verbonden Partijen 2018 \(raad 22 februari 2018\)](#)
- [HLT Samen Sterker!](#) (Bedrijfsplan werkorganisatie HLT Samen)
- De raadsbesluiten van Hillegom, Lisse en Teylingen over de ambtelijke samenwerking.
- [Governanceregime Verbonden Partijen Hillegom 2018_2](#)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Dienstverlening						
Beheer overige gebouwen en gronden	-316	-186	-190	-213	-213	-213
Burgerzaken	-561	-606	-684	-635	-635	-635
Totaal Dienstverlening	-877	-792	-874	-848	-848	-848
Thema Regionale samenwerking						
Bestuur	-1.484	-1.676	-1.729	-1.709	-1.709	-1.709
Totaal Regionale samenwerking	-1.484	-1.676	-1.729	-1.709	-1.709	-1.709
Totaal lasten	-2.361	-2.468	-2.603	-2.557	-2.557	-2.557

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Dienstverlening						
Beheer overige gebouwen en gronden	495	76	76	76	76	76
Burgerzaken	252	293	293	293	293	293
Totaal Dienstverlening	747	369	369	369	369	369
Thema Regionale samenwerking						
Bestuur	61	28	28	28	28	28
Totaal Regionale samenwerking	61	28	28	28	28	28
Totaal baten	808	397	397	397	397	397
Saldo van baten en lasten	-1.552	-2.072	-2.205	-2.159	-2.159	-2.159

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Toevoegingen reserves	-2	-2	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	662	556	54	22	22	22
Totaal reserves	659	554	54	22	22	22
Saldo na resultaatbestemming	-894	-1.516	-2.151	-2.138	-2.138	-2.138

Algemene dekkingsmiddelen

We voeren, met de beschikbare middelen, een degelijk en transparant financieel beleid. Structurele uitgaven worden betaald uit structurele inkomsten.

Op basis van de beschikbare middelen is het uitgangspunt dat de tarieven voor de OZB de komende periode slechts met het jaarlijkse inflatiepercentage stijgen. Voor wat betreft de tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffing en voor leges, deze moeten in principe 100 % kostendekkend zijn. Wij heffen geen hondenbelasting, parkeerbelasting, forensenbelasting, BIZ-bijdrage en toeristenbelasting (of verblijfbelastingen).

Het huidige kwijtscheldingsbeleid zetten wij voort. Mocht er in de toekomst bezuinigd moeten worden, dan rust er op geen enkel programma een absoluut taboe. De (financieel) meest kwetsbare inwoners in onze gemeente worden in die opgave ontzien.

Bij de decentralisaties in het sociaal domein hanteren wij onverkort het principe rijksbudget = werkbudget. Dit principe is in de praktijk momenteel niet houdbaar. Om die reden zijn de meeruitgaven in relatie tot de inkomsten die wij hiervoor van het Rijk ontvangen en in de algemene uitkering zijn opgenomen, structureel in onze gemeentebegroting opgenomen. De verwachte extra middelen jeugdhulp na arbitrage is, conform de regels van de toezichthouder, voor 100% geraamd. Daarnaast zijn de aanvullende besparingen, structureel € 511 miljoen, verwerkt in de algemene uitkering. Dit laat onverlet dat wij ons blijven inzetten om bij de zogeheten sturingsagenda Jeugd en de transitieagenda Wmo deze uitgaven terug te dringen.

Actiepunten

- Gelijkblijvende (woon)lasten voor onze inwoners
- Huidig financieel beleid voortzetten
- In de Programmabegroting meeruitgaven decentralisaties structureel opnemen

Raakvlakken

- Financiën heeft met alle programma's raakvlakken

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A

Structurele uitgaven betalen uit structurele inkomsten.
Een transparant financieel beleid.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A

Het opnemen van de meeruitgaven van de decentralisaties in de Programmabegroting.
Een solide financiële huishouding voeren.

VERPLICHTE ONDERDELEN BESLUIT BEGROTING EN VERANTWOORDING

Alle lasten en baten die samenhangen met de programma's worden direct op het desbetreffende programma geboekt. De baten in algemene middelen bestaan uit doeluitkeringen, specifieke rijksvergoedingen, huuropbrengsten en dergelijke. Dit onderdeel van de begroting volgt uit artikel 8 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

In algemene dekkingsmiddelen staan de volgende onderwerpen:

- Lokale heffingen
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
- Dividenden
- Saldo financieringsfunctie
- Overige algemene dekkingsmiddelen

Verder heeft de gemeente diverse inkomsten waarvan de besteding niet gebonden is. Dit zijn de zogenaamde algemene dekkingsmiddelen. Deze baten zijn niet aan een concreet programma toe te rekenen. Artikel 8 van het BBV schrijft voor dat, naast de begroting van lasten en baten per programma, ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien moet worden opgenomen.

LOKALE HEFFINGEN

Dit zijn gemeentelijke belastingen die geen directe relatie hebben met een bepaalde gemeentelijke taak, de besteding is niet geoormerkt. De onroerendezaakbelasting en de precariobelasting vallen hieronder. De rioolrechten, afvalstoffenheffing, leges, en marktgelden vallen hier niet onder. Deze worden op de desbetreffende programma's verantwoord en zijn geoormerkt voor deze lasten. We verwijzen naar de paragraaf Lokale heffingen voor een uitgebreidere toelichting. In de paragraaf Weerstandsvermogen is een berekening opgenomen over de dekkingspercentages in relatie tot het weerstandsvermogen.

ALGEMENE UITKERING UIT HET GEMEENTEFONDS

In de begroting is rekening gehouden met de effecten van de [Meicirculaire 2022](#). Voor de berekening van de algemene uitkering 2023 is rekening gehouden met de verwachte stijging van het aantal inwoners en het aantal gereed gekomen woningen in 2022. Meerjarig zijn deze stijgingen eveneens meegerekend. Van de meerjarige extra inkomsten is 50% in de uitgaven opgenomen als toename van kosten areaaluitbreiding. De maatstaven zijn in de meerjarenbegroting constant gehouden. De gelden uit het [BTW-compensatiefonds \(BCF\)](#) zijn niet meegerekend. De decentralisatie Jeugdhulp, die vanaf 2024 nog niet zijn opgenomen in de algemene uitkering, is voor 100% opgenomen in de berekeningen van de algemene uitkering. Het deel dat is achtergebleven als deelfonds is de decentralisatie Participatiewet.

DIVIDENDEN

We ontvangen dividend van Alliander, Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG) en De Meerlanden NV naar rato van het bedrijfsresultaat.

Bedragen x € 1.000				
Dividend	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Alliander	420	346	373	373
Bank Nederlandse Gemeenten	63	90	113	113
Meerlanden	39	35	94	95
	522	471	581	581

SALDO FINANCIERINGSFUNCTIE

In de vernieuwde BBV zijn de regels over rentetoerekening gewijzigd. De notitie Rente van de Commissie BBV geeft in een stellige uitspraak aan, dat er niet meer rente mag worden toegerekend dan de werkelijke rentelasten. Er is geadviseerd geen rente meer toe te rekenen aan eigen vermogen (voorheen bespaarde rente). We berekenen in Hillegom geen rente over investeringen.

De werkelijke rentelasten zijn verantwoord in de begroting. Tijdelijke overschotten op de financiering worden overeenkomstig het schatkistbankieren 'gestald' bij het Rijk. Door de lage rente zijn er geen rentebaten over overtollige gelden, er worden wel rentebaten ontvangen voor het lenen van tijdelijke gelden (kasgeld). De overhead wordt verantwoord in prestatieveld bedrijfsvoering en de directe bedrijfskosten worden rechtstreeks toegerekend aan de producten en activiteiten. De overhead wordt wel meegenomen in de berekening van de kostendeckende tarieven.

MUTATIES RESERVES

Per programma is vermeld wat de mutaties op de reserves zijn. Een aantal mutaties is niet toe te wijzen aan een programma en wordt daarom hier verantwoord.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Bank Nederlandse gemeenten (BNG) Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea) Alliander N.V. Cocensus	

Toelichting Doel A

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Doel: Een transparant financieel beleid.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Activiteit	Activiteit omschrijving
A1	Een solide financiële huishouding voeren.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Bank Nederlandse gemeenten (BNG) Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea) Alliander N.V. Cocensus	

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Algemene middelen						
Overhead	-6.900	-7.333	-7.630	-7.509	-7.505	-7.506
Treasury	-64	-133	-133	-133	-133	-133
Belastingen overig	-953	-384	-385	-385	-385	-385
Overige baten en lasten	-2	-1.567	-14	-167	-301	-489
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
OZB niet-woningen						
OZB woningen						
Totaal Algemene middelen	-7.919	-9.417	-8.162	-8.194	-8.324	-8.513
Totaal lasten	-7.919	-9.417	-8.162	-8.194	-8.324	-8.513

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Thema Algemene middelen						
Overhead	37	13	13	13	13	13
Treasury	493	781	611	611	611	611
Belastingen overig	2.039	48	43	43	43	43
Overige baten en lasten	-7					
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	33.535	34.892	37.241	38.092	38.979	35.513
OZB niet-woningen	1.341	1.284	1.332	1.332	1.332	1.332
OZB woningen	3.075	3.597	3.764	3.851	3.958	4.104
Totaal Algemene middelen	40.513	40.615	43.004	43.942	44.936	41.616
Totaal baten	40.513	40.615	43.004	43.942	44.936	41.616
Saldo van baten en lasten	32.593	31.198	34.842	35.748	36.612	33.103

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022 na wijziging	2023	2024	2025	2026
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekkingen reserves	0	0	0	0	0	
Totaal reserves						
Saldo na resultaatbestemming	32.595	31.198	34.843	35.748	36.612	33.103

Overhead

In het gewijzigde BBV is onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten het uitgangspunt. Daarom is er door de wetgever voor gekozen om de kosten van overhead op één taakveld te laten registreren en op één centrale plaats in de begroting te vermelden. Door deze nieuwe systematiek gaan gemeenten op dezelfde wijze om met kostentoerekening, waardoor de vergelijking van kosten van producten/diensten volgens de wetgever ook zuiverder is. Om dit effect te versterken, is voor het eerst ook een uniforme definitie van overhead gegeven. Deze centrale presentatie heeft als neveneffect dat het zicht op de integrale kostprijs in de programma's verloren gaat. Het opnemen van het totaalbedrag aan ondersteunende activiteiten zegt daarnaast weinig zonder de relatie met het primaire proces te leggen/kennen. Daarom houden wij conform de financiële beheersverordening extra comptabel ook nog zicht op de integrale kostprijs zodat daarop sturing kan plaatsvinden.

In 2023 bedraagt de totale overhead € 7.629.581,- Dit is 13 % van de totale begroting € 57.817.997,-.

De overhead bestaat uit:

x € 1000,-	
Onderdeel	Bedrag
Bijdrage HLTsamen-overhead deel	6.477
Huisvesting	206
Overige overhead	946
Totaal	7.630

Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen verplicht om vennootschapsbelasting af te dragen over winstgevendende activiteiten. Gemeenten zijn onder de nieuwe wet in principe vennootschapsbelasting-belastingplichtig voor alle werkzaamheden, die als een ondernemingsactiviteit kunnen worden aangemerkt. Een inventarisatie wijst er op dat Hillegom geen onder de vennootschapsbelasting vallende activiteiten heeft.

Onvoorzien

Het BBV eist een bedrag van onvoorzien en overeenkomstig de Financiële verordening is er € 25.000,- geraamd voor onvoorzien incidentele uitgaven.

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

ALGEMEEN

De paragraaf lokale heffingen bevat, overeenkomstig het BBV een overzicht van het beleid inzake de lokale heffingen, de relevante ontwikkelingen die van invloed zijn op de tarieven en een verantwoording over de mate van kostendekkendheid van tarieven inclusief de uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd. Daarnaast wordt een overzicht op hoofdlijnen gepresenteerd van de diverse heffingen, de lokale lastendruk en een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid. In de Gemeentewet en een aantal bijzondere wetten is geregeld welke heffingen (belastingen en retributies) een gemeente mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt de hoogte van het tarief en welke van die heffingen ook daadwerkelijk worden geheven.

BELASTINGEN

De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die een gemeente mag heffen. Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onze gemeente heft de volgende belastingen: onroerendezaakbelastingen (OZB) en precariobelasting. De gemeente Hillegom maakt geen gebruik van de wettelijke mogelijkheden om hondenbelasting, parkeerbelasting, forensenbelasting, BIZ-bijdrage en toeristenbelasting (of verblijfsbelastingen) te heffen.

RECHTEN

Rechten zijn betalingen voor een geleverde of een bewezen dienst. Hiervan zijn de tarieven in principe volledig kostendekkend. Het is niet toegestaan een meer dan kostendekkend tarief te hanteren. In Hillegom worden afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en marktgeld als rechten geheven.

In de raadsvergadering van december 2022 worden de belastingverordeningen 2023 voor de bijstelling van de tarieven voorgelegd.

ONTWIKKELINGEN/ACTUALITEIT

Belastinghervormingen

In het kader van de nieuwe financieringssysteem voor het Gemeentefonds vanaf 2026 wordt door de minister van BZK en de staatssecretaris van Financiën gekeken naar de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied. De vervolgstappen om te komen tot belastinghervormingen en groter eigen gemeentelijk belastinggebied worden afgewacht.

Financiële uitgangspunten

- Overeenkomstig de Kadernota 2023 wordt voor belastingen en retributies rekening gehouden met een inflatiepercentage van 3,7 %. Voor de heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als deze binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt de 100 % kostendekkendheid is.
- Bij de berekening van de overhead wordt de maximale toegestane opslag berekend. De overhead bestaat uit de kosten voor pofach (personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting). De direct toe te rekenen kosten worden verantwoord op de taakvelden.

Kostendekkendheid

Voor het bepalen van de kostendekkendheid mogen extra comptabel de volgende zaken worden meegerekend:

- a. De directe lasten van personeel HLTsamen zijn verantwoord op het taakveld en zijn gebaseerd op de geraamde lasten uit de begroting van HLTsamen. De overhead, de kosten voor leidinggevend personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting (piofach), zijn gerelateerd aan de totale lasten van de bedrijfsvoering (zie het onderdeel Overhead bij de Algemene dekkingsmiddelen).
- b. De lasten in het prestatieveld zijn exclusief BTW. Omdat het BTW-compensatiefonds (bcf) wordt gevoed uit het Gemeentefonds, is toerekening van de BTW geoorloofd.
- c. Bij de berekening van de baten wordt een derde van de kosten van het prestatieveld Straatreiniging toegerekend aan de heffing afvalstoffenheffing en het rioolrecht. De kosten van straatreiniging worden mede gemaakt om het zwerfvuil te verminderen en om verstoppingen in het rioolstelsel te voorkomen.

- d. Het is geoorloofd om het bedrag aan kwijtscheldingen te compenseren in het tarief.
- e. De kosten, gemaakt voor inning en invordering door de gemeenschappelijke regeling Cocensus mogen worden toegerekend aan de rechten. Deze zijn gerelateerd aan de kostentoerekening van Cocensus.

Overzicht lokale heffingen

In het volgende overzicht worden de opbrengsten van de lokale heffingen weergegeven.

Lokale heffingen	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Onroerende zaakbelasting	4.133	4.416	4.881	5.096
Precariobelasting	1.995	2.018	16	11
Overige baten (dwangbevelen)	28	20	32	32
Totaal niet bestedingsgebonden	6.156	6.453	4.929	5.139
Afvalstoffen- en reinigingsheffingen	2.664	3.074	3.188	3.558
Rioolheffing	2.323	2.371	2.524	2.474
Secretarieleges	235	271	313	316
Bouwleges	502	585	510	400
Begravenisrechten	64	151	84	81
Rechten en Marktgeden	12	11	13	13
Totaal gebonden aan bestedingen	5.801	6.462	6.633	6.842
Totaal	11.957	12.915	11.562	11.981

WET WAARDERING ONROERENDE ZAKEN (WOZ)

De vastgestelde WOZ-waarde vormt de grondslag voor de onroerendezaakbelastingen (OZB), de Waterschapsomslag gebouwd (geheven bij woning- of bedrijfspandbezitters in het gebied van het waterschap) en het huurwaardeforfait voor de inkomstenbelasting. De WOZ-administratie is een basisregistratie. De waarden worden op grond van de WOZ jaarlijks herzien. De Waarderingskamer schat de marktontwikkeling voor woningen op een stijging van 13,5 procent. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling geschat op een stijging van 1 procent.

ONROEREND ZAAKBELASTINGEN

De tarieven van de OZB worden gebaseerd op de WOZ-waarde en de geraamde opbrengsten in de begroting. De aanslag OZB wordt berekend over de waarde bepaling per 1 januari 2022. De marktontwikkeling wordt gevolgd door Cocensus. Bij het bepalen van de tarieven wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van de WOZ-waarde. De geraamde leegstand bij niet-woningen is over beide heffingen verdeeld, zodat de prikkel tot verhuren mede bij de eigenaren is ondergebracht. De opbrengsten van de OZB voor zowel woningen als niet-woningen (eigenaren en gebruikers) zijn verhoogd met het inflatiepercentage van 3,7 procent.

De ontwikkeling van de onroerendezaakbelasting tarieven van de afgelopen jaren waren:

% van de WOZ-waarde		% van de WOZ-waarde		
% van de WOZ-waarde		2020	2021	2022
Woningen	Eigenaar	0,0989%	0,0962%	0,1033%
Niet-woningen	Eigenaar	0,2221%	0,2366%	0,2223%
Niet-woningen	Gebruiker	0,1344%	0,1434%	0,1317%

Bij de vaststelling van de OZB-verordening, medio december, wordt de laatste prognose van de WOZ-waarde per 1 januari 2022 bepaald om zodoende een juist percentage van de heffingsmaatstaf te kunnen vaststellen en de geraamde opbrengsten, inclusief de uitgangspunten te garanderen.

PRECARIOBELASTING

Precariobelasting wordt geheven voor het innemen of gebruiken van openbare grond. De tarieven zijn verhoogd met het vastgestelde inflatiecijfer 3,7%.

OVERIGE BATEN

Bij de inning van de achterstallige belastingen en rechten worden wettelijke aanmanings- en dwangbevelkosten in rekening gebracht.

REINIGINGSHEFFINGEN

Reinigingsheffingen bestaan uit de afvalstoffenheffing voor huisgezinnen en overige reinigingsrechten. De overige reinigingsrechten heffingen worden betaald voor het inzamelen en verwerken van afvalstoffen op de gemeentewerkplaats. De afvalstoffenheffing geldt voor huishoudens. Door de stijgende kosten van verwerking van het afval, verwijderen bijzettingen bij milieuparkjes en achterblijven van inkomsten van restfracties is het tarief verhoogd om te komen tot 100% dekkingspercentage.

	2021		2022		2023	
	Meer-persoons	Één-persoons	Meer-persoons	Één-persoon	Meer-persoons	Één-persoon
Vast tarief	€ 330,00	€ 300,00	€ 335,00	€ 305,00	€ 355,00	€ 325,00

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat er een duidelijk overzicht is van de kostendekking. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de afvalkosten.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking afval				
Taakveld	Omschrijving	2021	2022	2023
Afval	Kosten van taakveld	2.371	2.667	2.900
	Baten van taakveld	258	444	373
	Netto kosten	2.112	2.223	2.527
	<i>Toe te rekenen kosten</i>			
a.	Overhead	124	124	124
b.	BTW	554	575	620
c.	Afvoeren veegafval	165	100	106
d.	Kwijtschelding	104	93	110
e.	Perceptiekosten	105	73	70
	Totale kosten	3.164	3.188	3.558
	Opbrengsten heffingen	3.070	3.188	3.558
	Kostendekkingspercentage	97%	100%	100%

RIOOLHEFFING

De rioolheffing wordt geheven ter bestrijding van de kosten van de gemeentelijke watertaken (afvalwater, hemelwater en grondwater). De opbrengst van de rioolheffing is gebaseerd op 100 % dekking van de kosten. De kosten zijn aangepast aan het nieuwe GRP.

De grondslag bij woningen is gesplitst in één- en meerpersoonshuishoudens en bij niet-woningen het waterverbruik te hanteren als grondslag, verdeeld in acht schalen. Met alle (minimale) wijzigingen en de genoemde uitgangspunten is de rioolheffing 100 % dekkend en zijn de tarieven berekend op:

Woningen	2021	2022	2023
2 of meer persoons huishoudens	€ 233,60	€ 244,60	€ 235,00
1 persoons huishoudens	€ 204,60	€ 215,00	€ 206,00
Niet-woningen	2021	2022	2023
<100	€ 204,60	€ 215,00	€ 206,00
100-250	€ 249,60	€ 260,00	€ 251,00
250-500	€ 321,60	€ 332,00	€ 323,00
500-1000	€ 456,60	€ 467,00	€ 458,00
1000-2000	€ 726,60	€ 737,00	€ 728,00
2000-4000	€ 1.266,60	€ 1.277,00	€ 1.268,00
4000-6000	€ 1.986,60	€ 1.997,00	€ 1.988,00
>6000	€ 3.786,60	€ 3.797,00	€ 3.788,00
Garages/trafo's	€ 50,00	€ 50,00	€ 50,00

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat er een duidelijk overzicht is van de kostendekking. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de rioolkosten.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking Riolering				
Taakveld	Omschrijving	2021	2022	2023
Riolering	Kosten van het taakveld	1.639	1.716	1.663
	Baten van het taakveld	24	0	0
	Netto kosten	1.614	1.716	1.663
	<i>Toe te rekenen kosten</i>			
a.	Overhead	197	208	213
b.	BTW	222	366	356
c.	Afvoeren veegafval	165	100	106
d.	Kwijtschelding	73	78	80
e.	Perceptiekosten	101	56	56
	Totale kosten	2.371	2.524	2.474
	Opbrengsten heffingen	2.371	2.524	2.474
Kostendekkingspercentage		100%	100%	100%

LEGES BURGERZAKEN

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn de leges waar nodig verhoogd met 3,7 %. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de leges.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekkendheid leges burgerzaken				
Taakveld	Omschrijving	2021	2022	2023
Burgerzaken	Kosten van taakveld	676	550	631
	Baten van taakvelden	0	0	0
	Netto kosten	676	550	631
	<i>Toe te rekenen kosten</i>			
a.	Overhead	81	67	76
b.	BTW	125	97	125
	Totale kosten	882	714	832
	Opbrengsten leges	271	313	316
Kostendekkendheidspercentage		21%	44%	38%

Toelichting

Onder de leges vallen de kosten van burgerlijke stand, reisdocumenten, rijbewijzen en vergunningverlening APV.

LEGES BOUW

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn de leges waar nodig verhoogd met 3,7 %. De legesverordening wordt aangepast aan de nieuwe Omgevingswet bij inwerkingtreding. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de bouwleges.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking Wonen en bouwen				
Taakveld	Omschrijving	2021	2022	2023
Bouw en wonen	Kosten van taakvelden	552	266	313
	Baten van taakvelden	0	0	0
	Netto kosten	552	266	313
	Toe te rekenen kosten			
a.	Overhead	66	56	66
b.	BTW	116	32	38
	Totale kosten	734	354	416
	Opbrengsten heffingen	585	350	400
Kostendekkingspercentage		80%	99%	96%

Toelichting

De omgevingsvergunningen zijn ondergebracht bij de taakvelden Dienstverlening. Handhaving is geen onderdeel van de kostendekkendheid, dit is wettelijk vastgelegd. De opbrengsten heffingen zijn de leges voor omgevingsvergunningen en welzijnstoetsing en zijn de reguliere opbrengsten.

GRAFRECHTEN

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn de rechten verhoogd met 3,7 %. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de grafrechten.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking grafrechten				
Taakveld	Omschrijving	2021	2022	2023
Begraafpl.	Kosten van taakveld	169	83	71
	Baten van taakveld	3	3	3
	Netto kosten	167	80	68
	<i>Toe te rekenen kosten</i>			
a.	Overhead	20	10	9
b.	BTW	31	18	15
e.	Perceptiekosten		1	3
	Totale kosten	218	109	96
	Opbrengsten heffingen	151	84	81
Kostendekkingspercentage		69%	77%	85%

Toelichting

De kosten en baten zijn verantwoord in het taakveld begraafplaatsen en crematoria.

MARKTGELDEN

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn de leges verhoogd met 3,7 %. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de marktgelden.

(Bedragen x € 1.000)				
Berekening kostendekking				
Taakveld	Omschrijving	2021	2022	2023
Markt	Kosten van taakveld	26	22	28
	Baten van taakveld	0	0	0
	Netto kosten	26	22	28
	<i>Toe te rekenen kosten</i>			
a.	Overhead	21	3	4
b.	BTW	6	5	6
e.	Perceptiekosten		1	1
	Totale kosten	35	30	38
	Opbrengsten heffingen	11	13	13
Kostendeckingspercentage		31%	42%	34%

Toelichting

Taakveld Economie en bedrijvigheid, onderdeel straatmarkten.

KWIJTSCHELDINGEN

Aan degenen die niet in staat zijn om de een belastingaanslag te betalen, kan (op grond van de Invorderingswet 1990) gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De ministeriële Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 geeft regels over de uitvoering. Deze regeling geldt ook voor de gemeentelijke heffingen (art. 255 Gemeentewet). De gemeenteraad heeft een beperkt aantal keuzen waaronder de criteria voor de kosten van bestaan. De kwijtscheldingsnorm is bepaald op 100 % van de geldende bijstandsnorm en wordt jaarlijks met de belastingverordeningen bevestigd. Kwijtschelding kan worden verleend voor de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Waar mogelijk wordt een automatische toets voor kwijtschelding uitgevoerd. Van mensen die in een jaar kwijtschelding hebben gekregen wordt het volgend jaar getoetst of de inkomens- en vermogenssituatie is gewijzigd. Bij gelijkblijvende omstandigheden wordt dan automatisch kwijtschelding verleend.

Toegekende en ingeschatte kwijtscheldingen lokale heffingen	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kwijtscheldingen rioolheffing	€ 72.542	€ 77.500	€ 80.000
Kwijtscheldingen afvalstoffenheffing	€ 103.900	€ 92.500	€ 110.000
Kwijtscheldingen OZB	€ 92	€ 0	€ 0
Totaal kwijtscheldingen	€ 176.534	€ 170.000	€ 190.000

WOONLASTEN

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

WOONLASTEN REGIO 2022

In het volgende overzicht staan de woonlasten van Hillegom en een aantal regio- en omliggende gemeenten van het afgelopen begrotingsjaar. De OZB is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een woning per gemeente en een meerpersoonshuishouden.

Gemeente	OZB woningen	OZB niet woningen	Reinigingsheffing	Rioolheffing	Woonlasten huurder (afval en riool)	Woonlasten eigenaar OZB riool en afval
Teylingen	0,0863%	0,3623%	€ 213	€ 162	€ 375	€ 782
Haarlemmermeer	0,0739%	0,5945%	€ 382	€ 138	€ 520	€ 851
Katwijk	0,0959%	0,5574%	€ 348	€ 137	€ 485	€ 884
Hillegom	0,1033%	0,3540%	€ 335	€ 244	€ 579	€ 988
Lisse	0,1098%	0,4856%	€ 408	€ 192	€ 600	€ 1.059
Noordwijk	0,1009%	0,3372%	€ 389	€ 192	€ 581	€ 1.097
Heemstede	0,0675%	0,4045%	€ 396	€ 247	€ 643	€ 1.142
Leiden	0,1164%	1,0826%	€ 424	€ 212	€ 636	€ 1.172
Oegstgeest	0,1022%	0,5365%	€ 437	€ 223	€ 660	€ 1.244
Bloemendaal	0,1035%	0,6342%	€ 435	€ 281	€ 716	€ 1.736
Verwachte woonlasten 2023 Hillegom			€ 355	€ 235	€ 590	€ 999

Bron: Coelo.nl

TABEL KENGETALLEN WOONLASTEN

Overeenkomstig regelgeving (BBV) is verplichte tabel belastingcapaciteit opgenomen.

Woonlasten		Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	309	322	334
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	234	244	235
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	330	335	355
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	873	900	923
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	810	839	839
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%		107,8%	107,3%	110,0%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf scheidt inzicht in de actuele risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen. De grondslag van deze paragraaf is vastgelegd in artikel 11 van het BBV.

Inleiding en Achtergrond

Hillegom omschrijft een risico als een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Een risico onderscheidt zich van een probleem omdat een probleem een zekerheid is. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

Door te sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is Hillegom beter in staat om haar doelen te verwezenlijken met de beschikbare middelen. Bij het aangaan van risico's worden onderstaande vier vragen in acht genomen:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat is daarbij onzeker (voor wie)?
- Wat ga wij doen (voor wie)?
- Hoeveel risico is aanvaardbaar*?

*Ten aanzien van de hoeveelheid aanvaardbaar risico is het voorlopige uitgangspunt gekozen dat de (netto) kans maal (netto) impact van de risico's per programma totaal niet groter mogen zijn dan 5% van het programmabudget (gecorrigeerd voor uitgaven aan verbonden partijen) tenzij hier een door het college goedgekeurde onderbouwing aan ten grondslag ligt. De uitgangspunt zal formeel worden vastgesteld wanneer er voldoende ervaring is opgedaan met de herziene methodiek van risicoberekening. In het huidige begrotingsjaar is nog geen goedkeuring vereist.

Het beperken van risico is geen doel op zich. Zonder risico's te nemen kan Hillegom geen invulling geven aan haar maatschappelijke missie. Volledige controle vereist immers oneindig budget. De kern van bovengenoemde vragen is om een gedegen afweging te maken tussen effectiviteit en efficiency.

Het sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is een ontwikkeling binnen Hillegom die zich de komende jaren verder zal uitbreiden. In het huidige begrotingsjaar ligt de nadruk op het inventariseren en beheren van de strategische risico's per programma. Hierbij wordt gekeken naar de netto risico's. Dit zijn de risico's na het inrichten van de beheersmaatregelen. De operationele risico's binnen het ambtelijk apparaat (HLTsamen) komen terug in de risico's ten aanzien van verbonden partijen. In de komende jaren zal een grotere nadruk worden gelegd op risicobewustzijn op zowel strategisch als operationeel niveau. De huidige opzet ten aanzien van risicomangement is weergegeven in onderstaand figuur.

Omvang Risico en Weerstandscapaciteit

De omvang van het risico is berekend door per programma inzichtelijk te maken wat de belangrijkste strategische risico's (zie inleiding en achtergrond) zijn, hoe groot de kans wordt ingeschat dat het risico zich door de jaren heen zal voordoen en hoe groot de impact (in euro) naar inschatting zal zijn wanneer dit plaatsvindt. De kans maal de impact is het risicobedrag dat wordt toegevoegd aan het benodigde weerstandsvermogen.

Bij het inschatten van kans en impact wordt rekening gehouden met de beheersmaatregelen die zijn getroffen (of worden getroffen) om het risico en/of de impact te verkleinen, bijvoorbeeld een verzekering om de schade na een brand te beperken. Op deze manier wordt het netto risicobedrag berekend.

De risico's zijn geïnventariseerd door de managers die sturen op beheersing van het risico en de daarmee verbonden doelstellingen. Bij het inschatten van kans en impact hebben zij kunnen kiezen tussen het gebruik een standaard tabel voor kans en impact of het maken van eigen beoordeling.

Toelichting Omvang Risico

Programma	Categorie	Risico	Toelichting Impact	Aandeel
Samenleven	Bedrijfsrisico	Leerlingenvervoer wordt niet conform contract geleverd.	Dit resulteert in juridische stappen met als doel de dienstverlening weer op peil te brengen.	€ 7.000
Samenleven	Open einde regelingen	Stijging van de vraag naar zorg en ondersteuning binnen open-einde-regelingen.	Dit resulteert in een toename van niet-begrote kosten	€ 225.000
Samenleven	Bedrijfsrisico	De verwachte kostenreductie in de begroting van de gemeenschappelijke regelingen in het sociaal domein kan niet worden gerealiseerd.	Dit resulteert in een toename van niet-begrote kosten.	€ 79.000
Leefomgeving	Bedrijfsrisico	Bouwleges kunnen onvoldoende onderbouwd.	Dit kan resulteren in claims door burgers en bedrijven. Als de onderbouwing niet blijkt te kloppen mogen in 2023 geen leges worden gevorderd. Totale schade is dan de geraamde opbrengst voor omgevingsleges	€ 34.000
Leefomgeving	Grond-exploitatie	Het begrote volume aan bouwleges kan niet geïnt worden doordat projecten doorschuiven naar volgende boekjaren.	Dit kan resulteren in een dekkingstekort in de begroting.	€ 34.000
Leefomgeving	Bedrijfsrisico	Implementatie van de Omgevingswet en de wet kwaliteitsborging loopt vertraging op.	Dit kan veroorzaakt worden door mismatch in kennis, vaardigheden en cultuur. Dit resulteert in extra kosten voor inhuur en begeleiding.	€ 56.000
Leefomgeving	Bedrijfsrisico	De inventarisatie van kapitaalgoederen is onvolledig.	De oorzaak hiervan is uitbesteding en onvoldoende vastlegging van kennis. Het gevolg hiervan is dat kapitaalgoederen onvoorzien onderhoud nodig hebben. Kapitaalgoederen zijn kostbaar, herstel is vaak kostbaar.	€ 7.000

Leefomgeving	Juridisch risico	Een bestuurlijke maatregel is gebaseerd op een foute beoordeling.	Als uit de juridische procedure blijkt dat een bestuurlijke maatregel ten onrechte is opgelegd kan dit leiden tot een schadeclaim.	€	7.000
Leefomgeving	Bedrijfsrisico	Schade door vandalisme is groter dan voorzien en is niet verzekerd.	De gemeente is verzekerd tegen brand-, storm-, vliegtuig- en inbraakschade voor gebouwen. Schades door vandalisme zijn voor rekening van de gemeente. Het risico bestaat dat bij onderverzekering een lager bedrag wordt uitgekeerd dan de werkelijke schade. De verzekerde waarden van de gebouwen zijn volgens de polissen geïndexeerd. Periodiek wordt de juistheid daarvan bezien door taxaties. De gemeente heeft budgetten voor vandalisme opgenomen. Tot op heden zijn deze budgetten toereikend.	€	7.000
Leefomgeving	Bedrijfsrisico	Ziekten en plagen in de buitenruimte nemen toe door o.a. klimaatverandering.	We zien steeds meer ziekten en plagen in de buitenruimte ontstaan waartegen we maatregelen moeten nemen. Essen tak sterfte, Kastanjebloedingsziekte, Eikenprocessierups. Hierdoor moeten vaker onvoorziene kosten worden gemaakt om de negatieve gevolgen hiervan te bestrijden.	€	28.000
Leefomgeving	Bedrijfsrisico	Versneld vervangen of groot onderhoud uitvoeren door wijzigingen in o.a. het klimaat	Het klimaat is aan het veranderen daarbij ontstaat de kans dat de huidige inrichting niet meer voldoet of sneller slijt dan voorzien.	€	79.000
Bestuur & Ondersteuning	Bedrijfsrisico	Politieke agenda kan niet geheel worden uitgevoerd vanwege vroegtijdig vertrek bestuurder	Dit kan resulteren in vertraging van de politieke agenda en additionele kosten voor wachtgeld. Bij het financieel maken van dit risico is enkel rekening gehouden met het aspect wachtgeld. Het jaarsalaris van een wethouder exclusief werkgeverslasten is afhankelijk van het aantal resterende maanden in het jaar.	€	27.000
Bestuur & Ondersteuning	Bedrijfsrisico	Participatietrajecten wekken vertrouwen dat onvoldoende kan worden waargemaakt.	Dit resulteert in imagoschade en additionele communicatie inspanningen. Kosten verbonden aan communicatie gericht op het managen van verwachtingen en het herstellen/beperken van imagoschade.	€	6.000
Overkoepelend Risico	Bedrijfsrisico	De borging van projecten (projectmatig werken) vindt onvoldoende plaats.	De oorzaak hiervan is tijd (afhankelijkheid van andere projecten) kennis en cultuur. Dit resulteert in kwaliteitsproblemen en herstelwerkzaamheden.	€	7.000
Overkoepelend Risico	Algemene uitkeringen	Ontwikkeling gemeentefonds	Risico dat de bestaande verdeelmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd	€	39.000

Overkoepelend Risico	Juridisch risico	Procedurefouten bij aanbestedingen	Bij een gerechtelijke procedure kan de gemeente veroordeeld worden tot het betalen van de financiële schade. Tevens kan achteraf blijken dat de aanbesteding niet op rechtmatige wijze heeft plaats gevonden	€ 28.000
Financiering & Garantie	Bedrijfsrisico	Risico dat geborgde tegenpartijen stoppen met betalen waardoor leningen niet of deels terugbetaald worden.	Dit heeft een negatief effect op de exploitatieruimte van de gemeente.	€ 1.000
Financiering & Garantie	Bedrijfsrisico	Risico dat directe tegenpartijen stoppen met betalen waardoor leningen niet of deels terugbetaald worden.	Dit heeft een negatief effect op de exploitatieruimte van de gemeente.	€ 313.000
Verbonden partijen	Bedrijfsrisico	Risico's in de bedrijfsvoering van een verbonden partij.	Hierdoor is de verbonden partij onvoldoende in staat om haar opdracht uit te voeren en/of schade (euro) wordt doorbrekend aan de gemeente.	€ 1.270.000
				€ 2.254.000

Op basis van bovengenoemde risico-inventarisatie is gebleken dat de omvang van het netto risico van Hillegom € 2.254.000 bedraagt. Dit bedrag zal als ondergrens worden gehanteerd voor de omvang van de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit kan worden ingezet om niet geraamde (onvoorziene) lasten van substantiële aard mee te dekken. De structurele weerstandscapaciteit geeft de omvang van de maximale ruimte om de belastingen te verhogen om structurele lasten mee te dragen.

Omvang weerstandscapaciteit Hillegom

	Rek. 2021	Begr. 2022	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026
Totaal van de risico's	2.209	2.734	2.254	2.254	2.254	2.254
Weerstandscapaciteit						
Algemene reserve	31.120	26.616	31.924	30.116	29.646	31.348
Stille reserve	-	-	-			
Vastgestelde buffer van de algemene reserve	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
Onbenutte belastingcapaciteit	2.771	2.602	3.447	3.447	3.447	3.447
Totaal van de weerstandscapaciteit	27.891	23.218	29.371	27.563	27.093	28.795
Ratio weerstandsvermogen	12,63	8,49	13,03	12,23	12,02	12,78

Wij maken gebruik van de waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor risicomanagement. De minimale ratio is $1,4 < x < 2$. Hoe hoger de ratio, hoe beter de gemeente in staat is om risico's op te kunnen vangen.

Financiële kengetallen

Financiële Kengetallen Bij begroting ultimo jaar	Rek. 2021	Beg. 2022	Beg. 2023	Beg. 2024	Beg. 2025	Beg. 2026
Netto schuldquote	18,2%	44,9%	41,7%	45,2%	47,8%	52,9%
Netto schuldpositie gecorrigeerd voor verstrekte leningen	3,7%	29,8%	22,3%	26,3%	29,2%	33,2%
Solvabiliteit	68,2%	59,3%	63,2%	61,8%	61,3%	60,2%
Grondexploitatie	7,0%	-5,5%	-10,7%	-5,9%	0,0%	0,0%
Structurele exploitatieruimte	-2,4%	1,9%	-1,0%	2,6%	4,8%	-1,4%
Woonlasten Hillegom t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor	107,8%	112,5%	110,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Toelichting van de financiële kengetallen

Netto schuldquote

Netto schuldquote (bedragen x € 1.000)		rek. 2021	begr. 2022	begr. 2023	begr. 2024	begr. 2025	begr. 2026
Vaste schulden	+	15.400	20.835	22.135	27.235	26.235	31.135
Netto vlottende schuld	+	5.722	7.986	4.644	2.031	4.985	1.314
Overlopende passiva	+	3.514	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Fin. activa (uitsluitend art. 36, d, e, f)*	-	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	-	11.066	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
Liquide middelen	-	303	500	500	500	500	500
Overlopende activa	-	2.526	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal		10.741	25.321	23.279	25.766	27.720	28.949
Totale baten, excl. mutaties reserves		58.941	56.368	55.879	57.011	58.042	54.733
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		18,2%	44,9%	41,7%	45,2%	47,8%	52,9%

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Overigens hanteert de VNG een signaalwaarde van 100%, waarboven waakzaamheid is geboden. Een netto schuldquote van hoger dan 130% is een indicatie voor een te hoge schuld. Hillegom zit hier aanzienlijk onder.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen (bedragen x € 1.000)		rek. 2021	begr. 2022	begr. 2023	begr. 2024	begr. 2025	begr. 2026
Vaste schulden	+	15.400	20.835	22.135	27.235	26.235	31.135
Netto vlottende schuld	+	5.722	7.986	4.644	2.031	4.985	1.314
Overlopende passiva	+	3.514	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Fin. activa (uitsluitend art. 36, b,c,d,e,f)*	-	8.561	8.548	10.791	10.788	10.785	10.783
Uitzettingen < 1 jaar	-	11.066	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
Liquide middelen	-	303	500	500	500	500	500
Overlopende activa	-	2.526	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal		2.180	16.773	12.488	14.978	16.935	18.166
Totale baten, excl. mutaties reserves		58.941	56.368	55.879	57.011	58.042	54.733
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		3,7%	29,8%	22,3%	26,3%	29,2%	33,2%

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio (bedragen x € 1.000)		rek. 2021	begr. 2022	begr. 2023	begr. 2024	begr. 2025	begr. 2026
Eigen vermogen		64.064	56.699	60.687	60.718	62.506	60.706
Balanstotaal		93.902	95.647	96.080	98.203	101.952	100.782
Solvabiliteit (ev/balanstotaal)		68,2%	59,3%	63,2%	61,8%	61,3%	60,2%

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen en in hoeverre de gemeente aan de financiële verplichtingen kan voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het eventuele resultaat uit het overzicht baten en lasten.

Met een solvabiliteit van 63,2% steekt Hillegom gunstig af in vergelijking met de gemiddelde gemeente.

Grondexploitatie

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	rek. 2021	begr. 2022	begr. 2023	begr. 2024	begr. 2025	begr. 2026
Totaal activa niet in exploitatie genomen bouwgr.	0	0	0	0	0	0
Totaal activa bouwgronden in exploitatie	4.112	-3.105	-6.001	-3.346	0	0
Totaal baten exclusief mutaties van reserves	58.941	56.368	55.879	57.011	58.042	54.733
Kengetal grondexploitatie	7,0%	-5,5%	-10,7%	-5,9%	0,0%	0,0%

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld.

De voorraden bouwgrond (inclusief bouwgrond in exploitatie en overige voorraden) kunnen als een aandeel van de inkomsten worden uitgedrukt. Dat levert het kengetal de *voorraadquote* op.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000)	rek. 2021	begr. 2022	begr. 2023	begr. 2024	begr. 2025	begr. 2026
Totale structurele lasten	56.701	56.657	57.415	56.869	56.254	56.533
Totale structurele baten	58.941	56.368	55.563	57.011	58.042	54.733
Totale structurele toevoegingen aan de reserves	4.711	0	0	0	0	0
Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	1.059	1.386	1.312	1.369	1.019	1.050
Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. Mutaties reserves))	58.941	56.368	55.879	57.011	58.042	54.733
Structurele exploitatieruimte $((B-A)+(D-C))/(E) \times 100\%$	-2,4%	1,9%	-1,0%	2,6%	4,8%	-1,4%

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Samenhang kengetallen

De kengetallen moeten in samenhang worden gezien. Wanneer bijvoorbeeld de grondexploitatie niet bijdraagt aan vermindering van de schuldpositie en de structurele exploitatieruimte negatief is, geeft het kengetal belastingcapaciteit inzicht in de mogelijkheid tot hogere baten.

De rente op de schulden krijgt de gemeente voor een deel terug via de uitgeleende gelden. Met de aflossingen op deze uitgeleende gelden kunnen de schulden worden afgelost. Voor het bedrag aan uitgeleende gelden veroorzaken de schulden per saldo geen lasten op de exploitatie.

De uitgeleende gelden kunnen als een aandeel van de inkomsten worden uitgedrukt. Dat levert het kengetal de *uitleenquote* op. Deze *uitleenquote* laat zich makkelijk verrekenen met de *netto schuldquote* door hem simpelweg er van af te trekken. Wel wordt een risico op deze uitgeleende gelden gelopen. Het is de reden om ze apart van de *netto schuldquote* te houden. Daarbij zijn het geen vrije middelen die behoren tot het werkkapitaal, maar geldmiddelen die zijn ingezet voor de publieke taak.

Bij de voorraden bouwgrond wordt onder normale condities de rente van de financiering voor de aankoop bijgeschreven bij de voorraad (BIE'S). De rente drukt zodoende niet op de exploitatie. Bij de verkoop van de kavels worden de rentekosten van deze schulden goed gemaakt. En ook worden met de verkoopopbrengst de leningen afgelost of neemt de behoefte om nieuwe geldleningen aan te trekken af. De schulden aangegaan voor de aankoop van bouwgrond veroorzaken bij een winstgevend bouwplan per saldo geen lasten op de exploitatie.

Ook de *voorraadquote* laat zich makkelijk verrekenen met de *netto schuldquote* door hem simpelweg er van af te trekken. Door de *uitleenquote* en de *voorraadquote* van de *netto schuldquote* af te trekken krijg je de schuld die werkelijk op de exploitatie drukt.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente beheert een groot deel van de openbare ruimte. Hierin vindt een groot aantal activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Daarbij maken we gebruik van kapitaalgoederen die in de openbare ruimte aanwezig zijn:

- infrastructuur (wegen, water, riolering, kunstwerken, openbare verlichting)
- voorzieningen (groen, sportfaciliteiten)
- gebouwen.

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 12 uit het BBV, de belangrijkste kapitaalgoederen die de gemeente in eigendom en/of beheer heeft. De middelen die beschikbaar worden gesteld worden ingezet om het door de raad vastgestelde beleid in uitvoering te realiseren.

Inrichting en onderhoud hebben een directe relatie met elkaar. Sommige inrichtingen vragen veel onderhoud, andere juist weinig. Aangezien dit een substantieel onderdeel van de begroting vormt, willen we zicht krijgen op het noodzakelijk onderhoud van deze kapitaalgoederen.

In beleidsplannen maken we afspraken over de wijze waarop we onderhouden en hoe deze aansluit op de vastgelegde ambities op gemeentelijke opgaven zoals biodiversiteit en klimaatadaptatie en circulaire economie. De doelstellingen en activiteiten die gerelateerd zijn aan deze paragraaf staan in het programma "Leefomgeving; Openbare ruimte en duurzaamheid".

Welke ontwikkelingen spelen er?

- We werken aan een klimaatadaptieve leefomgeving:
  - In 2022 is de ambitie vastgesteld t.a.v. de klimaatadaptatie: actief. Dit zorgt ervoor dat klimaat nadrukkelijker een plek krijgt in de beheer en onderhoudsplannen van de gemeente.
  - In 2022 wordt met het groenbeheerplan verder invulling gegeven aan de biodiversiteit en klimaatadaptatie.
  - Vanwege de Europese kaderrichtlijn Water moeten er in de toekomst meer natuurlijke oevers komen. Daarnaast is in 2021 het Programma Water en Klimaatadaptatie (PWKA) vastgesteld en die is nu in uitvoering.
- Integraal en duurzaam inrichten en beheren van de openbare ruimte wordt verder ontwikkeld. Duurzame oplossingen zijn steeds vaker mogelijk. Zo werken we aan opgaven zoals "SMART-city", waarbij we technologie inzetten om tot slimme oplossingen te komen op gebied van mobiliteit en energie- en klimaatopgaven. Ook werken we aan het gebruik van asset management om slimme keuzes te maken op gebied van beheer, onderhoud en inrichting van de buitenruimte.
- In onze inkooptrajecten en afvalmanagement bouwen we naar een circulaire economie.
- We investeren in groen en biodiversiteit. In 2022 wordt het uitvoeringsprogramma biodiversiteit vastgesteld.

Wat willen wij bereiken?

We willen onze kapitaalgoederen goed en duurzaam beheren. Goed onderhouden kapitaalgoederen dragen bij aan een positieve beleving door onze bewoners en aan draagvlak voor het realiseren van de uitvoeringsprogramma's. Het niveau van onderhoud is vastgelegd in beleid. Om grote wisselingen in de exploitatie te voorkomen, werken we onder andere met onderhoudsvoorzieningen. Daaraan voegen we jaarlijks een vast bedrag toe. De uitnamen kan per jaar verschillen. Met duurzaam beheer en onderhoud streven we naar een minimaal negatief effect op het milieu.

Wat gaan wij daarvoor doen?

In de onderstaande tabellen staan de activiteiten voor het onderhoud van de kapitaalgoederen benoemd. Per discipline wordt aangegeven wat we in een aangegeven tijdsbestek gaan doen.

Straatmeubilair, bebording en wegbewijzing

Naam beleidsplan	-
Vastgesteld	-
Looptijd	-
Actualisatie	2022 - 2023
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam beheer- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	2022 -2023
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Er wordt op dit moment gewerkt aan een uitvoeringsprogramma straatmeubilair. Een planning voor het aanbieden aan het college en de raad is in de maak.

Onderwerp

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Investeringsbedragen	-	-	-	-
Bedragen t.l.v. exploitatie	200	200	200	200

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

- Uitvoeren van groot onderhoud
- Jaarlijks beheer en onderhoud op de openbare watertappunten

Gemeentelijke gebouwen en objecten

Naam beleidsplan	Beleidsplan beheer gemeentelijke gebouwen Hillegom 2021-2024
Vastgesteld	2021
Looptijd	2021-2024
Actualisatie	2024
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Meerjaren Onderhouds Plan 2021-2030
Looptijd	2021-2040
Actualisatie	2024
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening gemeentelijke gebouwen Hillegom

Voorziening gemeentelijke gebouwen Hillegom*

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Stand per 1 januari	1.229	1.192	1.050	954
Storting	175	175	175	175
Uitname	212	317	271	278
Stand per 31 december	1.192	1.050	954	851

Voorziening groot onderhoud brede school Elsbroek

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Stand per 1 januari	108	108	108	108
Storting	5	5	5	5
Uitname	5	5	5	5
Stand per 31 december	108	108	108	108

Uitvoering in 2023

Kleinschalig en groot planmatig onderhoud aan diverse gebouwen

Sportcomplex de Vosse

Naam beleidsplan	Meerjaren onderhoudsplan sportcomplex de Vosse
Vastgesteld	2017
Looptijd	-
Actualisatie	-
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Meerjaren onderhoudsplan sportcomplex de Vosse
Looptijd	2017-2036
Actualisatie	2022
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening sportcomplex de Vosse

Voorziening zwembad

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Stand per 1 januari	451	547	519	619
Storting	132	132	132	132
Uitname	36	160	32	449
Stand per 31 december	547	519	619	302

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

Vervangen kunststof voorraadvat, fundering beton

Riolering

Naam beleidsplan	Gemeentelijk rioleringsplan 2021-2025
Vastgesteld	2021
Looptijd	2021 - 2025
Actualisatie	2025
Vastgesteld kwaliteitsniveau	n.v.t.
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Operationeel plan
Looptijd	2021 - 2025
Actualisatie	2022
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening vervanging riolering

Onderwerp

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Investering	0	140	450	499
Bedragen t.l.v. voorziening	780	639	330	327
Bedragen t.l.v. exploitatie	554	554	554	554

Voorziening vervanging riolering

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Stand per 1 januari	809	322	0	0
Storting	293	317	330	327
Uitname	780	639	330	327
Stand per 31 december	322	0	0	0

Uitvoering in 2023

Rioolvervanging/-renovaties op diverse locaties

Afkoppelen van verhard oppervlak op diverse locaties

Renovatie en vervanging rioolgemalen

Structurele reiniging en onderhoud riolering

Toelichting:

Het onderhoud van de riolering voeren we uit op basis van het gemeentelijk rioleringsplan. Het gemeentelijk rioleringsplan omvat het gemeentelijk beleid ten aanzien van het stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. De voorzieningen voor afval, hemel- en grondwater zijn nodig uit het oogpunt van de bescherming van de volksgezondheid, het tegengaan van wateroverlast en de bescherming van het milieu. Met het plan liggen het gemeentebestuur, de te volgen strategie, en de financiële consequenties voor de komende planperiode vast. Op basis van de financiële consequenties van het plan wordt de hoogte van de rioolheffing bepaald.

Groen

Naam beleidsplan	Groenbeleidsplan 2014-2023
Vastgesteld	2015
Looptijd	2014-2023
Actualisatie	2023
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Groenbeheerplan wordt in 2022 opgesteld
Looptijd	10 jaar
Actualisatie	-
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2023	2024	2025	2026
(x € 1.000)				
Exploitatie	1.896	1.896	1.896	1.896
Investeringsbedragen	131	131	131	131

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

Toelichting

Groen speelt een belangrijke rol bij de aanpak van de klimaatverandering. Als gemeente ligt er een landelijke opgave om aan te geven hoe om te gaan met zaken als droogte, wateroverlast en hittestress. Groen is een belangrijke onderdeel van de oplossing. Bij vervanging van groen en bomen zal maximaal op klimaatverandering worden ingezet. Vervanging is het uitgelezen moment om het assortiment en de groeiplaatsen duurzamer te maken. Voorbeeld hiervan is het aaneen sluiten van groenvakken en zo in te richten dat het regenwater in groenvakken kan stromen en daar langzaam weg zakt. Dit ontlast het riool en helpt grondwaterstandverlaging te voorkomen.

Onderhoud:

De uitvoering zal steeds meer gericht gaan worden op ecologisch beheer wat de biodiversiteit van zowel planten als insecten zal bevorderen. Zo gaan we testen met sinusbeheer om zo de omstandigheden van insecten en met name vlinders zo goed mogelijk te krijgen.

Jaarlijks wordt een derde deel van de bomen beoordeeld, waarna zo nodig maatregelen worden genomen als het snoeien en incidenteel vervangen van bomen.

Beheer

In 2022 is het groenbeheerplan Hillegom opgesteld. Doel van dit beheerplan is het stellen van duidelijke kaders voor het groenbeheer voor de periode 2023-2032. In het plan is de beleidsmatige ambitie uit het groenbeleidsplan 2014-2023 vertaald naar het beheer en geeft aan hoe de komende jaren wordt beheerd. Het plan beschrijft het areaal, de huidige en beoogde kwaliteit en de bijbehorende inzet van de financiële middelen.

Vervanging

Vervangingen van groen worden vanaf 2024 planmatig opgepakt, waarbij vooraf het complete groenareaal wordt geschouwd en de input geeft voor de planning. Bij het opstellen van de vervangingsplanning vindt afstemming plaats tussen de verschillende disciplines; wegen, riool, groen, openbare verlichting etc. Deze afstemming is gericht op het efficiënt inzetten van alle budgetten en het beperken van de overlast voor de omgeving. Het resultaat is een integrale aanpak van de werkzaamheden.

Ziekte en Plagen:

In 2019 werd voor het eerst in Hillegom nesten van de eikenprocessierups in een paar bomen waargenomen en is dit aantal in 2020 en 2021 iets toegenomen. De verwachting is dat de opmars van de eikenprocessierups in Hillegom gestaag zal doorzetten. Bestrijding vindt plaats door het wegzuigen van de nesten uit de bomen.

Om de rups tegen te gaan worden nestkasten opgehangen op locaties waar het jaar daarvoor de eikenprocessierupsen zijn waargenomen. Op de lange termijn streven wij naar een natuurlijke balans. Dit doen we door, naast nestkasten op te hangen, bermen ecologisch te maaien en in te zaaien om zodoende het aantal plantensoorten in een gebied weer te laten toenemen. Hierdoor worden natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups aangetrokken, deze dragen bij aan het herstellen van de natuurlijke balans. Ten slotte streven wij naar meer diversiteit in het bomenbestand.

In 2022 is de eikenprocessierups stabiel gebleven, of dit al het gevolg is van de preventieve maatregelen die genomen zijn zal de komende jaren moeten blijken.

Wegen	
Naam beleidsplan	Beleidsplan wegen 2020-2024
Vastgesteld	2020
Looptijd	2020-2024
Actualisatie	2024
Vastgesteld kwaliteitsniveau	B / A voor fietspaden, verhardingen winkelcentra en zorgcentra)
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Meerjarenplanning groot onderhoud wegen
Looptijd	2 jaar
Actualisatie	Jaarlijks
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	(x € 1.000)			
	2023	2024	2025	2026
Investeringsbedragen				
Reconstructie wegen	658	658	658	658
Bedragen t.i.v. exploitatie (klein en groot onderhoud)	690	690	690	690

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

Klein onderhoud wegen op diverse locaties

Groot onderhoud elementenverhardingen op diverse locaties

Groot onderhoud asfaltverhardingen op diverse locaties

Onderhoud belijningen

Toelichting:

Het beleidsplan Wegen omvat het gemeentelijk wegenbeleid. Het doel van het beleidsplan Wegen is het leggen van een bestuurlijke, beheersmatige en financiële basis voor het wegbeheer in de komende vijf jaar met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren. In het beleidsplan worden de beleidskaders omschreven en uitgewerkt tot beleidsdoelstellingen en strategieën. In het beleidsplan Wegen worden de te hanteren kwaliteitsniveaus voor de wegen aangegeven.

In het plan is naast het basis kwaliteitsniveau voor verantwoord wegbeheer ook een hoger kwaliteitsniveau opgenomen voor de fietspaden, de verhardingen in de winkelcentra en de voetpaden/trottoirs rond zorgcentra. Het kwaliteitsniveau B komt overeen met het basisniveau van verantwoord wegbeheer. Bij het hogere niveau A wordt een strengere onderhoudsrichtlijn gehanteerd waardoor de kwaliteit van de verhardingen op een hoger niveau blijft.

Speelplaatsen

Naam Beleidsplan	Uitvoeringsprogramma spelen en sporten buitenruimte 2020
Vastgesteld	2020
Looptijd	2020 - 2030
Actualisatie	2030
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Vervangingsplan spelen
Looptijd	Wordt jaarlijks herzien door de beheerder op basis van inspectiegegevens.
Actualisatie	2022
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2023	2024	2025	2026
(x € 1.000)				
Investeringsbedragen	97	100	102	104
Exploitatiebedragen	101	101	101	101

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

- Herinrichten van speelplaatsen op basis van het vervangingsplan spelen
- Hoofdinspectie uit laten voeren
- Actualiseren van de online plattegrond met speelplaatsen
- Uitvoeren van groot onderhoud
- Uitvoeren onderhoud kunstgras

Openbare verlichting

Naam beleidsplan	Beleidsplan openbare verlichting 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2023
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Voldoen aan het Nationaal Energieakkoord 2030
Naam beheers- en onderhoudsplannen	Beheer- en uitvoeringsplan Openbare verlichting
Looptijd	2019-2023

Actualisatie	2023
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee.
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp				
(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Investeringsbedragen	205	205	205	216
Bedragen t.l.v. exploitatie	88	88	88	88

Exploitatie:

Onderhoud: € 75.000,-

Bijdrage aan adviezen door derden: € 5.000,-

Onderhoud Meerlanden: € 8.442,-

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

Investing:

Op basis van het beleidsplan wordt ieder jaar een deel van de openbare verlichting vervangen door led-verlichting met als doel om in 2030 t.o.v. 2013 50% energie te besparen. In 2030 is dan alles led-verlichting.

Civiele kunstwerken

Naam beleidsplan	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2020-2024
Vastgesteld	2020
Looptijd	2020-2024
Actualisatie	2024
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Opgenomen in Kunstwerkenbeleidsplan
Looptijd	2020-2024
Actualisatie	2024
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening groot onderhoud civiele kunstwerken

Onderwerp				
(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Investeringsbedragen	0	267	650	88
Bedragen t.l.v. voorziening	11	12	53	110
Bedragen t.l.v. exploitatie	110	110	110	110

Voorziening Kunstwerken

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Stand per 1 januari	51	78	103	86
Storting	37	37	37	37
Uitname	11	12	53	110
Stand per 31 december	78	103	86	12

Exploitatie:

Klein onderhoud: Meerlanden: € 40.214,-

Klein onderhoud door derden: € 25.000,-

Bijdrage adviezen door derden: € 20.000,-

Overige goederen en diensten € 25.000,- (onderhoudscontract Hillinenbrug)

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

In 2020 is het nieuwe Beleidsplan Civiele Kunstwerken 2020-2024 vast gesteld dat kaders omvat voor de borging van het juiste onderhoudsniveau en inzicht geeft in de benodigde financiële middelen om het beheer van de civiele kunstwerken de komende jaren te kunnen uitvoeren.

Investing:

In 2023 worden er geen Civiele Kunstwerken vervangen. In 2020 is voor het vervangen van de brug in de Noorderlaan € 210.000,- beschikbaar gesteld. De uitvoering hiervan vindt waarschijnlijk in 2023 plaats. Dit is afhankelijk van RO-en verkeersontwikkelingen.

Baggeren

Naam beleidsplan	Baggerplan en -programma
Vastgesteld	2015
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2020
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Voldoen aan de dwarsprofielen die zijn opgenomen in de legger (diepte en talud onder water) Hoogheemraadschap
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Baggerplan en -programma
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2022
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	-

Onderwerp				
(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Bedragen t.l.v. exploitatie	109	109	109	109

Uitvoering in 2023 (omschrijving activiteit)

Bij het opstellen van het Programma Water en Klimaatadaptatie (PWKA) zal baggeren onderdeel zijn van de scope. Het goed onderhouden van de watergangen conform de legger Hoogheemraadschap van Rijnland, is essentieel voor snelle afvoer van te veel hemelwater en biedt meer waterberging voor de langere droge periode(n).

Het PWKA wordt in 2022 opgeleverd. Voor Hillegom ligt een opgave ca. 3500m3 bagger te verwijderen in 2021- 2022 dit is inmiddels uitgevoerd.

Paragraaf Financiering

Inleiding

De financieringsfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beleid valt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Centraal in deze wet staan transparantie en risicobeheersing. Om inzicht te geven in de manier waarop de gemeente dit doet en een beeld te geven van de stand van zaken gaan we in deze paragraaf in op de ontwikkelingen rond de gemeentelijke financiering, het te voeren beleid op dit gebied en de risico's die we daarbij lopen.

Het treasurystatuut is verankerd in artikel 15 van de Financiële beheersverordening 2014 en bevat de beleidsmatige infrastructuur van de treasuryfunctie in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten.

Welke ontwikkelingen spelen er?

Rente ontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in maart 2016 de herfinancieringsrente verlaagd naar 0,00%. Naar verwachting zal dit percentage in kleine stappen vanaf augustus 2022 weer worden verhoogd. Momenteel (augustus 2022) bedraagt de geldmarktrente voor aan te trekken driemaands kasgeldleningen 0,07%. Het tarief voor negatieve saldi op de rekening-courant (rood staan) is 2,45%. De vergoedingen bij het schatkistbankieren staan op 0,00%.

De kapitaalmarktrente voor aan te trekken leningen voor looptijden van 5 en 10 jaar zonder renteherziening bedraagt momenteel resp. 1,64% en 2,03%. De verwachting is dat deze rentetarieven licht zullen stijgen.

Gemeentelijke ontwikkelingen

Gezien de investeringsvoornemens zal de benodigde hoeveelheid kort geld en lang geld in 2023 toenemen, waarbij de kasgeldlimiet zal worden overschreden. Hiervoor zal deels lang geld moeten worden aangetrokken als er langer dan 3 kwartalen een overschrijding van het kasgeldlimiet is.

LIQUIDITEITSPROGNOSES

Wekelijks stellen we liquiditeitsprognoses voor de korte termijn op om tijdig in te spelen op schommelingen in de liquiditeit. Jaarlijks stellen we één à twee liquiditeitsprognoses op met een horizon van vier jaar.

GARANTIESTELLING LENINGEN EN VERSTREKKEN VAN LENINGEN

Ons beleid is leningen of garanties uit hoofde van de 'publieke taak' alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd. Daarbij winnen we vooraf informatie in over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij. Indien een andere voorziening beschikbaar is, verstrekt de gemeente uitsluitend aanvullend een lening of garantie.

RISICOBEEHEER

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het treasurystatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen, die de basis vormen voor alle transacties op dit gebied. Ons beleid is voornamelijk gebruik te maken van veilige en inzichtelijke financiële instrumenten.

De Wet fido geeft normen voor het beperken van risico's. De belangrijkste risicocategorie is het renterisico, waarvan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm belangrijke richtlijnen zijn ter beperking van renterisico's. De kasgeldlimiet heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd tot één jaar. Het totaal van deze leningen mag niet meer bedragen dan 8,5 % van de totale lasten op de begroting. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd vanaf één jaar.

De verplichte aflossingen en renteherzieningen op deze leningen mogen niet meer bedragen dan 20 % van de totale lasten op de begroting. Het doel van deze normen is het risico te beperken wanneer bij herfinanciering van de leningen een rentestijging leidt tot financiële problemen.

KASGELDLIMIET

De kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De kasgeldlimiet staat toe om in 2023 de financieringsbehoefte tot een bedrag van € 4.9 miljoen te dekken met kortlopende leningen. Zodra wij deze limiet voor een langere periode (meer dan een half jaar) dreigen te overschrijden, trekken wij een langlopende lening aan of vragen wij (onderbouwd) toestemming aan de provincie om gedurende een bepaalde periode de limiet te mogen overschrijden.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Begrotingstotaal lasten	57.666	56.979	56.254	56.533
Maximaal toegestane kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal lasten)	4.902	4.843	4.782	4.805
Gemiddeld saldo vlottende korte schuld en vlottende middelen	-163	8	-351	-1.093
Ruimte onder kasgeldlimiet	5.064	4.835	5.132	5.898

RENTERISICONORM

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
1 Renteherziening op langlopende schuld o/g	0	0	0	0
2 Te betalen aflossingen	4.600	900	1.000	1.100
3 Renterisico (1 en 2)	4.600	900	1.000	1.100
4 Renterisiconorm	11.533	11.396	11.251	11.307
5a Ruimte onder risiconorm	6.933	10.496	10.251	10.207
5b Overschrijding risiconorm				
4a Begrotingstotaal lasten	57.666	56.979	56.254	56.533
4 Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	11.533	11.396	11.251	11.307

De verwachting is dat we voor de komende jaren onder de renterisico-norm blijven.

FINANCIERINGSBEHOEFTE

Per 1 januari 2023 houden we rekening met een financieringsbehoefte van € 4,9 mln (2022 € 4,5 mln.). Dit is een globale berekening van het verschil tussen het totaal van de vaste activa en voorraden grond enerzijds en de vaste financieringsmiddelen anderzijds (reserves, voorzieningen, langlopende leningen). Het werkelijke liquiditeitstekort per 1 januari 2023 zal lager uitkomen ten gevolge van crediteursaldi, vertraging van investeringen en vooruit ontvangen bedragen. Daarom is een meer gedetailleerde liquiditeitsprognose voor de lange termijn gemaakt op basis van verwachte inkomsten en uitgaven gedurende 2023 t/m 2026. Deze geeft aan dat gedurende deze periode financieringstekorten ter grootte van de kasgeldlimiet kunnen ontstaan.

Financieringsbehoefte (x € 1.000 euro)	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026
1 Reserves en voorzieningen	62.326	64.801	64.437	66.232
2 Langlopende leningen	20.835	22.135	27.235	26.235
3 Totaal vaste financieringsmiddelen	83.161	86.936	91.672	92.467
4 Boekwaarde investeringen, incl. voorraden grond	88.080	90.203	93.952	92.782
Financieringstekort/overschot (3 – 4)	-4.919	-3.267	-2.280	-315

VERSTREKTE LENINGEN

Ons beleid is leningen en garanties alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd uit hoofde van de publieke taak. Wij gaan hier terughoudend mee om, waarbij garantieverlening de voorkeur heeft.

Verstrekke leningen	Bedragen x € 1.000			
	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026
Starters- en duurzaamheidsleningen	1.088	1.088	1.088	1.088
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	1.499	1.499	1.499	1.499
Leningen aan verenigingen en instellingen	5.960	5.960	5.960	5.960
Overige leningen	12	10	7	5
Totaal	8.559	8.557	8.554	8.552

RENTEMETHODIEK

In het vernieuwde BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering van de begroting en jaarrekening naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook verplicht inzicht moet geven in:

- de rentelasten uit externe financiering
- het renteresultaat
- de wijze van rentetoerekening.

Door onderstaand overzicht en toelichting in de paragraaf financiering op te nemen wordt invulling gegeven aan deze verplichting.

Renteomslag		1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026
Restant korte financiering		4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000
Restant lange financiering		15.400.000	20.835.000	22.135.000	27.235.000	26.235.000
Totaal externe financiering		19.400.000	24.835.000	26.135.000	31.235.000	30.235.000
Gewogen gemiddeld rentepercentage externe financiering		0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
tbv rente eigen vermogen (nvt)						
a1. De externe rentelasten over de korte financiering	+	0	0	0	0	0
a2. De externe rentelasten over de lange financiering	+	111.000	111.000	111.000	111.000	111.000
b. De externe rentebaten	-/-	0	0	0	0	0
Totaal door te rekenen externe rente		111.000	111.000	111.000	111.000	111.000
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	0	0	0	0	0
c2. De rentelasten van projectfinanciering	-/-	0	0	0	0	0
c3. De rentebaten van doorverstrekte leningen (projectfinanciering)	+	0	0	0	0	0
Saldo door te rekenen externe rente		111.000	111.000	111.000	111.000	111.000
d1. Rente over eigen vermogen	+	0	0	0	0	0
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	+	0	0	0	0	0
De aan taakvelden toe te rekenen rente		111.000	111.000	111.000	111.000	111.000
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	0	0	0	0	0
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		111.000	111.000	111.000	111.000	111.000
Boekwaarde activa tbv renteomslag, excl. verstrekte leningen		82.204.000	85.524.000	84.995.000	85.401.000	84.233.000
Omslagrenteberekening		0,14%	0,13%	0,13%	0,13%	0,13%
Na afronding		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Paragraaf Bedrijfsvoering

Gemeenschappelijke regeling HLTsamen

De bedrijfsvoering van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen is vanaf 1 januari 2017 ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling HLTsamen. HLTsamen is een ambtelijke werkorganisatie, de gemeenten zijn bestuurlijk zelfstandig.

HLTsamen werkt hard aan het toekomstbestendig maken van de werkorganisatie. De dynamiek in de omgeving waarin wij werken is sterk toegenomen. Daarbij neemt de complexiteit van de opgaven die ons voorliggen steeds verder toe. Dit vergt een andere manier van organiseren en hernieuwde blik op de toekomst. Deze hebben wij vastgelegd in de visie HLTsamen 2025:

- *Wij zijn een samenlevingsgerichte organisatie voor onze drie gemeenten.*
- *We werken in- en extern krachtig, inventief en verbindend samen aan complexe opgaven en behoeftes van opdrachtgevers, inwoners, ondernemers, instellingen en partners in (regio) Hillegom, Lisse en Teylingen.*
- *De vraag en opgave stellen we centraal.*
- *We benutten alle aanwezige talenten, kennis en ervaring om professioneel met plezier, trots en lef te kunnen werken, in een eigentijdse en veilige werk- en leeromgeving*

Deze visie is de eerste stap geweest in de verdere doorontwikkeling van HLTsamen. Duidelijk is dat een nieuwe inrichting van onze interne organisatie noodzakelijk is om op een doelmatige wijze richting de visie te kunnen bewegen. Hiertoe heeft HLTsamen in 2022 de eerste stappen gezet. Er is een grof model van de nieuwe organisatie vastgesteld en deze zal verder worden verfijnd. Daarbij is er niet alleen aandacht voor de robuuste ontwikkeling van de organisatie als geheel, maar juist ook voor de zaken die we al direct beter kunnen doen.

Eind 2022 verwachten we meer inzicht in de financiële consequenties van de verdere ontwikkeling van HLTsamen.

Evaluatie HLT uitgesteld

In het Bedrijfsplan HLTsamen is opgenomen dat in 2021 een evaluatie HLTsamen wordt uitgevoerd. Op 1 juli 2021 heeft het bestuur van HLTsamen besloten deze evaluatie uit te stellen. In de 2e helft van 2022 wordt deze alsnog uitgevoerd.

De coronacrisis is vrijwel naadloos overgegaan in de crisis rond de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Dit heeft de werkdruk binnen HLTsamen nog verder verhoogd. Hierdoor is geprioriteerd in de organisatie brede activiteiten uit het concernplan 2022.

Doorontwikkeling P&C-cyclus

De huidige opzet van de P&C-cyclus legt een groot beslag op de ambtelijke capaciteit. In samenspraak met het college en de raad, zal HLTsamen de P&C-cyclus verder ontwikkelen. Doel daarbij is vereenvoudiging van de opzet om daarmee de belasting op de ambtelijke organisatie te verlagen en tegelijkertijd de kwaliteit van de P&C-producten naar een hoger niveau te brengen.

Rechtmatigheidsverantwoording

In 2022 is een wetsvoorstel aangenomen inzake de rechtmatigheidsverantwoording. Nu verstrekken externe accountants een controleverklaring met een oordeel inzake getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekeningen van gemeenten. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording wijzigt dit. De rechtmatigheidsverantwoording is de schriftelijke verklaring die het college van B&W vanaf begrotingsjaar 2023 afgeeft bij de jaarrekening. Middels de rechtmatigheidsverantwoording verklaart het college dat zij rechtmatig heeft gehandeld. Daarmee valt de rechtmatigheidsverantwoording onder het getrouwheidsoordeel van de accountant. De accountant kijkt dus nog wel of de rechtmatigheidsverantwoording 'juist' is. Dit rechtmatig handelen bestaat uit drie deelaspecten:

1. Het voorwaardencriterium: alle financiële beheershandelingen zijn verricht in overeenstemming met (externe en interne) wet- en regelgeving.
2. Het begrotingscriterium: Alle lasten in het begrotingsjaar vallen binnen de begroting (incl. wijzigingen) zoals door de gemeenteraad is goedgekeurd.
3. Het misbruik & oneigenlijk gebruik (M&O) criterium: het college heeft voldoende waarborgen genomen om te voorkomen dat als gevolg van misbruik of oneigenlijk gebruik van wet- en regelgeving ten onrechte

overheidssubsidies of -uitkeringen is verleend of een te laag dan wel geen bedrag aan heffingen aan de gemeente is betaald.

De rechtmatigheidsverantwoording maakt onderdeel uit van de jaarrekening (dus niet het jaarverslag). Een nadere toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording zal komende jaren worden opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering. Op dit moment werkt de organisatie HLT aan de voorbereidingen om uitvoering te kunnen geven aan het wetsvoorstel.

Nadere informatie HLTsamen

Voor nadere informatie over HLTsamen verwijzen wij u naar de begroting HLTsamen.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn samenwerkingspartners waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft en medeverantwoordelijkheid draagt (mede-eigenaarschap). Van een financieel belang is sprake indien de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente (in de persoon van een wethouder, raadslid of ambtenaar) zeggenschap kan uitoefenen via een zetel in het bestuur of stemrecht.

Verbonden partijen kunnen zowel publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke (stichtingen, verenigingen, NV's en BV's) organisaties zijn. Vanwege de risico's die de gemeente in verband met dat mede-eigenaarschap loopt, geldt voor deze partijen een bijzonder sturings- en beheersingsysteem (*governance*). Vanwege de gemeentelijke belangen in de verbonden partijen hebben deze een bijzondere status.

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 15 uit het BBV, de algemene visie over het inschakelen van een verbonden partij, de ontwikkelingen die er spelen en de voorgeschreven lijst van verbonden partijen.

Uitgangspunt van de nota Verbonden Partijen, is dat tot oprichting van en deelneming in stichtingen, verenigingen et cetera, wordt besloten indien dat noodzakelijk is voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang en de doelmatigheid daarmee wordt bevorderd.

Welke ontwikkelingen spelen er?

Stand van zaken wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)

Met ingang van 1 juli 2022 is een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen in werking getreden. Deze wijziging heeft als doel de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen en de kaderstellende en controlerende rol van gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van waterschappen in relatie tot gemeenschappelijke regelingen te versterken. Om de kaderstellende en controlerende rol van de volksvertegenwoordiging beter in te kunnen vullen en de democratische legitimatie te verbeteren wordt met deze wetswijziging een aantal aanpassingen en aanvullingen geïntroduceerd op de al bestaande wettelijke bevoegdheden en instrumenten.

De wijzigingen van de Wgr zijn onder te verdelen in drie categorieën:

1. De versterking van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen.
2. De introductie van aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden.
3. Het verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling.

De meeste wijzigingen vragen om een vertaling binnen elke gemeenschappelijke regeling. De gemeente heeft twee jaar de tijd om hierin te voorzien (uiterlijk 1 juli 2024).

In 2018 is de "Nota verbonden partijen" vastgesteld. Op basis van deze nota is een beleidskader vastgesteld over het beleggen van gemeentelijke taken bij verbonden partijen en een instrumentarium aangereikt om de grip en sturing op verbonden partijen te verbeteren.

In het najaar 2022 staat in de planning een ontwikkelplan op te pakken om de sturing op gemeenschappelijke regelingen te verbeteren. De omvang van de bij verbonden partijen belegde taken (en de daaraan gekoppelde budgetten) maken het essentieel de sturing en grip daarop te intensiveren. Wij zijn voornemens de Nota Verbonden partijen te actualiseren en het daarin opgenomen instrumentarium te vereenvoudigen. De nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen en de daarin opgenomen mogelijkheden te versterking van grip en sturing zullen eveneens worden betrokken bij de actualisering van de nota.

De nota is destijds opgesteld vanuit het perspectief een gereedheidskist te geven waarmee de raad de kaderstellende en controlerende rol vorm kan geven. Evaluatie van de nota leert ons dat het wenselijk en van toegevoegde waarde is in de nota ook de taken, rollen en verantwoordelijkheden van ons college en de ambtelijke organisatie te schetsen en in beeld te brengen met nadrukkelijke aandacht voor het opdrachtgeven en opdrachtnemerschap. We zijn in samenspraak met onze HLT-partners op zoek naar de wijze waarop we binnen de organisatie substantiële tijd en focus kunnen versterken voor een hoogwaardige kwalitatieve invulling van accounthouderschap op verbonden partijen.

OVERZICHT MET VERBONDEN PARTIJEN

De lijst van verbonden partijen bevat de informatie zoals is aangegeven in artikel 15 van het BBV, waarbij deze zijn onderverdeeld in de vier categorieën: gemeenschappelijke regelingen; vennootschappen en coöperaties; stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen;

Per verbonden partij wordt duidelijk gemaakt wat het belang is dat de gemeente heeft, maar ook welk openbaar belang daarmee wordt gediend en hoe groot dat belang is. Daarbij vermeldt deze lijst de financiële informatie over de verbonden partijen en eventuele risico's voor de gemeente.

De paragraaf is niet gericht op het gemeentelijk mede-opdrachtgeverschap dat zich richt op de prestaties van de verbonden partij, als bijdrage aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente. Die rol wordt vormgegeven vanuit de reguliere begrotingsprogramma's, net zoals dat gebeurt voor de andere samenwerkingspartners, niet zijnde verbonden partijen.

Het onderstaande overzicht bevat de geprognosticeerde cijfers 2023 voor zover deze bekend zijn op het moment van schrijven. In regionaal verband is afgesproken dat de gemeenschappelijke regelingen bij een gelijkblijvend takenpakket de lasten met maximaal 3,7 % voor de loonkosten mogen indexeren en voor de materiële kosten een indexering van 2,5 % mogen toepassen.

Totaal overzicht bijdragen aan verbonden partijen

Naam	Begroot 2022	Begroot 2023
1. Gemeenschappelijke regelingen		
HLTsamen	€ 10.089.942	€ 10.900.601
Holland Rijnland	€ 384.141	€ 503.809
Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek	€ 10.897.855	€ 11.133.000
Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / Provalu	€ 2.014.283	€ 2.163.569
Regionale dienst openbare gezondheidszorg HECHT Hollands Midden	€ 1.392.000	€ 1.434.000
Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)	€ 1.229.287	€ 1.286.112
Cocensus	€ 368.000	€ 364.300
Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	€ 695.000	€ 771.000
Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	€ 125.023	€ 166.913
Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland		€ 4.010.564
2. Vennootschappen en coöperaties		
De Meerlanden N.V.	€ 5.152.014	€ 5.627.387
Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)		
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)		
Alliander N.V.		
3. Stichtingen en verenigingen		
Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)	€ 142.244	€ 141.908
4. Overige verbonden partijen		
Totaal	€ 32.489.789	€ 38.503.163

1. Gemeenschappelijke regelingen

HLTsamen	
Vestigingsplaats	Hillegom
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doelstelling/publiek belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten' van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit zes leden van de drie gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Het ene lid is een wethouder en het andere lid is de burgemeester per gemeente.
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage volgens in het bedrijfsplan opgenomen verdeelsleutel.
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van deze verdeelsleutel.

Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 500	€ 500
	Vreemd vermogen	€ 9.974	€ 7.391
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Uitvoering geven aan het bedrijfsplan vastgesteld in de raden van de aangesloten gemeenten. Focus ligt op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en de verbeterde Strategische positie.		
Overige informatie			

Holland Rijnland			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 33 leden waarvan 3 leden afkomstig uit de gemeente Hillegom. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 8 leden waarvan 1 lid afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 3.120	€ 3.120
	Vreemd vermogen	€ 11.889	€ 11.889
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.		
Overige informatie			

Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek			
Vestigingsplaats	Lisse		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Individuele voorzieningen op het gebied van werk, inkomen en zorg.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 2 wethouders per deelnemende gemeente en het dagelijks bestuur uit één wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen		
	Vreemd vermogen		
	Resultaat		
Risico's	Een risico voor de gemeenten is enerzijds de bijdrage van de gemeenten in de exploitatielasten van de ISD, en anderzijds de uitvoering van een open einde regelingen door de ISD waar de gemeenten de financiële lasten van dragen. Anderzijds is er een overschot op de middelen BUIG als gevolg van de fusie van Noordwijk en Noordwijkerhout tot de gemeente Noordwijk.		
Ontwikkelingen	De verwachte stijging van de uitgaven voor de Wmo, vooral bij de post Begeleiding. De invoering van het abonnementstarief voor de eigen bijdrage. De verwachte stijging van Participatiewet uitgaven, vooral door de loonkostensubsidies. Voor 2020 wordt gewerkt met een kadernota.		
Overige informatie			

Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / Provalu			
Vestigingsplaats	Voorhout		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Provalu verzorgt de plaatsing van mensen met een WSW-indicatie. Provalu verzorgt de interne en externe gesubsidieerde arbeid door uitstroom medewerkers.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 1 wethouder en het dagelijks bestuur uit één wethouder.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 4.596	€ 4.596
	Vreemd vermogen	€ 2.700	€ 2.574
	Resultaat		€ -

Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.
Ontwikkelingen	Op 23 september 2021 zijn de MareGroep en Servicepunt Werk (SPW) geïntegreerd en gaan verder onder de naam Provalu. Een nieuwe organisatie met een nieuwe naam en gestroomlijnd proces voor het best mogelijke resultaat en de beste uitstroom. Slimmer, beter en goed herkenbaar voor medewerker, klant en werkgever.
Overige informatie	

Regionale dienst openbare gezondheidszorg HECHT Hollands Midden			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (HECHT) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg. HECHT Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden.		
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit de portefeuillehouders volksgezondheid van de 18 deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 7 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	De kosten van HECHT Hollands Midden worden gedragen door de deelnemende gemeenten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 9.098	€ 9.298
	Vreemd vermogen	€ 66.589	€ 72.689
	Resultaat		€ -
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		

Ontwikkelingen	Het proces om de rollen van opdrachtgever en opdrachtnemer uit te splitsen, het vastleggen van een helder (en haalbaar) takenpakket en het introduceren van een solide financieringssysteem wordt in 2020 afgerond. De belangrijkste thema's voor 2020 zijn: Preventie, waarbij vooral aandacht is voor roken, overmatig alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, depressie en diabetes. Daarnaast gezondheidsbescherming (infectiezieken bestrijding, antibiotica resistentie) en het stabiliseren van het terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden. De veranderende rol van de centrumgemeente met taken op het gebied van de Maatschappelijke Zorg, de Wvggz en daaraan gerelateerd de ontwikkeling van een Zorg en Veiligheidshuis, heeft consequenties voor taken binnen de organisatie van de HECHT HM. Tot slot neemt de Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) een belangrijke plaats in, met name wat betreft de doorontwikkeling van Veilig Thuis.
Overige informatie	

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)			
Vestigingsplaats			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De 18 burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden. Het Dagelijks Bestuur is samengesteld uit 6 burgemeesters waarvan 1 afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 7.519	€ 6.833
	Vreemd vermogen	€ 34.497	€ 41.682
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		

Ontwikkelingen	Nieuw Regionaal Risicoprofiel VRHM 2023-2026, Beleidsplan 2020-2023 en Crisisplan: Eind 2022 wordt (na consultatie van de raden) het nieuwe Regionaal Risicoprofiel 2023-2026 VRHM vastgesteld. Het regionaal risicoprofiel heeft tot doel inzicht te krijgen in de risico's die binnen de veiligheidsregio bestaan. De inzichten uit het risicoprofiel helpen het veiligheidsbestuur strategisch beleid te voeren om de aanwezige risico's te voorkomen, te beperken en om de crisisorganisatie op specifieke en generieke risico's voor te bereiden. In 2023 zal dan ook (ook na consultatie van de raden) het nieuwe Regionaal Beleidsplan 2024-2027 vastgesteld worden door het bestuur van de veiligheidsregio. Dit strategisch beleidsplan geeft richting aan de inspanningen door de veiligheidsregio en beschrijft de te behalen prestaties. Het risicoprofiel en het strategische beleidsplan vormen de basis en dienen ter input voor het op te stellen crisisplan (crisisbeheersingsorganisatie). In het crisisplan worden de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de hulpverleningsdiensten vastgelegd voor de bestrijding van rampen en crisis.
Overige informatie	

Cocensus			
Vestigingsplaats	Hoofddorp		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Cocensus verricht voor 14 gemeenten de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen wet WOZ, aanslagoplegging, invordering, kwijtschelding en bezwaarschriften.		
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: geen		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.		
Financieel belang			
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 250	€ 250
	Vreemd vermogen	€ 12.605	€ 12.810
	Resultaat		€ 0
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen beleidsmatige ontwikkelingen op het gebied van samenwerking belastingen.		
Overige informatie			

Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	
Vestigingsplaats	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen

Doelstelling/publiek belang	Uitvoering van de VTH-A taken (Vergunningverlening, Toezicht&Handhaving en Advies) volgens de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De stemverhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het AB en is afhankelijk van de gemeente bijdrage in versus totale begroting. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Hillegom. Het algemeen bestuur bestaat uit 26 leden waarvan 2 bestuursleden afkomstig uit de gemeenten Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 1.318	€ 2.079
	Vreemd vermogen	€ 7.500	€ 7.500
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	In 2021 bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de gemeente bevoegd gezag bodem, deze bevoegdheid ligt nu bij de provincie. De ODWH voert bodemtaken uit namens de provincie. In 2020 gaan gemeente en provincie toewerken naar de overdracht van de bodemtaken en wordt ook onderzocht (in overleg met de ODWH) welke taken en rollen er bij de ODWH worden neergelegd.		
Overige informatie			

Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)			
Vestigingsplaats	Voorhout		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	De VAB verzorgt voor de Duin en Bollenstreek (Hillegom, Lisse, Teylingen, Noordwijk en Katwijk) de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar / vergistbaar afval.		
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: geen		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.		
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van een verdeelsleutel.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 31	€ 31
	Vreemd vermogen	€ 201	€ 18.239
	Resultaat		

Risico's	De installatie is verouderd en de huurovereenkomst van het stationslocatie met de NS loopt tot eind 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen investeringen gedaan moeten worden om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval.
Ontwikkelingen	Het contract voor het beheer van het overlaadstation is in 2019, middels een Europese aanbesteding gegund aan de MeerlandenNV. Het nieuwe contract loop tot en met 2023.
Overige informatie	

Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Het doel van de gemeenschappelijke regeling (is het behartigen van de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein.		
Bestuurlijk belang	Op 1 januari 2023 gaat de Serviceorganisatie Zorg van start namens de 12 deelnemende gemeente. Alle jeugdhulp wethouders van de deelnemende gemeenten nemen plaats in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling.		
Jaarlijkse bijdrage	Kostenverdeling gemeenten na rato gebruik jeugdzorg.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen		
	Vreemd vermogen		
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Vanaf 1 januari 2023 gaat de Serviceorganisatie Zorg van start namens de 12 deelnemende gemeenten.		
Overige informatie			

2. Vennootschappen en coöperaties

De Meerlanden N.V.			
Vestigingsplaats	Hoofddorp		
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties		
Doelstelling/publiek belang	De Meerlanden werkt samen met een aantal gemeenten aan een schone en duurzame leef- en werkomgeving. Dit doen zij door de gemeenten schoon, heel en veilig te houden en door afval innovatief in te zamelen en te verwerken.		
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: geen		

Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.		
Financieel belang	De gemeente Hillegom bezit 8.008 aandelen (4%) van de totale 183.480 aandelen. De nominale waarde per aandeel bedraagt € 46.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 29.465	€ 34.988
	Vreemd vermogen	€ 23.682	€ 19.810
	Resultaat		
Risico's	De (uniforme) tarieven zijn gebaseerd op (werkelijke) kostenallocatie. Dat betekent dat meer-/minderkosten doorberekend worden naar de aangesloten gemeenten.		
Ontwikkelingen	Meerlanden, als gezamenlijk overheidsbedrijf, verzorgt zijn diensten steeds meer op basis van uniforme tarieven. Dit betekent dat de aangesloten gemeenten evenredig belast worden met de kosten. Daarnaast investeert Meerlanden (in beleid en uitvoering) in een verdere ontwikkeling naar een circulaire economie.		
Overige informatie			

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)			
Vestigingsplaats	Hillegom		
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties		
Doelstelling/publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken. De regio Holland Rijnland en meer in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector waar het gaat om bloemen, bollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling waarbij vorm en inhoud wordt gegeven aan een integrale ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering van de Greenport vraagt een integrale en bovenlokale aanpak.		
Bestuurlijk belang	Lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders: 1 wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Er is geen sprake van een jaarlijks bijdrage.		
Financieel belang	De gemeente heeft zich (evenals de andere vier deelnemende gemeenten) garant gesteld voor een bedrag van 7 miljoen.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 325	€ 325
	Vreemd vermogen	€ 15.321	€ 15.321
	Resultaat		

Risico's	Met inachtneming van de kapitaalbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels is het uitgangspunt van de GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere twee deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.
Ontwikkelingen	In 2023 wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenprogramma 2022-2025.
Overige informatie	

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties		
Doelstelling/publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Bestuurlijk belang	De gemeente is voor 0,62% aandeelhouder. De raad van bestuur en de directie bestaan beiden uit 3 leden waarvan geen leden afkomstig uit de gemeenten.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 4.991.000	€ 4.991.000
	Vreemd vermogen	€ 132.518.000	€ 132.518.000
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	BNG Bank is betrokken partner voor een duurzamer Nederland. De bank ondersteunt overheidsbeleid door op basis van haar excellente kredietwaardigheid financiering tegen gunstige voorwaarden te verstrekken ten behoeve van gemeenten, woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen, projectfinanciering en andere instellingen met een maatschappelijk belang. Met een balans van EUR 140 miljard is BNG Bank de vierde bank van Nederland.		
Overige informatie			

Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)			
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties		
Doelstelling/publiek belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Het bestuur bestaat uit 1 lid welke niet afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	De gemeente heeft 377.188 aandelen tegen een nominale waarde van € 5. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de nv. Dunea keert geen dividend uit.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 245.594	€ 245.594
	Vreemd vermogen	€ 612.196	€ 612.196
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Dunea voert vaak innovatieve projecten uit om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en eisen, of om processen verder te optimaliseren zoals schone maaswaterketen, uitbreiding waterzuivering, samenwerking waterketen en verbinding aan greenport.		
Overige informatie			

Alliander N.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties		
Doelstelling/publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De raad van bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de N.V.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 4470	€ 4470
	Vreemd vermogen	€ 5730	€ 5730
	Resultaat		

Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.
Ontwikkelingen	De economische groei is een uitdaging en de overgang naar een duurzaam energiesysteem komt steeds meer opstroom. Alliander bevindt zich in een uitdagende periode om dit met alle stakeholders te realiseren. Samen slimme oplossingen bedenken zodat de energievoorziening betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar blijft voor iedereen.
Overige informatie	

3. Stichtingen en verenigingen

Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)			
Vestigingsplaats	Heemstede		
Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen		
Doelstelling/publiek belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.		
Bestuurlijk belang	Gemeentesecretaris in het Algemeen bestuur.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(Bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023
	Eigen vermogen	€ 1084	€ 1084
	Vreemd vermogen	€ 897	€ 897
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden. Stichting RIJK heeft de risico's geïnventariseerd. Voor 2023 wordt rekening gehouden met een benodigde weerstandcapaciteit van € 903.500. De nota bandbreedte weerstandvermogen is vastgesteld met een bandbreedte voor ratio weerstandvermogen van 0,8 tot 1,2.		
Ontwikkelingen	Het maatschappelijk verantwoord inkopen is toegenomen in de werkzaamheden van Stichting RIJK. RIJK heeft, door de urgentie achter het klimaatakkoord van Parijs in 2015, een aanpassing gepleegd in haar werkmodel om deze versnelling binnen haar eigen organisatie te borgen. In elke aanbesteding die RIJK begeleidt bij de diverse gemeenten zijn deze beleidsthema's als vast onderdeel meegenomen.		
Overige informatie	https://www.stichtingrijk.nl/		

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid bevindt zich op het snijvlak tussen omgevingsbeleid en financiën. Grondbeleid is daarbij geen doel op zich maar een essentieel middel om mede uitvoering te geven aan gemeentelijke beleidsdoeleinden op het gebied van wonen, werken, duurzaamheid, energietransitie, klimaatadaptatie, welzijn, infrastructuur, recreatie, cultuur, milieu en natuur/landschapsontwikkeling. Het beleid moet passen binnen de financiële mogelijkheden en doelstellingen van de gemeente. Met grondbeleid wordt bepaald of en hoe instrumenten, zoals bijvoorbeeld onteigening of kostenverhaal, worden ingezet om de gestelde doelen te realiseren.

Naast de ontwikkelingen en de visie op grondbeleid zoomt de paragraaf grondbeleid in op de uitgangspunten en kaders waarbinnen het grondbeleid wordt uitgevoerd.

De gemeente Hillegom heeft als standpunt geen zuiver actief grondbeleid uit te oefenen. Echter ook niet per definitie een passief grondbeleid. Er is voor een tussenvorm gekozen. Dat houdt in dat er per situatie gekeken wordt naar de mogelijkheden en naar om het maatschappelijke doel te bereiken belang.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft een groot aantal ambities vervat in de Omgevingsvisie Hillegom 2030. De beschreven ambities geven richting aan het omgevingsbeleid dat de komende jaren gevoerd moet worden, en zijn verder uitgewerkt in diverse uitvoeringsprogramma's. In de nabije toekomst zijn er in Hillegom (en de regio) majeure opgaven op het gebied van woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie, economie en mobiliteit. Grondbeleid is in financieel- economische zin dienstbaar aan het realiseren van doelstellingen op deze terreinen. De uitvoering van het grondbeleid, via de inzet van instrumenten van grondbeleid, wordt daar mede door bepaald.

VISIE OP GRONDBELEID

In Hillegom is het de beleidslijn dat een situationeel grondbeleid wordt gevoerd. De ruimtelijke opgaven vragen om een grondbeleid met mogelijkheden om sturing te geven en de regie te nemen door bijvoorbeeld zelf actief gronden te verwerven. Bij de te volgen strategie staan per project de maatschappelijke doelen en ruimtelijke ambities centraal. Dat betekent dat de keuze voor een meer actieve rol dan wel een facilitaire benadering per project of locatie is af te wegen.

Daar waar door de gemeente gewenste ontwikkelingen niet door de markt worden opgepakt ligt een actievere overheidsopstelling meer voor de hand en komt de regie bij de gemeente te liggen. In een dergelijk geval wordt een grondexploitatie gevoerd.

Uitgangspunten en kaders (de belangrijkste)

- Besluit Begroting Verantwoording (BBV) / Renteomslag
- Vennootschapsbelasting
- Notitie Grondbeleid (commissie BBV)
- Nota Grondbeleid
- Financiële positie in relatie tot reserves en voorzieningen
- Grondbeleid en risico's

Besluit Begroting Verantwoording / Renteomslag

Om de transparantie en de vergelijkbaarheid te verbeteren en de administratieve lasten terug te dringen is in het BBV met ingang van het begrotingsjaar 2017 een aantal wijzigingen doorgevoerd. Wijzigingen die effect hebben op de voorraad gronden zijn:

- de rentetoerekening wordt gebaseerd op werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- richttermijn voor een grondexploitatie wordt tien jaar. Voor eventueel langer durende grondexploitaties moeten aanvullende beheersmaatregelen getroffen worden.
- afschaffing van de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden'. De gronden vallen voortaan onder de materiële vaste activa.

Vennootschapsbelasting (VPB)

Sinds 1 januari 2016 geldt voor gemeenten de VPB-plicht, indien handelingen beschouwd worden als ondernemersactiviteit. De winst die wordt gemaakt met het uitvoeren van (actief) grondbeleid (bouwgrond in exploitatie) is in beginsel belastbaar voor VPB. Jaarlijks dient herbeoordeling plaats te vinden. De actieve

grondexploitatie Vossepolder is vanaf 2016 VPB-plichtig en ook de actieve grondexploitaties Woonzorgzone fase 3 en SIZO (voorheen Hillegom-Noord) zijn VPB-plichtig. De afgelopen jaren was de VPB-aanslag voor Vossepolder nihil omdat er geen gronden verkocht zijn.

Notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (commissie BBV)

Sinds de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) in 2016 heeft de commissie BBV diverse stellige uitspraken en aanbevelingen gedaan en een veelheid aan vragen beantwoord over grondexploitatie en grondbeleid en daarmee samenhangende problematiek. Teneinde dit complexe vraagstuk voor de gebruiker overzichtelijk te houden is besloten de verschillende uitingen samen te voegen in één document. Met deze nieuwe notitie is daaraan invulling gegeven. Daarbij zijn niet alleen de bestaande notities over grondexploitatie en faciliterend grondbeleid aangevuld en geactualiseerd, maar zijn ook hoofdstukken toegevoegd over het belang van het grondbeleid voor raadsleden en over de paragraaf grondbeleid en de overige paragrafen. Hiermee wordt specifiek ingegaan op de informatiebehoefte voor de raad.

Met deze notitie worden de volgende notities en uitingen buiten werking gesteld:

- notitie Grondexploitaties 2016 (maart 2016)
- notitie Faciliterend grondbeleid (maart 2016)
- aanvulling Tussentijds winst nemen grondexploitaties (maart 2018)
- verwerken onderhandenwerk grondexploitatie (februari 2008)

Nota grondbeleid (Hillegom)

Het college is bevoegd voor het doen van privaatrechtelijke aan- en verkopen van bijvoorbeeld grond en panden. Dit moet echter wel binnen door de raad vastgestelde kaders gebeuren. Deze kaders heeft de raad bij het behandelen van de nota Grondbeleid vastgesteld. In deze nota wordt aandacht besteed aan de in de verordening artikel 212 Gemeentewet (GW) opgenomen onderdelen genoemd in artikel 28, lid 1:

- de relatie met de programma's van de begroting,
- de strategische visie van het toekomstig grondbeleid van de gemeente,
- te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten,
- de verwerving en uitgifte van gronden,
- de uitgifte van gronden in erfpacht en de bijstelling van erfpachtvergoedingen,
- de uitgangspunten voor prijsstelling van de verkoop van gronden.

In 2022 is de nieuwe nota Grondbeleid door de Raad vastgesteld.

Financiële positie in relatie tot reserves en voorzieningen

De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's van het grondbeleid zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente. Binnen het weerstandsvermogen van de gemeente wordt rekening gehouden met de risico's vanuit de grondexploitatie. Het geprognosticeerd resultaat van de in het 'overzicht van de diverse gronden' genoemde grondexploitatiegebieden wordt na afsluiting van het project toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'nog uit te voeren werken', bedoeld voor de noodzakelijke werkzaamheden na het afsluiten van de complexen.

Grondbeleid en risico's

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties en infrastructurele werken zijn altijd omgeven met risico's. Risico's van operationele aard, strategische risico's maar zeker ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn. Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van deze projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan op voorhand wordt verondersteld.

Risico's die optreden kunnen het financiële beeld ten opzichte van die basis aanmerkelijk beïnvloeden. Daarom worden regelmatig risicoanalyses uitgevoerd om risico's te identificeren, te beoordelen en beheersmaatregelen te treffen.

- De risico's die zich voordoen binnen de grondexploitaties worden, indien mogelijk, binnen het exploitatieresultaat opgevangen. Dit gaat ten koste het geprognosticeerd resultaat waardoor er minder winst overblijft. Dit heeft gevolgen voor de toekomstige mutaties van de reserve algemene investeringen, maar heeft geen gevolgen voor het actuele weerstandsvermogen.
- Risico's die niet binnen het exploitatieresultaat van grondexploitaties kunnen worden opgevangen, worden meegenomen in de bepaling van het actuele weerstandsvermogen.

Categorieën projecten Grondbeleid

In het BBV wordt onderscheid gemaakt in verschillende soorten gronden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen gronden die in bezit zijn van de gemeente en gronden die in bezit zijn van derden. Ook is van belang of de gronden een vaste of te veranderen bestemming hebben en met welk doel deze gronden zijn verworven. In lijn met het BBV wordt in Hillegom onderscheid gemaakt in de volgende soorten gronden en projecten:

- Bouwgrond In Exploitatie (BIE)
- Faciliterende projecten
- Warme gronden
- Materiële Vaste Activa (MVA)

Bouwgrond In Exploitatie (BIE)

Definitie: gronden welke in eigendom van de gemeente zijn en waarvoor door de gemeenteraad een grondexploitatie-complex met een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

Het startpunt van bouwgrond in exploitatie (BIE) is het raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de BIE geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie bij onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie) op de balans.

Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken is het uitgangspunt dat de looptijd van een grondexploitatie in beginsel maximaal 10 jaar bedraagt.

Afspraken met de raad over de wijze waarop met afwijkingen ten opzichte van de jaarschijf wordt omgegaan zijn vastgelegd in de financiële verordening. Hierin is vastgelegd of afwijkingen ten opzichte van de jaarschijf direct moeten worden gemeld bij de raad of alleen indien en voor zover deze afwijkingen niet passen binnen het totale vastgestelde grondexploitatiecomplex. In dit laatste geval wordt de afwijking meegenomen in de jaarlijkse actualisatie van het grondexploitatiecomplex en daaropvolgende begrotingswijziging. De afspraken kunnen ook een bepaalde bandbreedte behelzen waarbinnen afwijkingen niet direct hoeven te worden gemeld aan de raad.

Relevante onderwerpen

- Onderbouwing tussentijdse winstneming

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. Volgens het realisatiebeginsel dient in de situatie dat voldoende zekerheid is over de winst, de winst te worden genomen. Hierbij dient het percentage of completion (POC) methode te worden gevolgd. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

- Vastgestelde en gehanteerde parameters

In de grondexploitatie wordt voor de jaarlijkse kostenstijging rekening gehouden met een gemiddeld langjarig inflatiecijfer. Voor de actuele grondexploitaties betreft dat een percentage van 3,0%. Met een jaarlijkse opbrengstenstijging wordt, voorzichtigheidshalve, geen rekening gehouden.

De rentetoe rekening aan de grondexploitatie is door de commissie BBV gemaximeerd tot het gewogen gemiddelde van het werkelijke rentepercentage van de externe financieringen. Omdat de gemeente Hillegom nauwelijks externe financieringen heeft, betekent dit dat de gemeente Hillegom maximaal 0% rente (dus geen) mag toerekenen aan grondexploitaties.

Tegelijk is de te hanteren discontovoet door de commissie BBV voor alle gemeenten vastgesteld op 2,0%. Met de discontovoet wordt de eindwaarde (eindresultaat) van de kasstroom teruggerekend naar de actuele netto contante waarde. De vaste discontovoet is vastgesteld met het doel de grondexploitaties van alle gemeenten beter te vergelijken.

- Risico's

Binnen de projecten welke worden uitgevoerd onder het Grondbeleid kan sprake zijn van verschillende onzekerheden en risico's die het begrote financiële eindresultaat van de grondexploitatie bemoeilijken. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds risico's met betrekking tot de kosten en opbrengsten die specifiek binnen een grondexploitatie-complex kunnen worden onderkend en anderzijds risico's die voor de grondexploitatieportefeuille als geheel gelden.

Risico's project specifiek:

Deze zijn van belang bij de tussentijdse winstneming.

Risico's portefeuille:

De risico's voor de portefeuille als geheel gaan in zijn algemeenheid over de verwachtingen ten aanzien van markt- en conjunctuurinvloeden, waardoor prijzen en afzetmogelijkheden over de gehele linie kunnen veranderen ten opzichte van de planning. Hiertoe worden doorgaans scenarioberekeningen gemaakt, met daarbij bandbreedtes voor minimum en maximum invloed op de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitatieportefeuille.

De vastgestelde en berekende project specifieke- en portefeuillerisico's zijn van invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente en moeten in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing worden opgenomen.

De projecten

Vossepolder

In 2006 is de woningbouwlocatie Vossepolder in exploitatie genomen. Tussen 2006 en 2014 zijn er ruim 200 woningen gerealiseerd. Medio 2020 heeft ontwikkelaar BPD de 64 woningen in de uitwerkingsplannen 3, 4 en 5 in verkoop gebracht. Alle woningen zijn verkocht. De Omgevingsvergunning voor de uitwerkingsplannen 4 en 5 is medio 2021 onherroepelijk geworden. In het 3e kwartaal van 2021 is gestart met de bouw van de woningen. De bouw kavels zijn op 1 juli 2021 door de gemeente aan de ontwikkelaar geleverd waarna met de bouw van de woningen is begonnen.

Voor de realisatie van het dan resterende bouwprogramma (deelplan 6) is in 2020 een marktpartij, zijnde ontwikkelaar BPD, geselecteerd. Onderdeel van deze plannen is de voormalig managewoning. Deze woning is door de gemeente aangekocht en zal worden doorverkocht aan de ontwikkelaar BPD. Inclusief deze woning zijn in het laatste plandeel nu 48 woningen voorzien. Per saldo dus 6 meer dan in de oorspronkelijke plannen. Vanaf 30 maart 2022 t/m 10 mei 2022 heeft het ontwerp bestemmingsplan ter inzage gelegen, evenals de ontwerpbesluiten op de omgevingsvergunningen voor de woningen. Het bestemmingsplan is vastgesteld op 30 juni 2022. Op 30 juni 2022 is tevens de geactualiseerde grondexploitatie Vossepolder aan de gemeenteraad ter vaststelling voorgelegd en vastgesteld. Deze grondexploitatie heeft een voordelig eindresultaat van € 2.209.000, los van de tussentijdse winstnemingen. Bij de jaarrekeningen 2021 is € 158.300 ten gunste van het jaarresultaat geboekt.

Risico's	bedrag x kans	in €
- geen		0

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar	
01-01-2022	1.916.840 N
kosten	372.262 N
winstneming	0 N
opbrengsten	-7.900.000 V
31-12-2022	-5.610.898 V

Verwacht verloop boekwaarde

01-01-2023	-5.610.898	V
nog te realiseren kosten	3.401.544	N
nog te realiseren opbrengsten	0	V
eindwaarde saldo 31-12-2024	-2.209.355	V
netto contante waarde 01-01-2023	-2.081.924	V

Woonzorgzone Elsbroek fase 3

In 2018 is met de vaststelling van de 1e grondexploitatie Woonzorgzone Elsbroek – planfase 3 door de gemeenteraad deze locatie in exploitatie genomen. In 2019 is via een aanbesteding AM geselecteerd als ontwikkelaar voor fase 3 van de woonzorgzone. De gesloten reserveringsovereenkomst is in 2020 vervangen door een koop- en realisatieovereenkomst. De afspraken uit deze overeenkomst zijn verwerkt in de grondexploitatie. Momenteel is het eerste deel van het project in aanbouw: 45 grondgebonden woningen. Naar verwachting start de bouw van het appartementencomplex en het zorggebouw eind 2022. Dan zal ook de grond door de gemeente worden geleverd. Naar verwachting worden in het najaar van 2022 de planologische procedures afgerond, waarna de grond door de gemeente aan de ontwikkelaar kan worden geleverd. Op 30 juni 2022 is de actuele grondexploitatie aan de gemeenteraad ter vaststelling voorgelegd en vastgesteld. De grondexploitatie heeft een voordelig eindresultaat van € 676.681. Naar verwachting zal bij de jaarrekeningen 2022 en 2023 sprake zijn van een winstnemingen vanuit Woonzorgzone fase 3 ten gunste van het jaarresultaat. In het project worden 121 woningen gerealiseerd.

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar		
01-01-2022	1.773.506	N
kosten	117.504	N
opbrengsten	-2.645.461	V
31-12-2022	-754.451	V

Verwacht verloop boekwaarde		
01-01-2023	-754.451	V
nog te realiseren kosten	77.769	N
nog te realiseren opbrengsten	0	V
eindwaarde saldo 31-12-2023	-676.681	V
netto contante waarde 01-01-2023	-650.405	V

SIZO

Het project SIZO (voorheen Hillegom-Noord) betreft de ontwikkeling van de voormalige voetbalvelden van SIZO. Medio 2019 is de ontwikkelaar VOF SIZO geselecteerd en gecontracteerd voor de ontwikkeling van het gebied en de realisatie van 308 woningen. Na de planuitwerking en het doorlopen van de planologische procedure zal de locatie door de ontwikkelaar bouwrijp gemaakt worden ten behoeve van de woningbouw. De realisatie van de openbare ruimte is eveneens voor rekening van de ontwikkelaar. In 2019 is met de vaststelling van de 1e grondexploitatie deze locatie in exploitatie genomen.

Vanwege nader akoestisch onderzoek (bedrijven en milieuzonering) is er sprake van enige vertraging. Uiterlijk binnen zes weken na Onherroepelijk Bestemmingsplan begin 2023 zal de locatie naar verwachting in het voorjaar 2023 aan de ontwikkelaar worden overgedragen. Op 30 juni 2022 is de actuele 4e grondexploitatie 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze grondexploitatie heeft een voordelig eindresultaat van nu € 1.137.000. Bij de jaarrekening 2022 is geen sprake geweest van een winstnemingen vanuit SIZO.

Risico's	bedrag x kans	in €
- geen		0

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar		
01-01-2022	422.123	N
kosten	77.233	N
winstneming		N
opbrengsten	-5.000	V
31-12-2022	494.356	N

Verwacht verloop boekwaarde		
01-01-2023	494.356	N
nog te realiseren kosten	553.814	N
nog te realiseren opbrengsten	-2.185.000	V
eindwaarde saldo 31-12-2024	-1.136.830	V
netto contante waarde 01-01-2023	-1.071.260	V

Samenvatting bouwgronden in exploitatie (x € 1.000)

Project	m2 uitgeefbaar	Boekwaarde 1-1-2022	Kosten 2022	Winstneming 2022	Opbrengsten 2022	Boekwaarde 31-12-2022	V/N
SIZO	57.000	422	77	0	-5	494	N
Woonzorgzone fase 3	5.325	1.774	118	0	-2.645	-754	V
Vossepolder	10.002	1.917	372	0	-7.900	-5.611	V
totaal	72.327	4.112	567		-10.550	-5.871	V

Project	Boekwaarde 1-1-2023	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Eind waarde	Contante waarde	V/N	Project risico's
SIZO	494	554	-2.185	-1.137	-1.071	V	0
Woonzorgzone fase 3	-754	78	0	-677	-650	V	0
Vossepolder	-5.611	3.402	0	-2.209	-2.082	V	0
totaal	-5.871	4.033	-2.185	-4.023	-3.804	V	0

N = nadelig saldo; meer kosten dan opbrengsten
V = voordelig saldo; meer opbrengsten dan kosten

Faciliterend Grondbeleid

Definitie: Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente zelf geen grond in haar bezit en voert niet zelf de grondexploitatie, maar gebeurt dit door een private ontwikkelaar. De kosten die de gemeente maakt worden in dat geval verhaald op de private partijen. Er is dus geen sprake van een bouwgrond in exploitatie of een voorraad grond in bezit van de gemeente, maar van een vordering op een derde partij. Feitelijk schiet de gemeente kosten voor die op basis van een overeenkomst worden teruggevorderd bij een derde partij, dan wel op basis van het exploitatieplan mogelijk in de toekomst kunnen worden teruggevorderd van een derde partij.

Relevante onderwerpen

- Risico's en verliezen
  1. op basis van de wetgeving zijn niet alle te maken kosten via de plankostenscan verhaalbaar;
  2. er worden kosten gemaakt welke bij het opstellen van de plankostenscan niet voorzien waren;
  3. uiteindelijk wordt er geen overeenkomst gesloten en/of gaat het project niet door.

Daar waar de niet verhaalbare kosten en/of verliezen zeker zijn worden deze direct ten laste van de algemene middelen van de gemeente gebracht. Daar waar nog sprake is van een inschatting van risico's worden deze risico's meegenomen in het weerstandsvermogen van de gemeente.

Naast de Facilitaire projecten, waarbij gewerkt wordt aan het opstellen en uiteindelijk ondertekenen van een overeenkomst kan er sprake zijn van Faciliterende projecten in de initiatief- of onderzoeksfase. Hierbij worden verkennende gesprekken gevoerd en mogelijkheden onderzocht. Deze projecten worden in deze paragraaf niet inhoudelijk toegelicht.

Facilitaire projecten: uitvoeringsfase

Ultimo 2022 bevinden zich 14 projecten in de uitvoeringsfase. Hierbij dient te worden opgemerkt dat een aantal projecten in financiële zin al zijn afgerond maar waarbij het openbare gebied nog moet worden overgedragen. Wanneer dit in 2023 heeft plaatsgevonden dan worden deze projecten ook administratief afgesloten. Het boekwaardeverloop over 2022 is als volgt:

Exploitatiebijdrage projecten in de uitvoeringsfase	732.023	
In rekening gebracht	574.447	
In rekening te brengen	157.576	
Boekwaarde 1-1-2022	-16.183	V
- kosten	95.450	N
- opbrengsten	-157.321	V
Boekwaarde 31-12-2022	-78.054	V
Nog te maken kosten	0	N
Nog te realiseren opbrengst verkoop	-150.000	V
Nog te realiseren opbrengst aovk	-157.576	V
Verwachte boekwaarde bij afsluiting projecten	-385.630	V

Door de bij de projecten betrokkenen (projectleiders, ondersteuners, Buitenruimte) is in 2022 tijd geschreven. Een groot deel van de in 2022 gemaakte kosten komen daar uit voort. De opbrengsten komen voort uit de ondertekende anterieure overeenkomsten.

Jozefpark

Het project Jozefpark bestaat uit 8 eengezinswoningen, 12 appartementen in de voormalige Jozefschool en 34 appartementen in het gebouw Crescendo. In het kerkelijk vastgoed komen 46 wooneenheden met zorg. Het parkeren is grotendeels geregeld via half verdiepte garages onder de gebouwen. De overdracht van de gronden heeft eind 2020 plaatsgevonden en het eerste kwartaal 2021 is gestart met het bouwrijpmaken. Renward heeft het kerkelijk vastgoed doorverkocht aan een ontwikkelaar. Tussen de aannemer en ontwikkelaar van het kerkelijk vastgoed is in 2021 een geschil ontstaan wat erin geresulteerd heeft dat het retentierecht uitoefent, wat betekent dat er beslag is gelegd op de gebouwen. Totdat het conflict is opgelost, wordt er niet meer verbouwd. Partijen

zijn met elkaar in gesprek en verwachten er in Q3 2022 uit te komen. Met een resterende bouwtijd van 7 maanden is de verwachte realisatie Q2 2023, waarna gestart wordt met het woonrijp maken.

Savio locatie

De locatie van de voormalige Savioschool is gelegen aan de Olympiaweg tussen de Sportlaan en de Eboralaan. Woningbouwcorporatie Stek en de gemeente zijn overeengekomen dat hier maximaal 40 zelfstandige seniorenappartementen gerealiseerd mogen worden. Het ontwerpbestemmingsplan ligt vanaf 2 augustus 2022 ter inzage.

De Wit 1e Loosterweg (Witte Tulp)

Voor de locatie 1e Loosterweg 30, 36A en 44 heeft Van Rhijn Projectontwikkeling B.V. een principeverzoek ingediend. Het project bestaat uit het realiseren van 115 gedifferentieerde woningen. De gemeente werkt mee onder voorwaarde dat rekening wordt gehouden met de voorwaarden uit de beoordeling van het plan. De anterieure overeenkomst is ondertekend. Het voorontwerpbestemmingsplan is opgesteld en aan de wettelijke overlegpartners aangeboden die tot juni 2022 een reactie konden indienen. De reacties zijn verwerkt en het ontwerpbestemmingsbestemmingplan is gereed. Het ontwerpbestemmingsplan is in het najaar van 2022 ter inzage gelegd.

3e Loosterweg 130

De ontwikkeling is tweeledig. Op het perceel ten noorden van de 3e Loosterweg 130 worden twee nieuwe burgerwoning gerealiseerd in ruil voor het laten vervallen van de geldende bouwvlakken en de daarin geldende functie aanduiding bedrijfswooning ter plaatse op de locatie 3e Loosterweg 126 en in samenhang hiermee de sloop van de bedrijfswooning en –bebouwing. Om de ontwikkeling mogelijk te maken is een bestemmingsplan opgesteld en dit bestemmingsplan is onherroepelijk. De grond waarop de twee nieuwe burgerwoningen kunnen worden gerealiseerd is verkocht. De nieuwe eigenaren hebben hiervoor een aanvraag omgevingsvergunning ingediend. In oktober 2022 is de bouw gestart.

Veenenburgerlaan 51

Het project betreft de bouw van 1 woning. De omgevingsvergunning is onherroepelijk.

Bethlehemlaan 20

De omgevingsvergunning voor de bouw van 1 Ruimte-voor-ruimtewoning is onherroepelijk.

Bethlehemlaan 22

De omgevingsvergunning voor de bouw van 1 Ruimte-voor-ruimtewoning is onherroepelijk.

1^e Loosterweg 116 en 122 t/m 126

De ontwikkeling is tweeledig. Enerzijds is sprake van de sloop van 3 gedateerde arbeiderswoningen en de nieuwbouw van 3 woningen, waarvan 1 vrijstaand en 2 onder 1 kap. Anderzijds is sprake van een bedrijfsuitbreiding van het ter plaatse gevestigde bollenteeltbedrijf. In het voorjaar van 2021 is een anterieure overeenkomst afgesloten met de initiatiefnemer. De omgevingsvergunning voor het plan is eind 2021 verleend en inmiddels onherroepelijk. In de zomer van 2022 wordt gestart met de bouw

Stationsweg 13

Een bollenschuur met bijbehorende aanbouwen is gesloopt. De bollenschuur wordt in historische stijl teruggebouwd. Er worden zeven appartementen gerealiseerd. Het parkeren vindt op eigen terrein plaats. De naastgelegen dienstwooning wordt omgezet naar een burgerwoning. Door toepassing van het project afwijkingsbesluit kan medewerking worden verleend aan dit project. Met de ontwikkelaar is in 2022 een anterieure overeenkomst gesloten. Het ontwerpbesluit met de daarbij behorende stukken heeft in 2022 ter inzage gelegen. Er is één zienswijze ingediend. Deze is beantwoord en ter besluitvorming voorgelegd aan het college. Na de zomervakantie 2022 is het definitieve besluit ter inzage gelegd.

Goed Wonen fase 2 Stek

Het betreft binnenstedelijke herstructurering van Stek; sloop 36 sociale huurwoningen voor 40 nieuwe sociale huurwoningen en 22 koopwoningen. De anterieure overeenkomst is ondertekend op 1 november 2021 en beide delen van de bijdrage zijn al gefactureerd.

Zandlaan 38-44

Het betreft het mogelijk maken van 4 GOM-woningen. Het wijzigingsbesluit omgevingsplan Zandlaan 38-44 is in de voorontwerpfase. De anterieure overeenkomst is ondertekend.

Facilitaire projecten: initiatief- of onderzoeksfase

Bij deze projecten wordt toegewerkt naar een anterieure overeenkomst. De projectleiding heeft aangegeven de kosten in dit stadium al inzichtelijk te willen maken. Wanneer het tot een overeenkomst komt worden deze kosten verrekend met de ontwikkelaar. Niet verrekenbare kosten worden afgeboekt t.l.v. het rekeningresultaat. Het totaal t/m 2022 uitgegeven bedrag is ruim € 80.000 en wordt vooralsnog aangemerkt als risico.

Reserves en voorzieningen

Definitie reserves: deze worden aangehouden als buffer voor risico's, om lasten te egaliseren en om te sparen voor toekomstige uitgaven.

Definitie voorziening: er is een bedrag apart gezet voor toekomstige uitgaven die onvermijdelijk zijn, maar waarvan tijdstip en omvang niet exact bekend is.

Het meest essentiële verschil tussen een reserve en een voorziening is dat bij een reserve de Raad de bestemming ervan kan wijzigen. Er is sprake van vrije besteedbaarheid. Bij een voorziening kan dat niet, er is sprake van verplichte bestedingsrichting.

Voorzieningen

Binnen de gemeente Hillegom zijn er vooralsnog geen voorzieningen getroffen voor Grondbeleid gerelateerde activiteiten.

Verwachte mutaties vanuit het Grondbeleid in de algemene reserve

Op basis van de inzichten en de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2022 is het mogelijk om de verwachte stortingen in en onttrekkingen aan de algemene reserve in beeld te brengen. Op grond van budgetgesprekken met projectleiders worden deze inzichten regelmatig bijgesteld.

Project	Jaren			Totaal	V/N
	2022	2023	2024		
BIE					
winstneming Vossepolder	1.360.000	210.000	638.000	2.208.000	V
winstneming Woonzorgzone fase 3	650.000	30.000	0	680.000	V
winstneming SIZO	0	1.050.000	90.000	1.140.000	V
vennootschapsbelasting grexen	PM	PM	PM	0	
Totalen	2.010.000	1.290.000	728.000	4.028.000	V

Weerstandsvermogen

Naast alle andere gemeentelijke risico's worden ook alle in deze paragraaf Grondbeleid benoemde risico's in de paragraaf weerstandsvermogen integraal verwerkt. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing schept inzicht in de actuele risico's en het vermogen van de gemeente om deze risico's op te kunnen vangen. Hillegom omschrijft een risico als een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

Categorie	Project risico's
Bouwgrond in exploitatie (BIE)	0
Faciliterend grondbeleid	34.000
Totaal	34.000

--> naar weerstandsvermogen en risicobeheersing

Financiële begroting

Wettelijk kader

De Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten scheppen het wettelijk kader voor de financiën van gemeenten.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn eisen gesteld aan de specifieke informatie die moet zijn opgenomen in de financiële begroting. De bedoeling hiervan is om de transparantie van de gemeentelijke begroting te verhogen. Deze verplichte onderwerpen zijn de uitgangspunten voor de structuur van de programmabegroting.

- Het overzicht van baten en lasten in de begroting.
- De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.

Provinciaal toezicht

De provincie heeft de taak toezicht te houden op de gemeenten. Om in aanmerking te komen voor de meest lichte vorm van toezicht (repressief toezicht) hebben Gedeputeerde Staten de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- De begroting 2023 moet in evenwicht zijn of, als dat niet het geval is, moet de meerjarenraming aannemelijk maken dat dit evenwicht in de eerstvolgende jaren tot stand wordt gebracht.
- De jaarrekening 2022 moet in evenwicht zijn; als de jaarrekening niet in evenwicht is, kan dat, afhankelijk van de aard en/of omvang van het tekort, van invloed zijn bij de bepaling van het toezichtregime.
- De vastgestelde jaarrekening 2022 en de begroting 2023 moeten tijdig, respectievelijk vóór 15 juli 2022 en 15 november 2022, aan de provincie zijn toegezonden.

Met het hiervoor genoemde evenwicht wordt 'materieel evenwicht' bedoeld. Dit houdt in dat structurele lasten moeten worden gedekt door structurele baten.

Door vaststelling van de jaarrekening in de vergadering van 30 juni 2022, tijdige inzending en het materiële evenwicht van de jaarrekeningen wordt aan de eisen voldaan.

Financieel overzicht van baten en lasten

Grondslagen begroting en meerjarenraming

1. LOON EN PRIJSONTWIKKELINGEN

Uitgangspunt is dat voor zowel de baten als de lasten in de meerjarenraming 2023-2026 het loon- en prijspeil van het begrotingsjaar 2023 wordt gehanteerd (tenzij op onderdelen andere concrete informatie voorhanden is). Verder wordt de meerjarenbegroting, vanaf 2024, in constante prijzen opgesteld. Dit is bij veel gemeenten een gebruikelijke methodiek. De waarde daarvan is des te groter in de huidige en snel veranderende macro-economische omstandigheden waarin de voorspellende waarde voor de jaren na het begrotingsjaar afneemt. Hiervoor wordt gehanteerd de inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex volgens het Centraal Economisch Plan van 2022. Deze bedraagt 3,7 % voor 2023, zonder automatische toekenning van compensatie.

2. ONTWIKKELING GELD-EN KAPITAALMARKT

De rente op de geldmarkt wordt geraamd op 0 % en voor de kapitaalmarkt op 0,55 %. De omslagrente blijft gehandhaafd op 0 %.

3. BELASTINGEN EN RETRIBUTIES

Voor belastingen en rechten wordt het inflatiepercentage aangehouden dat voortvloeit uit de CPB-publicaties; dat wil zeggen 3,7 %. Voor heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt is 100 % kostendekkendheid. De belastingvoorstellen worden in december door de raad definitief vastgesteld.

4. VERBONDEN PARTIJEN

De verbonden partijen stellen individueel een begroting op. Voor de meeste gemeenschappelijke regelingen volgen wij het percentage dat sinds het begrotingsjaar 2012 wordt vastgesteld in samenspraak met alle betrokken buurgemeenten in het samenwerkingsgebied Holland Rijnland. Voor het jaar 2023 is de toegestane prijsindexatie voor beloning werknemers 3,7 % en 2,5 % voor materiële uitgaven.

5. WERKORGANISATIE HLTsamen

De effecten van beleidsbeslissingen bij de vaststelling van de gemeentebegroting op de werkorganisatie HLTsamen worden, indien van toepassing, als beslispoint in de programmabegroting zichtbaar gemaakt. Vervolgens worden deze via een begrotingswijziging in de begroting van HTLsamen verwerkt.

Financieel meerjarenperspectief tot aan de begroting 2023

Bedragen x € 1.000 (-/- = voordelig)				
Financieel beeld op hoofdlijnen	2023	2024	2025	2026
<i>Omschrijving</i>				
Stand begroting 2022-2025	119	152	-9	-9
Septembercirculaire 2021	-564	-564	-640	-640
Decembercirculaire 2021	-151	-151	-152	-152
<i>Besluiten gemeenteraad</i>				
ISD 1e wijziging 2022	196	196	196	196
Onderhoudsplan gebouwen	-116	-116	-116	-116
Resultaat Begroting 2023-2026 voor Kadernota 2023	-516	-483	-720	-720

Financieel meerjarenperspectief tot aan de kadernota 2023

Financiële doorkijk Kadernota 2023 Hillegom

Bedragen x € 1.000 (-/- = voordelig)				
Financieel beeld op hoofdlijnen	2023	2024	2025	2026
Resultaat Begroting 2023-2026 voor Kadernota 2023	-516	-483	-720	-720
<i>Onvermijdelijke ontwikkelingen</i>				
<i>Programma 1. Vitaliteit</i>				
Geen onvermijdelijke beleidsontwikkelingen				
<i>Programma 2. Leefomgeving</i>				
Afschrijvingslasten investeringsprogramma	-	-	51	156
<i>Programma 3. Bedrijvigheid</i>				
Geen onvermijdelijke beleidsontwikkelingen				
<i>Programma 4. Bestuur en ondersteuning</i>				
Bestuur	94	94	94	94
<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>				
Verbonden partijen	1.620	1.649	1.507	1.496
Indexering Algemene uitkering 2023	-380	-483	-436	-687
Herverdeling Gemeentefonds	166	499	838	838
Opschalingskorting Gemeentefonds	-426	-563	-706	-706
Te verwachten verhoging Meicirculaire 2022	-715	-715	-715	-715
Overige mutaties	217	228	240	240
Indexering belastingen (OZB) en areaal	-258	-268	-303	-261
Indexering afval en riolering (inclusief VAB kosten)	-146	-292	-297	-296
Totaal autonome ontwikkelingen	171,462	149,865	272,368	158,046
Saldo Kadernota 2023 na mutaties	-345	-333	-447	-562

Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
Programma 1. Samenleven	Lasten	-50.141	-26.811	-29.072	-28.825	-28.525	-28.514
	Baten	6.430	5.449	5.387	5.387	5.387	5.387
Saldo		-21.024	-21.362	-23.687	-23.439	-23.139	-23.128
Programma 2. Leefomgeving	Lasten	-50.141	-19.571	-16.720	-16.561	-16.244	-16.344
	Baten	11.179	10.927	7.055	7.248	7.286	7.296
Saldo		-8.317	-8.644	-9.665	-9.314	-8.958	-9.049
Programma 3. Bedrijvigheid	Lasten	-50.141	-999	-860	-845	-607	-607
	Baten	11	38	38	38	38	38
Saldo		-818	-961	-823	-807	-569	-569
Programma 4. Bestuur en ondersteuning	Lasten	-50.141	-2.392	-2.603	-2.556	-2.556	-2.556
	Baten	807	418	397	397	397	397
Saldo		-1.553	-1.974	-2.205	-2.158	-2.158	-2.158
Saldo programma's		-31.712	-32.941	-36.380	-35.718	-34.824	-34.904
Algemene dekkingsmiddelen:							
Overhead	Saldo	32.593	31.585	34.842	35.748	36.612	33.103
Saldo algemene dekkingsmiddelen		32.593	31.585	34.842	35.748	36.612	33.103
Saldo voor resultaatbestemming		884	-1.356	-1.538	30	1.787	-1.801
Stortingen in reserves							
1. Samenleven	Lasten	-3					
2. Leefomgeving	Lasten	-4.706		-250			
3. Bedrijvigheid	Lasten						
4. Bestuur en ondersteuning	Lasten	-2	-2				
Totaal stortingen in reserves		-4.711	-2	-250	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves							
1. Samenleven	Baten	252	107	79	96	96	96
2. Leefomgeving	Baten	6.338	1.589	1.569	1.344	995	1.026
3. Bedrijvigheid	Baten			237	237		
4. Bestuur en ondersteuning	Baten	662	547	54	22	22	22
Totaal onttrekkingen reserves		7.252	2.243	1.939	1.699	1.113	1.144
Resultaat na bestemming		-3.422	-884	-152	-1.731	-2.901	656

Verschillen tussen de begroting 2023 en de gewijzigde begroting 2022

In de financiële toelichting per programma worden afwijkingen tussen de begroting 2023 en de gewijzigde begroting 2022 toegelicht.

Samenleven

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Thema 1. Vitaliteit			
Sportbeleid en activering	-566	-573	-7
Sportaccommodaties	-761	-739	22
Volksgezondheid	-1.414	-1.441	-27
Totaal 1. Vitaliteit	-2.741	-2.753	-12
Thema 2. Talentontwikkeling			
Media	-482	-482	0
Cultureel erfgoed	-67	-69	-2
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-622	-544	78
Onderwijshuisvesting	-1.135	-1.385	-250
Openbaar basisonderwijs	-80	-80	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-375	0	375
Totaal 2. Talentontwikkeling	-2.761	-2.560	201
Thema 3. Zorg voor elkaar			
Samenkracht en burgerparticipatie	-906	-1.065	-159
Totaal 3. Zorg voor elkaar	-906	-1.065	-159
Thema 4. Werk en inkomen			
Inkomensregelingen	-5.894	-5.375	519
Begeleide participatie	-1.774	-1.835	-61
Arbeidsparticipatie	-336	-354	-18
Totaal 4. Werk en inkomen	-8.004	-7.564	440
Thema 5. Opvoeden en opgroeien			
Samenkracht en burgerparticipatie	-686	-687	-1
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.164	-910	254
Wijkteams	-1.169	-1.261	-92
Geëscaleerde zorg 18-	-320	-347	-27
Maatwerkdienstverlening 18-	-3.975	-4.334	-359
Totaal 5. Opvoeden en opgroeien	-7.314	-7.539	-225
Thema 6. Thuiswonen			
Samenkracht en burgerparticipatie	-490	-939	-449

Totaal 6. Thuiswonen	-490	-939	-449
Thema 7. Hulp bij meedoen			
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-356	-363	-7
Maatwerkdienstverlening 18+	-4.846	-5.045	-199
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.004	-772	232
Wijkteams	-383	-457	-74
Geëscaleerde zorg 18+	-15	-15	0
Totaal 7. Hulp bij meedoen	-6.604	-6.652	-48
Totaal lasten	-28.820	-29.072	-252

Baten	Begroting	Begroting	Vershil
	2022	2023	

Thema 1. Vitaliteit			
Sportaccommodaties	336	328	-8
Volksgesondheid	20	20	0
Totaal 1. Vitaliteit	356	348	-8

Thema 2. Talentontwikkeling			
Onderwijshuisvesting	246	114	-132
Totaal 2. Talentontwikkeling	246	114	-132

Thema 4. Werk en inkomen			
Inkomensregelingen	4.579	3.926	-653
Totaal 4. Werk en inkomen	4.579	3.926	-653

Thema 5. Opvoeden en opgroeien			
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	464	250	-214
Maatwerkdienstverlening 18-	-6	0	6
Totaal 5. Opvoeden en opgroeien	458	250	-208

Thema 6. Thuiswonen			
Samenkracht en burgerparticipatie	251	723	472
Totaal 6. Thuiswonen	251	723	472

Thema 7. Hulp bij meedoen			
Samenkracht en burgerparticipatie	165	26	-139
Totaal 7. Hulp bij meedoen	165	26	-139
Totaal baten	6.055	5.387	-668

Saldo voor resultaatbestemming	-22.766	-23.685	-919

Reserves	Begroting		Verschil
	2022	2023	
Toevoegingen reserves	-2.412		2.412
Onttrekkingen reserves	3.493	79	-3.414
Totaal reserves	1.080	79	-1.001
Saldo na resultaatbestemming	-21.684	-23.607	-1.923

Toelichting op de verschillen tussen de programmabegroting 2022 na wijzigingen en de programmabegroting 2023:

Bedragen x € 1.000

Lasten	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema 1. Vitaliteit				
Sportbeleid en activering		-7	Overige	-7
			<i>Subtotaal</i>	-7
Sportaccommodaties	22		Overige	22
			<i>Subtotaal</i>	22
Volksgezondheid		-27	De programmabegroting 2023 van Hecht heeft na zienswijze in de raad geleid tot hogere lasten voor dit taakveld.	-27
			<i>Subtotaal</i>	-27
Totaal 1. Vitaliteit		-12		-12
Thema 2. Talentontwikkeling				
Media		0	geen verschillen	0
			<i>Subtotaal</i>	0
Cultureel erfgoed		-2	Overige	-2
			<i>Subtotaal</i>	-2
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	78		In het coalitieakkoord is besloten tot het actualiseren van objecten/panden die het beschermen waard zijn. De hogere uitgaven hiervoor zijn onder dit taakveld opgenomen.	-50
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor beeldende kunst in de buitenruimte. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	130
			Overige	-2
			<i>Subtotaal</i>	78
Onderwijshuisvesting		-250	Een actualisatie van de kapitaallasten in de begroting 2023 heeft geleid tot hogere lasten	-271
			Overige	21
			<i>Subtotaal</i>	-250
Openbaar basisonderwijs		0	geen verschillen	0
			<i>Subtotaal</i>	0

Samenkracht en burgerparticipatie	375		In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor het Corona steunfonds maatschappelijke non profit instellingen. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	375
			<i>Subtotaal</i>	375
Totaal 2. Talentontwikkeling	201			201
Thema 3. Zorg voor elkaar				
Samenkracht en burgerparticipatie		-159	In de begroting 2023 is een stelpost opgenomen voor de indexatie van subsidies die bij de eerste Bestuursrapportage 2023 verdeeld zal worden over de subsidie instellingen	-134
			In het coalitieakkoord is besloten tot het onderzoeken van mogelijkheden om eenzaamheden bij ouderen te voorkomen. De hogere uitgaven hiervoor zijn onder dit taakveld opgenomen.	-30
			Overige	5
Totaal 3. Zorg voor elkaar		-159		-159
Thema 4. Werk en inkomen				
Inkomensregelingen	519		De programmabegroting 2023 van de ISD heeft na zienswijze in de raad geleid tot lagere lasten voor dit taakveld.	186
			De rijksmiddelen van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK) die worden ontvangen om de dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities te versterken worden in de begroting 2023 ingezet bij de toegang wijkteams die uitgevoerd wordt door St. voor Ieder1. Dit houdt in dat deze middelen vanaf 2023 worden ingezet in een andere thema (Sociaal Domein) en ander taakveld (Wijkteams) binnen de begroting. Voor 2022 worden deze middelen overgeheveld bij de 2e tussenrapportage	85
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor de gelden van het armoedebeleid. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	267
			Overige	-19
			<i>Subtotaal</i>	519
Begeleide participatie		-61	De programmabegroting 2023 van de KDB heeft na zienswijze in de raad geleid tot hogere lasten voor dit taakveld.	-61
Arbeidsparticipatie		-18	Overige	-18
Totaal 4. Werk en inkomen	440			440
Thema 5. Opvoeden en opgroeien				
Geëscaleerde zorg 18-		-27	De programmabegroting 2023 van de SOZ heeft na zienswijze in de raad geleid tot hogere lasten voor dit taakveld.	-27

Maatwerkdienstverlening 18-			De programmabegroting 2023 van de SOZ heeft na zienswijze in de raad geleid tot hogere lasten voor dit taakveld.	-319	
			In de meicirculaire 2022 van het Gemeentefonds is in de Algemene uitkering een taakmutatie opgenomen voor Voogdij 18+ loon- en prijsbijstellingen	-26	
			De programmabegroting 2023 van de ISD heeft na zienswijze in de raad geleid tot lagere lasten voor dit taakveld.	86	
			De bekostiging van het jeugdhulpvervoer verliep voorheen via de begroting van TWO (nu SOZ). Er werd afgerekend via een solidariteitsmodel. Dit solidariteitsmodel is losgelaten en daarom is besloten dit vervoer niet meer via de begroting TWO af te rekenen, maar via de eigen gemeentelijke begrotingen. De grondslag van dit vervoer is vastgelegd in de verordening jeugdhulp en de bijbehorende nadere regels jeugdhulp.	-100	
		-359	<i>Subtotaal</i>	-359	
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	254		Voor het Nationaal Programma Onderwijs zijn rijksmiddelen in 2022 ontvangen die vanaf 2022 worden ingezet om onderwijsvertragingen in het primair en voortgezet onderwijs weg te werken.	217	
			De subsidie voor het Taalhuis Bollenstreek wordt ingezet vanuit het Armoedebeleid die onder een ander thema (Werk en Inkomen) valt. Dit leidt op dit taakveld tot lagere lasten voor 2023	25	
			Overige	12	
			<i>Subtotaal</i>	254	
Samenkracht en burgerparticipatie		-1	Overige	-1	
Wijkteams		-92	Betreft een post van € 95.513 die is bedoeld voor het GGD maatwerk voor Preventie Jeugd en Gezin die deels in de vorm van subsidie wordt verstrekt. In 2021 is ten onrechte uitgegaan van dat deze post onderdeel is van Hecht begroting. Daardoor is de raming in 2021 onterecht afgeboekt bij het verwerken van de begroting van Hecht. Nu corrigeren we dit.	-95	
				Overige	3
				<i>Subtotaal</i>	-92
Totaal 5. Opvoeden en opgroeien		-225		-225	
Thema 6. Thuiswonen					
Samenkracht en burgerparticipatie		-449	Vanaf 2023 wordt de Maatschappelijke Zorg stapsgewijs gedecentraliseerd van centrumgemeente naar de gemeente. Hiervoor worden gelden van de gemeente Leiden ontvangen, die door de gemeente worden ingezet voor Beschermd wonen. De regeling is budgetneutraal, dat wil zeggen er staan baten voor hetzelfde bedrag tegenover.	-655	

			Het restant van het Investeringsfonds Maatschappelijke Zorg 2021 is in de begroting 2022 opgenomen en (nog) niet in de begroting 2023 wat leidt tot lagere lasten. Hier staan baten voor hetzelfde bedrag tegenover.	251
			Als gevolg van de zienswijze op de begrotingswijziging 2022-1 van de ISD Bollenstreek die 24 februari door de raad is behandeld is de raming op dit taakveld naar boven bijgesteld.	-80
			In het coalitieakkoord is besloten tot het opstellen van een uitvoeringsprogramma om ouderen langer thuis te laten wonen. De hogere uitgaven hiervoor zijn onder dit taakveld opgenomen.	50
			Overige	-15
Totaal 6. Thuiswonen		-449		-449
Thema 7. Hulp bij meedoen				
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		-7	Overige	-7
Maatwerkdienstverlening 18+		-199	De programmabegroting 2023 van de ISD heeft na zienswijze in de raad geleid tot lagere lasten voor dit taakveld.	-199
Samenkracht en burgerparticipatie	232		In het coalitieakkoord is besloten tot het onderzoeken van de mogelijkheden om maatwerkvoorzieningen onder te brengen bij algemene voorzieningen. De hogere uitgaven hiervoor zijn onder dit taakveld opgenomen.	-28
			In het coalitieakkoord is besloten tot het stimuleren en faciliteren van een dementievriendelijk samenleving. De hogere uitgaven hiervoor zijn onder dit taakveld opgenomen.	-10
			Er zijn structureel te weinig beleidsuren beschikbaar voor het uitvoeren van de taken voor Maatschappelijke ondersteuning in 2023. Door uitbreiding van de capaciteit met een medewerker in 2023 worden de taken en werkzaamheden voor de gemeente Hillegom gewaarborgd.	-100
			In de Kadernota 2022 is voor 2022 een incidenteel budget opgenomen voor de uitvoering van de maatschappelijke agenda.	15
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor het opstellen van een integrale verordening sociaal domein.	10
			Betreft een structurele correctie op de begroting van de ISD 2023 waarin een deel exploitatiekosten inburgering ten onrechte is meegenomen in de exploitatiekosten van de Wmo.	-56
			De programmabegroting 2023 van de ISD heeft na zienswijze in de raad geleid tot lagere lasten voor dit taakveld.	28
			Voor de statushouders zijn in de meicirculaire van 2020 en 2021 incidentele taakmutaties opgenomen die leiden tot hogere lasten in 2022.	76

			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor inburgering van statushouders. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	89
			Voor de uitvoering van de Wet inburgering 2021 is in 2022 van het Rijk een specifieke uitkering ontvangen, de lasten hiervan worden op dit taakveld wordt verantwoord.	84
			Voor de noodopvang van vluchtelingen uit Oekraïne in 2022 wordt voorgesteld om vooruitlopend op de regelingen van het Rijk € 100.000 ter beschikking te stellen.	100
			Overige	24
			<i>Subtotaal</i>	232
Wijkteams		-74	In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor inburgering van statushouders. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	105
			De rijksmiddelen van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK) die vanaf 2022 worden ontvangen om de dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities te versterken worden met ingang van 2023 ingezet bij de toegang wijkteams die uitgevoerd wordt door St. voor Ieder1. en onder deze taakveld vallen.	-85
			Na de Kadernota 2021 is bij de correctie op budgetten voor integrale toegang onterecht een bedrag ten laste van het budget toegang wijkteams gebracht. Het uiteindelijk verschil is, ten onrechte, ten gunste van het resultaat geraamd.	-95
			Overige	1
			<i>Subtotaal</i>	-74
Geëscaleerde zorg 18+		-1	Overige	-1
Totaal 7. Hulp bij meedoen		-49		-49
Totaal lasten		-252		-253

Baten	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema 1. Vitaliteit				
Sportaccommodaties		-8	Overige	-8
Volksgezondheid		0		
Totaal 1. Vitaliteit		-8		-8
Thema 2. Talentontwikkeling				
Onderwijshuisvesting		-132	In de begroting 2023 vervalt de stichtingsbijdrage van het Fioretti college die eerder jaarlijks werd ontvangen.	-165

			in de begroting 2023 zijn huurinkomsten opgenomen voor nieuwe Integraal Kind Centrum (IKC) aan de Weerlaan	46
			Overige	-13
Totaal 2. Talentontwikkeling		-132		-132
Thema 4. Werk en inkomen				
Inkomensregelingen		-653	In de programmabegroting 2023 van de ISD na zienswijze zijn de inkomsten van de BUIG neerwaarts bijgesteld.	-653
Totaal 4. Werk en inkomen		-653		-653
Thema 5. Opvoeden en opgroeien				
Onderwijsbeleid en leerlingzaken		-214	Voor het Nationaal Programma Onderwijs zijn rijksmiddelen in 2022 ontvangen die vanaf 2022 worden ingezet om onderwijsvertragingen in het primair en voortgezet onderwijs weg te werken.	-217
			Overige	3
			<i>Subtotaal</i>	-214
Maatwerkdienstverlening 18-		6	Overige	6
Totaal 5. Opvoeden en opgroeien		-208		-208
Thema 6. Thuiswonen				
Samenkracht en burgerparticipatie	472		Vanaf 2023 wordt de Maatschappelijke Zorg stapsgewijs gedecentraliseerd van centrumgemeente naar de gemeente. Hiervoor worden gelden van de gemeente Leiden ontvangen, die door de gemeente worden ingezet voor Beschermd wonen. De regeling is budgetneutraal, dat wil zeggen er staan lasten voor hetzelfde bedrag tegenover.	655
			Betreffen de baten uit het investeringsfonds Leiden voor de kosten voor Maatschappelijke Zorg 2021 die in de begroting 2022 wordt opgenomen, hier staan lasten van hetzelfde bedrag tegenover.	-251
			Deze post betreft de verwachte bate van het investeringsfonds Maatschappelijke Zorg voor de besteding van het activiteitenplan 2023 uitgevoerd door ISD Bollenstreek	68
Totaal 6. Thuiswonen	472			472
Thema 7. Hulp bij meedoen				
Samenkracht en burgerparticipatie		-139	Voor de uitvoering van de Wet inburgering 2021 is in 2022 van het Rijk een specifieke uitkering ontvangen, de baten hiervan worden op dit taakveld wordt verantwoord.	-139
Totaal 7. Hulp bij meedoen		-139		-139
Totaal baten		-668		-668

Reserves	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo voor resultaatbestemming		-719		

Reserves	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Toevoegingen reserves	2412		Voor het Masterplan 2.0 inzake o.a. verbouw/aanbouw van de bestaande SDO-locatie en verplaatsing Jeu de Boel Hillegom is in 2022 en niet in 2023 een storting gedaan in de reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	1.197
			Voor de realisatie van park Rozendaal is in 2022 en niet in 2023 een storting in de reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	1.215
			<i>Subtotaal</i>	2.412
Onttrekkingen reserves		-3.375	Voor het Masterplan 2.0 inzake o.a. verbouw/aanbouw van de bestaande SDO-locatie en verplaatsing Jeu de Boel Hillegom wordt in 2022 een onttrekking gedaan aan de algemene reserve voor de kapitaallasten	-1.198
			Voor het Masterplan 2.0 inzake o.a. verbouw/aanbouw van de bestaande SDO-locatie en verplaatsing Jeu de Boel Hillegom wordt in 2023 aanvullend een onttrekking gedaan aan de algemene reserve voor de kapitaallasten	49
			Voor de realisatie van park Rozendaal wordt in 2022 een onttrekking gedaan aan de algemene reserve voor de kapitaallasten	-1.215
			Lagere storting in de reserve onderwijshuisvesting in 2023 ten behoeve van kapitaallasten	32
			Conform Kadernota 2022 wordt in 2023 voor de Sociale Kaart minder onttrokken aan de algemene reserve	-10
			Conform Kadernota 2022 wordt in 2022 voor het project Van Maatwerk nr Algemeen een onttrekking gedaan aan de algemene reserve	-45
			Conform Kadernota 2022 wordt in 2022 voor Uitvoering maatschappelijke agenda een onttrekking gedaan aan de algemene reserve	-15
			Er vind in 2022 een aanpassing plaats van de dotatie aan de reserve kapitaallasten investeringen	-27
			Overheveling van 2021 naar 2022: Tijdelijke huisvesting IKC Meer en Dorpsschool	-17
			Overheveling van 2021 naar 2022: Toegang wijkteams ontschottingsbudget	-10
			Overheveling van 2021 naar 2022: Toegang wijkteams POK	-105
			Overheveling van 2021 naar 2022: Armoedegelden	-296
			Overheveling van 2021 naar : Corona Steunfonds (restant)	-375
			Overheveling van 2021 naar 2022: Statushouders Inburgering	-68

			Overheveling van 2021 naar 2022: Statushouders Nieuwe Inburgering+Einde lening inburgering	-21
			Overheveling van 2021 naar 2022: Maatschappelijk Zorg Huren Beschermd wonen	-15
			Overheveling van 2021 naar 2022: Maatschappelijk Zorg Aanpak dak- en thuislozen	-50
			Overheveling van 2021 naar 2022: Jeugdhulp-zorg in natura middelen Transformatiefonds	-16
			Overige verschillen	-12
			<i>Subtotaal</i>	-3.414
Totaal reserves		-1001		-1.001

Reserves	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo na resultaatbestemming		-1.685		

Leefomgeving

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	-1.026	-801	225
Totaal Gebiedsontwikkeling	-1.026	-801	225
Thema Implementatie Omgevingswet			
Implementatie Omgevingswet	0	0	0
Totaal Implementatie Omgevingswet			
Thema Openbare orde en veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	-1.405	-1.442	-37
Openbare orde en veiligheid	-793	-969	-176
Totaal Openbare orde en veiligheid	-2.198	-2.411	-213
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.046	-2.557	-511
Riolering	-1.748	-1.663	85
Milieubeheer	-1.260	-1.061	199
Begraafplaatsen en crematoria	-69	-119	-50
Afval	-2.667	-2.910	-243
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	-7.790	-8.310	-520
Thema Verkeer en vervoer			
Verkeer en vervoer	-4.226	-3.903	323
Recreatieve havens	-141	-141	0
Parkeren	-136	-344	-208

Totaal Verkeer en vervoer	-4.503	-4.388	115
Thema Wonen			
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-3.125	-16	3.109
Wonen en bouwen	-1.888	-794	1.094
Totaal Wonen	-5.013	-810	4.203
Totaal lasten	-20.530	-16.720	3.810

Baten	Begroting	Begroting	Vershil
	2022	2023	

Thema Openbare orde en veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	46	46	0
Openbare orde en veiligheid	24	24	0
Totaal Openbare orde en veiligheid	70	70	

Thema Openbare ruimte en duurzaamheid			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5	5	0
Riolering	2.524	2.474	-50
Begraafplaatsen en crematoria	87	84	-3
Afval	3.632	3.931	299
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	6.248	6.494	246

Thema Verkeer en vervoer			
Verkeer en vervoer	73	73	0
Recreatieve havens	12	12	0
Parkeren	3	3	0
Totaal Verkeer en vervoer	88	88	

Thema Wonen			
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3.095	0	-3.095
Wonen en bouwen	512	402	-110
Totaal Wonen	3.607	402	-3.205
Totaal baten	10.013	7.054	-2.959

Saldo voor resultaatbestemming	-10.518	-9.667	851

Reserves	Begroting	Begroting	Vershil
	2022	2023	

Toevoegingen reserves		-250	-250
Onttrekkingen reserves	3.260	1.569	-1.691
Totaal reserves	3.260	1.319	-1.941

Saldo na resultaatbestemming	-7.255	-8.345	-1.090

Toelichting op de verschillen tussen de programmabegroting 2022 en de programmabegroting 2023:

Bedragen x € 1.000

Lasten	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Gebiedsontwikkeling				
Ruimtelijke ordening	225		De afschrijvingen van planvorming dalen omdat eerder gedane investeringen zijn afgeschreven.	60
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor de Omgevingsvisie (60.000). Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	60
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor de Duinpolderweg. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	50
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor legalisatieonderzoeken 2022 (30.000). In 2023 is hiervoor geen budget begroot.	30
			Overige	25
Totaal Gebiedsontwikkeling	225		Totaal	225
Thema Implementatie Omgevingswet				
Implementatie Omgevingswet		0	Overige	0
Totaal Implementatie Omgevingswet			Totaal	0
Thema Openbare orde en veiligheid				
Crisisbeheersing en brandweer		-37	Indexatie bijdrage Veiligheids Region Hollands Midden (kadernota 2023 € 40.845)	-41
			Overige	4
			Subtotaal	-37
Openbare orde en veiligheid		-176	In de algemene uitkering is een taakmutatie opgenomen voor extra capaciteit BOA's.	-82
			In het coalitieakkoord is afgesproken om in 2023 een nieuw integraal veiligheidsbeleid 2024-2027 op te stellen, incl. uitvoeringsplan.	-50
			Overige	-44
			Subtotaal	-176
Totaal Openbare orde en veiligheid		-213	Totaal	-213
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid				
Openbaar groen en (openlucht) recreatie		-511	In het coalitieakkoord is afgesproken om in de begroting van 2023 budget op te nemen voor Inrichten openbare ruimte t.b.v. bewegen voor jong en oud (sportieve routes).	-50

			De budgetten voor de Meerlanden zijn in de begroting 2023 geïndexeerd op basis van dat is opgenomen in de kadernota 2023. Dit geldt voor de verschillende taakvelden.	-197
			In de begroting 2023 wordt vanaf 2023 afgeschreven over het Park Roozendaal. De afschrijvingen worden gefinancierd vanuit de bestemmingsreserve kapitaallasten.	-228
			Overige	-36
			Subtotaal	-511
Riolering	85		In 2023 is er een nieuw contract met de Meerlanden afgesloten. Daarbij is een nieuwe opzet van de kosten voorgelegd.	138
			In 2023 wordt een hoger resultaat verwacht op het product afval. Dit saldo wordt gestort in de voorziening.	-29
			Overige	-24
			Subtotaal	85
Milieubeheer	199		In de begroting 2022 is budget voor duurzaamheid uitvoeringsprogramma (€ 175.000) en energietransitie (€ 150.000) opgenomen.	325
			In het coalitieakkoord is afgesproken om in de begroting van 2023 budget op te nemen voor stimuleren innovatief en circulair ondernemerschap.	-50
			De budgetten voor de Omgevingsdienst West Holland zijn in de begroting 2023 geïndexeerd op basis van dat is opgenomen in de kadernota 2023.	-43
			De budgetten voor de Meerlanden zijn in de begroting 2023 geïndexeerd op basis van dat is opgenomen in de kadernota 2023.	-23
			Overige	-10
			Subtotaal	199
Begraafplaatsen en crematoria		-50	De budgetten voor de Meerlanden zijn in de begroting 2023 geïndexeerd op basis van dat is opgenomen in de kadernota 2023.	-50
			Subtotaal	-50
Afval		-243	Hogere kosten voor inzameling en verwerking	-206
			Hogere kapitaallasten door nieuwe investeringen	-50
			Overige	13
			Subtotaal	-243
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid		-520	Totaal	-520
Thema Verkeer en vervoer				
Verkeer en vervoer	323		Op 27 januari 2022 heeft de raad besloten om in de begroting 2022 een incidenteel budget beschikbaar te stellen voor onderzoek en campagnes volgende uit het uitvoeringsprogramma mobiliteit.	300

			In de begroting 2022 zijn een aantal incidentele budgetten opgenomen voor Mobiliteit planbeoordeling (HLT) 25.000, Kwaliteitsimpuls regio (HLT) 31.000, Mobiliteit ontsluiting Duin- en Bollenstreek 80.000. Dit is besloten bij de kadernota 2022. In de begroting 2023 zijn deze budgetten niet opgenomen.	136
			De afschrijvingen van zijn gedaald door het achter blijven van investeringen in 2022 zoals reconstructies wegen € 33.000 en Herinrichting Prinses Irenelaan € 30.000.	-66
			In de begroting 2023 is incidenteel budget opgenomen voor inzetten op technologische vernieuwingen ter voorkoming van overlast en extra inzet aanpak huffergedrag in het verkeer. Dit is op basis van de afspraken in het coalitieakkoord.	-50
			Overige	3
			<i>Subtotaal</i>	<i>323</i>
Recreatieve havens		0	<i>Subtotaal</i>	0
Parkeren		-208	Vanaf 2023 zijn de afschrijvingen van de parkeergarage van het Henri Dunantplein opgenomen onder dit taakveld.	-205
			Overige	-3
			<i>Subtotaal</i>	<i>-208</i>
Totaal Verkeer en vervoer	115		Totaal	115
Thema Wonen				
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3109		Onder het taakveld grondexploitaties zijn de lasten en baten van de grondexploitaties zoals Vossenpolder en Woonzorgzone. Onder de baten is een soortgelijke mutatie opgenomen. Per saldo betreft deze beide mutaties nihil.	3.109
			<i>Subtotaal</i>	<i>3.109</i>
Wonen en bouwen	1094		In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor Wonen - HD Plein Zuid. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	1.188
			In de begroting 2023 is incidenteel budget opgenomen voor onderzoek naar mogelijkheden optimalisatie exploitaties (sport)accommodaties. Dit is conform de afspraken van het coalitieakkoord.	-50
			In de begroting 2023 is incidenteel budget opgenomen voor het actualiseren van het Woonprogramma 2020-2024. Dit is conform de afspraken van het coalitieakkoord.	-50
			In 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor implementatie omgevingswet.	40
			Overige	-34
			<i>Subtotaal</i>	<i>1.094</i>
Totaal Wonen	4203		Totaal	4.203
Totaal lasten	3810			3.810

Baten	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Openbare orde en veiligheid				
Crisisbeheersing en brandweer		0	Subtotaal	0
Openbare orde en veiligheid		0	Subtotaal	0
Totaal Openbare orde en veiligheid			<i>Totaal</i>	0
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid				
Openbaar groen en (openlucht) recreatie		0	Subtotaal	0
Riolering		-50	Lagere inkomsten door rioolheffing te verlagen. Dit door een afname van de kosten.	-50
			Subtotaal	-50
Begraafplaatsen en crematoria		-3	Overige	-3
			Subtotaal	-3
Afval	299		Hogere inkomsten door afvalstoffenheffing te verhogen. Dit om de gestegen kosten te kunnen dekken	369
			Lagere opbrengsten voor plastic, papier, karton	-70
			Subtotaal	299
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	246		<i>Totaal</i>	246
Thema Verkeer en vervoer				
Verkeer en vervoer		0	Subtotaal	0
Recreatieve havens		0	Subtotaal	0
Parkeren		0	Subtotaal	0
Totaal Verkeer en vervoer			<i>Totaal</i>	0
Thema Wonen				
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)		-3095	Onder het taakveld grondexploitaties zijn de lasten en baten van de grondexploitaties zoals Vossenpolder en Woonzorgzone. Onder de baten is een soortgelijke mutatie opgenomen. Per saldo betreft deze beide mutaties nihil.	-3.095
Wonen en bouwen		-110	In vergelijking met de begroting 2022 zijn de bouwleges in de begroting 2023 € 110.000 lager. De bouwleges zijn fluctueren jaarlijks, daarom wordt in de begroting uitgegaan van een gemiddelde. Dit wordt bij de bestuursrapportage in 2023 aangepast op basis van een reële inschatting.	-110
Totaal Wonen		-3.205	<i>Totaal</i>	-3.205
Totaal baten		-2.959		-2.959

Saldo voor resultaatbestemming	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo voor resultaatbestemming	851			851

Reserves	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		

Toevoegingen reserves		-250	In het coalitieakkoord zijn afspraken gemaakt over het uitvoeren van de aanbevelingen evaluatie openbare ruimte centrum. Dit budget wordt gefinancierd vanuit de reserves. Deze mutatie betreft de storting in een aparte bestemmingsreserve voor kapitaallasten (ten laste van de algemene reserve).	-250
Onttrekkingen reserves		-1.691	In het coalitieakkoord zijn afspraken gemaakt over het uitvoeren van de aanbevelingen evaluatie openbare ruimte centrum. Dit budget wordt gefinancierd vanuit de reserves. Deze mutatie betreft de onttrekking vanuit de algemene reserve.	250
			In de begroting 2023 wordt vanaf 2023 afgeschreven over het Park Roozendaal. De afschrijvingen worden gefinancierd vanuit de bestemmingsreserve kapitaallasten.	228
			De afschrijvingen die worden gefinancierd vanuit de reserve kapitaallasten zijn in 2023 hoger.	45
			In 2022 worden diverse budgetten uit de algemene reserve onttrokken. In 2023 zijn deze budgetten niet opgenomen en worden dus ook niet onttrokken aan de algemene reserve. Dit leidt op dit taakveld tot een voordeel. in het onderstaande wordt een opsomming gegeven:	
			.In de begroting 2022 wordt voor het mobiliteitsplan een incidenteel budget onttrokken aan de algemene reserve	-300
			Diverse budgetten vanuit 2021 zijn bij de vaststelling van de jaarrekening 2021 overgeheveld naar de begroting 2022. Deze budgetten zijn in de algemene reserve gestort. In 2022 worden de budgetten gefinancierd vanuit de algemene reserve.	-1.421
			In de begroting 2022 is incidenteel budget opgenomen voor uitvoeringsprogramma Duurzaamheid (325.000), Inhuur regionale mobiliteit ontsluiting Noordelijke Bollenstreek (80.000), Actualisatie verkeers- en parkeertellingen (32.500), Groen beheerplan (25.000), Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie (15.000) en Vergroenen bedrijfsterreinen(15.000)	-493
			Overige	0
			<i>Subtotaal</i>	-1.691
Totaal reserves		-1.941		-1.941

Saldo na resultaatbestemming	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo na resultaatbestemming		-1.090		-1.090

Bedrijvigheid

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Thema Bedrijventerreinen			
Bedrijventerreinen	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen			
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	-214	-386	-172
Totaal Centrumontwikkeling	-214	-386	-172
Thema Lokale economie			
Economische havens en waterwegen	-9	-10	-1
Totaal Lokale economie	-9	-10	-1
Thema Regionale economie			
Economische ontwikkeling	-910	-359	551
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-56	-104	-48
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
Totaal Regionale economie	-966	-463	503
Totaal lasten	-1.189	-859	330
Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	3	3	0
Totaal Centrumontwikkeling	3	3	
Thema Regionale economie			
Economische ontwikkeling	22	22	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	13	13	0
Totaal Regionale economie	35	35	
Totaal baten	38	38	
Saldo voor resultaatbestemming	-1.151	-823	328
Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Toevoegingen reserves			
Onttrekkingen reserves	317	237	-80
Totaal reserves	317	237	-80
Saldo na resultaatbestemming	-835	-585	250

Bedragen x € 1.000

Lasten	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Bedrijventerreinen				
Bedrijventerreinen		0	Overige	0
Totaal Bedrijventerreinen			<i>Totaal</i>	0
Thema Centrumontwikkeling				
Economische promotie		-172	De indexering van de Meerlanden (8,5%) opgenomen in de kadernota 2023 is onder dit taakveld opgenomen	-169
			Overige	-3
Totaal Centrumontwikkeling		-172	<i>Totaal</i>	-172
Thema Lokale economie				
Economische havens en waterwegen		-1	Overige	-1
Totaal Lokale economie		-1	<i>Totaal</i>	-1
Thema Regionale economie				
Economische ontwikkeling	551		De bijdrage van gemeenten in 2023 en 2024 voor het Regionaal Investerings Fonds (RIF) zijn verlaagd. In het RIF is een opgebouwde rente opgenomen van € 969.980 die niet aan de voorkant is verdisconteerd in benodigde inleg of uitgaven. Daarnaast is er een bedrag van € 136.800 dat per saldo zal resteren vanuit HOV net Zuid Holland Noord. De laatste twee jaar kunnen de gemeenten een lager bedrag inleggen. De uitnamen uit de bestemmingsreserve wordt eveneens verlaagd en vloeit terug in de Algemene reserve.	192
			In de begroting 2022 is budget opgenomen voor regionaal economische samenwerking (180.000). Vanaf 2023 is hiervoor geen budget opgenomen. De raad zal een apart voorstel worden voorgelegd in 2022 om een besluit te nemen in welke vorm de regionale economische samenwerking wordt gecontinueerd.	180
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor het uitvoeringsprogramma van de visie verblijfsrecreatie. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	10
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor meerdere bestuurlijk toezeggingen van verschillende bijdragen in 2021 (o.a. wandelfestijn en uitvoeringsprogramma HUP). Echter die activiteiten hebben o.a. door Corona vertraging opgelopen. Daardoor is maar een beperkt deel van het bijgenaamde budget gebruikt. Die kosten komen nu in 2022. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	20

			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor een nieuwe samenwerkingsopzet tussen ondernemers en overheid. Hier wordt samen met de verschillende ondernemersvertegenwoordigingen en andere stakeholders aan gewerkt. De kosten hiervan liggen in 2022. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	25
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor een bijdrage aan activiteiten in het centrum. Door alle coronamaatregelen zijn er door de ondernemers uit het centrum nog geen activiteiten ontwikkeld in 2021 waar aan bijgedragen kan worden. Deze worden in 2022 wel verwacht. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten.	35
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor de bijdrage van de gemeente aan het project Entree N207/N208. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 is dit door de raad besloten om dit budget uit 2021 over te hevelen naar 2022.	97
			Overige	-8
			<i>Subtotaal</i>	<i>557</i>
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		-48	In het coalitieakkoord is besloten om de inzet van contactfunctionarissen voor wijken, ondernemers en verenigingen en bij Overheid- en buurtparticipatie (coalitieakkoord) te intensiveren. De hogere uitgaven hiervoor zijn onder dit taakveld opgenomen.	-35
			Overige	-13
			<i>Subtotaal</i>	<i>-48</i>
Fysieke bedrijfsinfrastructuur		0	<i>Subtotaal</i>	<i>0</i>
Totaal Regionale economie	503		<i>Totaal</i>	<i>503</i>
Totaal lasten	330		Totaal lasten	330

Baten	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Centrumontwikkeling				
Economische promotie		0		0
Totaal Centrumontwikkeling			<i>Totaal</i>	0
Thema Regionale economie				
Economische ontwikkeling		0		0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		0		0
Totaal Regionale economie			<i>Totaal</i>	0
Totaal baten		0	Totaal baten	0

Saldo voor resultaatbestemming	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo voor resultaatbestemming	330			330

Reserves	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Toevoegingen reserves				
Onttrekkingen reserves		-80	De bijdrage van gemeenten in 2023 en 2024 voor het Regionaal Investerings Fonds (RIF) zijn verlaagd. Deze bijdrage uit het RIF wordt uit de algemene reserve gefinancierd.	237
			In de begroting van 2022 zijn meerdere incidentele budgetten opgenomen die zijn overgeheveld vanuit 2021. Deze budgetten worden in 2022 gecompenseerd vanuit de algemene reserve. Het gepresenteerde nadeel hier wordt gecompenseerd net de hierboven genoemde voordelen van de overgeheveld budgetten vanuit 2021 naar 2022. In het onderstaande worden deze budgetten opgesomd:	
			Kunst id Buitenruimte Aankoop kunst (zie programma Samenleving)	-130
			Project Entree N207/N208	-97
			Lokale Economie Activiteiten in het centrum	-35
			Lokale Economie Samenwerking Ondernemers	-25
			Regionale Economie Toezeggingen bijdragen	-20
			Regionale Economie Visie verblijfsrecreatie	-10
			<i>Totaal</i>	-80
Totaal reserves		-80	Totaal reserves	-80

Saldo na resultaatbestemming	Verschil		Toelichting	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo na resultaatbestemming	250			250

Bestuur en ondersteuning

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting		Verschil
	2022	2023	
Thema Communicatie			
Communicatie	0	0	0
Totaal Communicatie			
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	-186	-190	-4
Burgerzaken	-606	-684	-78
Totaal Dienstverlening	-792	-874	-82
Thema Participatie			
Participatie	0	0	0
Totaal Participatie			
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	-1.676	-1.729	-53
Totaal Regionale samenwerking	-1.676	-1.729	-53
Thema Verbonden partijen			
Verbonden partijen	0	0	0
Totaal Verbonden partijen			
Totaal lasten	-2.468	-2.603	-135

Baten	Begroting		Verschil
	2022	2023	
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	76	76	0
Burgerzaken	293	293	0
Totaal Dienstverlening	369	369	
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	28	28	0
Totaal Regionale samenwerking	28	28	
Totaal baten	397	397	
Saldo voor resultaatbestemming	-2.072	-2.205	-133

Reserves	Begroting		Verschil
	2022	2023	
Toevoegingen reserves	-2		2
Onttrekkingen reserves	556	54	-502
Totaal reserves	554	54	-500
Saldo na resultaatbestemming	-1.516	-2.151	-635

Toelichting op de verschillen tussen de programmabegroting 2022 programmabegroting 2023:

Bedragen x € 1.000

Lasten	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Dienstverlening				
Beheer overige gebouwen en gronden		-4	Overige	-4
Burgerzaken		-78	Hogere bijdragen aan HLT Samen	-20
			Extra structureel budget nodig voor het organiseren van verkiezingen in de toekomst conform aangescherpte regels.	-48
			In de begroting 2022 is een incidenteel budget opgenomen voor het organiseren van verkiezingen in corona tijd. Dit was een incidentele extra bijdrage vanuit het Rijk.	46
			In de begroting 2023 is een verhoging in bijdrage aan Meerlanden doorgevoerd op het gebied van verkiezingen	-15
			In de begroting 2023 is een incidenteel budget opgenomen voor Coa onderzoek naar huidige aanbod van fysieke en digitale dienstverlening	-50
			Overige	9
Totaal Dienstverlening		-82		
Thema Regionale samenwerking				
Bestuur		-53	In de begroting 2023 is een indexatie op salarissen doorgevoerd	-31
			Verhoging contributie VNG	-10
			Overige	-12
Totaal Regionale samenwerking		-53		
Totaal lasten		-135		

Baten	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Dienstverlening				
Beheer overige gebouwen en gronden		0		0
Burgerzaken		0		0
Totaal Dienstverlening		0		

Totaal baten		0	

Saldo voor resultaatbestemming	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo voor resultaatbestemming		-135		

Reserves	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Toevoegingen reserves		2	Aflossing aanschaf praalwagen bloemencorso, 2022 laatste jaar	2
Onttrekkingen reserves		-502	Regionaal investeringsfonds Holland-Rijnland	-430
			Communicatie verkiezingen raad	-10
			Overheveling burgerzaken arbeidsmigranten	-9
			HLT samen: Implementatie Datagedreven sturing	-53
Totaal reserves		-500		

Saldo na resultaatbestemming	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo na resultaatbestemming		-635		

Algemene middelen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Thema Algemene middelen			
Overhead	-7.333	-7.630	-297
Treasury	-133	-133	0
Belastingen overig	-384	-385	-1
Overige baten en lasten	-1.567	-14	1.553
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0
OZB niet-woningen	0	0	0
OZB woningen	0	0	0
Totaal Algemene middelen	-9.417	-8.162	1.255
Totaal lasten	-9.417	-8.162	1.255

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Thema Algemene middelen			
Overhead	13	13	0
Treasury	781	611	-170
Belastingen overig	48	43	-5
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	34.892	37.241	2.349
OZB niet-woningen	1.284	1.332	48
OZB woningen	3.597	3.764	167
Totaal Algemene middelen	40.615	43.004	2.389
Totaal baten	40.615	43.004	2.389

Saldo voor resultaatbestemming	31.198	34.842	3.644

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2022	2023	
Toevoegingen reserves			
Onttrekkingen reserves			
Totaal reserves			
Saldo na resultaatbestemming	31.198	34.843	3.645

Toelichting op de verschillen tussen de programmabegroting 2022 en de programmabegroting 2023:

Bedragen x € 1.000

Lasten	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Algemene middelen				
Overhead		-297	De bijdrage aan HLTsamen is gewijzigd en aangepast aan de begroting 2023.	-272
			De te verwachten kosten voor de WOO stijgen. De kosten zijn gereserveerd als taakmutatie uit de Algemene uitkering.	-25
Treasury	0		De te verwachten kosten voor de WOO stijgen. De kosten zijn gereserveerd als taakmutatie uit de Algemene uitkering.	0
Belastingen overig		-1	Overig	-1
Overige baten en lasten	1553		Het positieve saldo van 2022 is geraamd onder de post Onvoorzien. Het onvoorziene budget bedraagt standaard € 25.000.	1.553
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds				
OZB niet-woningen				
OZB woningen				
Totaal Algemene middelen	1.553	-298		1.255
Totaal lasten	1.255			

Baten	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Thema Algemene middelen				
Overhead		0		
Treasury		-170	Door het verminderde bedrijfsresultaat is het dividend van Alliander en de BNG lager geraamd. Het dividend van Meerlanden is hoger mede door de gewijzigde dividend uitkering.	-170
Belastingen overig		-5	Overig	-5
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	2.349		De ramingen voor de ontvangsten uit het Gemeentefonds zijn aangepast aan de laatste circulaire	2.349
OZB niet-woningen	48		De opbrengsten OZB zijn aangepast op basis van een actualisatie en kaders bij de Kadernota 2023.	48
OZB woningen	167		De opbrengsten OZB zijn aangepast op basis van een actualisatie en kaders bij de Kadernota 2023.	167
Totaal Algemene middelen	2.564	-175		
Totaal baten		2.389		2.389

Saldo voor resultaatbestemming	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo voor resultaatbestemming		3.644		

Reserves	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Toevoegingen reserves				
Onttrekkingen reserves				
Totaal reserves				

Saldo na resultaatbestemming	Verschil		Toegelicht	Bedrag
	Voordeel	Nadeel		
Saldo na resultaatbestemming		3.644		

Overzicht van incidentele baten en lasten

In onderstaande overzicht zijn de incidentele baten en lasten opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten (- = nadeel)	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 1: Samenleven								
Sociale Kaart	12							
Dekking via algemene reserve: Sociale kaart		12						
Coa Opstellen uitvoeringsprogramma Langer thuis wonen	50							
Coa Actualiseren van objecten/panden die het beschermen waard zijn	50							
Coa Onderzoek optimalisatie exploitaties (sport)accommodaties			60					
Coa Onderzoek Maatwerk overbrengen naar Algemene voorzieningen	50							
Coa Stimuleren en faciliteren voor dementievriendelijke samenleving	10							
Programma 2: Leefomgeving								
Coa Opstellen Omgevingsplan Totale grondgebied Hillegom	100							
Coa Actualiseren Woonprogramma 2020-2024	50							
Coa Onderzoek transformatie (binnenstedelijke) bedrijventerreinen	50							
Coa Onderzoek uitbreidingslocaties			50					
Coa Herijken huidige parkeernormen bij nieuwbouwwoningen	50							
Coa Inrichten openbare ruimte voor sportieve routes	50							
Coa Onderzoek naar vergroting vogelbroedgebied in de polders	10							
Coa Stimuleren innovatief en circulair ondernemerschap	50							

Coa Onderzoek naar Milieustation 3.0	10							
Coa Technologische vernieuwingen voorkoming overlast en huftergedrag aanpak	50							
Coa Opstellen nieuw integraal veiligheidsbeleid 2024-2027 incl. uitvoeringsplan	50							
Uitvoeren aanbevelingen evaluatie openbare ruimte centrum Storting in Reserve Kapitaalsinvesteringen		250						
Uitvoeren aanbevelingen evaluatie openbare ruimte centrum Storting in Reserve Kapitaalsinvesteringen	250							
Programma 3: Bedrijvigheid								
Regionale kosten	10							
Programma 4: Bestuur en ondersteuning								
Kwartiermaker Duin- en Bollenstreek nieuwe overlegstructuur	20							
Coa Onderzoek naar huidige aanbod van fysieke en digitale dienstverlening	50							
Algemene Dekkingmiddelen								
Coa Nadrukkelijker inzetten comm/part en onderzoek hoe dichterbij inwoners	75							
Datagedreven werken	54							
Dekking via alg reserve: BEGR2021-HLTsamen		54						
Totaal incidentele baten en lasten	1.101	316	110	-	-	-	-	-

* Coa = Coalitie akkoord 'Met Trots vooruit'

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Stortingen in reserves

	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving
	2022	2023	2024	2025	2026	
Totaal stortingen reserves	0	0	0	0	0	

Onttrekkingen uit reserves

	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving
	2022	2023	2024	2025	2026	
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	6.840	73.294	93.654	93.654	93.654	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie
Reserve onderwijshuisvesting	-38.853	-6.445	1.951	1.951	1.951	Bijdrage reserve onderwijshuisvesting
Totaal programma 1	-32.013	66.849	95.605	95.605	95.605	
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	1.149.763	1.318.582	1.344.214	994.634	1.026.043	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie
Totaal programma 2	1.149.763	1.318.582	1.344.214	994.634	1.026.043	
Reserve regionaal investeringsfonds	0	237.470	237.470	0	0	Regionaal Investeringsfonds Holland-Rijnland
Totaal programma 3	0	237.470	237.470	0	0	
Reserve regionaal investeringsfonds	430.000	0	0	0	0	Regionaal Investeringsfonds Holland-Rijnland
Totaal programma 4	430.000	0	0	0	0	
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	0	0	22.432	22.432	22.432	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	0	0	22.432	22.432	22.432	
Totaal onttrekkingen uit reserves	1.547.750	1.622.901	1.699.721	1.112.671	1.144.080	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.547.750	1.622.901	1.699.721	1.112.671	1.144.080	

Uiteenzetting van de financiële positie

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans per 31 december

(bedragen x € 1.000)

Activa	Rekening 2021	Primaire begroting 2022 voor wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	1.100	1.064	2.178	2.095	2.011	1.927
materiële vaste activa						
met economisch nut	35.356	47.395	45.050	43.068	41.336	40.212
met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	11.010	11.215	12.006	11.929	11.828	11.265
met maatschappelijk nut	15.892	21.509	22.314	23.927	26.250	26.853
<i>sub-totaal materiële vaste activa</i>	62.258	80.119	79.370	78.924	79.414	78.330
financiële vaste activa						
Len. aan openb. Lich., woningb., deelnemingen, ov. verb. partijen	2.234	0	2.234	2.234	2.234	2.234
Overige langlopende leningen	8.561	8.548	8.557	8.554	8.551	8.549
kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	1.742	1.021	1.742	1.742	1.742	1.742
<i>sub-totaal financiële vaste activa</i>	12.537	9.569	12.533	12.530	12.527	12.525
Totaal vaste activa	75.895	90.752	94.081	93.549	93.952	92.782
VLOTTENDE ACTIVA						
onderhanden werk, gronden in exploitatie	4.112	-3.105	-6.001	-3.346	0	0
voorraad overige grond en hulpstoffen	0	0	0	0	0	0
<i>sub-totaal voorraden</i>	4.112	-3.105	-6.001	-3.346	0	0
vorderingen op openbare lichamen	6.079	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Vordering ivm faciliterend grondbeleid	0	0	0	0	0	0
overige vorderingen	2.416	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
kortlopende uitzettingen	2.571	500	500	500	500	500
liquide middelen	303	500	500	500	500	500
overlopende activa	2.526	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	18.007	4.895	1.999	4.654	8.000	8.000
Totaal generaal	93.902	95.647	96.080	98.203	101.952	100.782

Passiva	Rekening 2021	Primaire begroting 2022 voor wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
EIGEN VERMOGEN						
algemene reserves	31.120	26.616	31.924	30.116	29.646	31.348
bestemmingsreserves	29.522	29.199	28.611	28.871	29.959	30.014
nog te bestemmen resultaat	3.422	884	152	1.731	2.901	-656
<i>sub-totaal Eigen vermogen</i>	64.065	56.699	60.687	60.718	62.506	60.706
VOORZIENINGEN	5.201	5.627	4.114	3.719	3.726	3.127
VASTE SCHULDEN	15.400	20.835	22.135	27.235	26.235	31.135
Totaal vaste passiva	84.666	83.161	86.936	91.672	92.467	94.968
VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden	5.722	7.986	4.644	2.031	4.985	1.314
overlopende passiva	3.514	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Totaal vlottende passiva	9.236	12.486	9.144	6.531	9.485	5.814
Totaal generaal	93.902	95.647	96.080	98.203	101.952	100.782

EMU saldo

EMU saldo prognose (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	1.537	-31	-1.788	1.800
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	-2.030	-530	405	-1.167
3 Mutatie voorzieningen	-481	-395	-324	-598
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-130	1.978	-	-
5 Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-
Geraamd EMU-saldo	3.216	-1.874	-2.517	2.369

Investeringen 2023-2026

Omschrijving	bedragen x € 1.000					
	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Afschrijvings-termijn	Besluit nodig van
Programma 2: Leefomgeving						
Gemeentelijk RioleringsPlan 2023, bruto investering	780 - (293)				40	College van B&W
Gemeentelijk RioleringsPlan 2024, bruto investering		780 - (317)			40	College van B&W
Gemeentelijk RioleringsPlan 2025, bruto investering			780 - (330)		40	College van B&W
Gemeentelijk RioleringsPlan 2026, bruto investering				826 - (327)	40	College van B&W
Gebiedsprogr. B(l)oeide Bollenstreek (netto) 2023	25				15	College van B&W
Reconstructies wegen 2023, inclusief projecten	658				20	College van B&W
Reconstructies wegen 2024, inclusief projecten		658			20	College van B&W
Reconstructies wegen 2025, inclusief projecten			658		20	College van B&W
Reconstructies wegen 2026, inclusief projecten				658	20	College van B&W
Reconstructie en herinrichting Karel Doormanplein (Kap.res)		960			20	College van B&W
Reconstructie en herinrichting 2e Loosterweg (Kap.res)		1.000	1.000		20	College van B&W
Reconstructie Wilhelminalaan (Kap.res)			1.200	1.200	20	College van B&W
Aanpassingen openbare ruimte centrum (Coa) (Kap.res)	250				20	College van B&W
Kleine groenprojecten 2023	131				45	College van B&W
Kleine groenprojecten 2024		131			45	College van B&W
Kleine groenprojecten 2025			131		45	College van B&W
Kleine groenprojecten 2026				131	45	College van B&W
Vervangen 3 bruggen HI 074, 078, 082 Vosse- en Weerlanerpolder				88	35	College van B&W
Vervangen fietsbruggen Tollenswende en Maartensheem		195			35	College van B&W
Vervangen fietsbrug HI 37 Vondelwende		72			35	College van B&W
Vervangen betonnen verkeersburg 1e Loosterweg			650		100	College van B&W
Vervangen aanlegsteiger HI518				16	15	College van B&W
Speel- en sportplekken 2023	123				15	College van B&W
Speel- en sportplekken 2024		95			15	College van B&W
Speel- en sportplekken 2025			102		15	College van B&W
Speel- en sportplekken 2026				104	15	College van B&W
Openbare verlichting 2023	205				20	College van B&W
Openbare verlichting 2024		205			20	College van B&W
Openbare verlichting 2025			205		20	College van B&W
Openbare verlichting 2026				205	20	College van B&W
Programma 4 Bestuur en ondersteuning						
Vervangen airco's gemeentekantoor 2024		20			15	College van B&W
Vervangen airco's gemeentekantoor 2025			25		15	College van B&W
Vervangen airco's gemeentekantoor 2026				30	15	College van B&W
Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers				30	4	College van B&W
Totaal investeringskredieten	2.172	4.116	4.751	3.283		

Reserves en voorzieningen 2023-2026

In dit onderdeel wordt een overzicht gegeven van de reserves en voorzieningen. Dit overzicht geeft inzicht in de beginstanden, mutaties en de eindstanden voor de periode 2023-2026.

Om sneller in te spelen op ontwikkelingen is in de financiële verordening vastgelegd (raad november 2014) dat het reserve- en voorzieningenbeleid in een apart onderdeel wordt behandeld in de jaarrekening en begroting. In de kadernota 2019 zijn de reserves gewijzigd aan de huidige inzichten.

U wordt per reserve en voorziening geïnformeerd over:

- Vorming en besteding
- Toerekening van rente
- Specifiek doel
- Voeding
- Maximale hoogte
- Maximale looptijd
- Ontwikkelingen

De mutaties van de reserves worden per programma apart toegelicht bij het overzicht van toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

- Stand en verloop reserves

Hieronder volgt een overzicht met het geprognosticeerde verloop van de reserves na herschikking.

Het meerdere jaars verloop van de reserves zijn gebaseerd op de nu bekende wijzigingen.

Bedragen x € 1.000

Ontwikkeling reserves 2023-2026	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Saldo einde van het dienstjaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve						
Algemene reserve	31.120	28.631	31.924	30.116	29.646	31.348
Totaal algemene reserves	31.120	28.631	31.924	30.116	29.646	31.348
Bestemmingsreserves						
Reserve regionaal investeringsfonds	1.289	859	622	385	385	385
Reserve Duurzaamheid	1.051	487	487	487	487	487
Reserve onderwijshuisvesting	5.112	5.151	5.157	5.155	5.153	5.151
Reserve kunst	146	146	146	146	146	146
Reserve sociaal domein	29	29	29	29	29	29
Reserve nog uit te voeren werken (grondexploitatie)	448	448	448	448	448	448
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	17.352	18.769	17.628	18.127	19.217	19.274
Reserve Stimulering sociale woningbouw	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Reserve eenzaamheidsfonds	94	94	94	94	94	94
Totaal bestemmingsreserves	29.521	29.984	28.611	28.871	29.959	30.014
Resultaat boekjaar	3.422	3.609	152	1.731	2.901	-656
Totaal reserves	64.064	62.223	60.686	60.718	62.506	60.706

Algemene reserve

- *Algemene reserve*

De algemene reserve heeft geen specifieke bestemming en heeft een algemeen karakter. Het dient om risico's in algemene zin op te vangen. De minimumomvang van deze reserve is bepaald op € 6.000.000 voor de bufferfunctie.

Het overige deel is vrij besteedbaar.

Bestemmingsreserves

- Reserve regionaal investeringsfonds

De reserve is gevormd om de bijdrage aan het regionaal investeringsfonds (rif) te financieren.

- Reserve Duurzaamheid

De reserve is ingesteld om het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2018-2022 te bekostigen.

- **Reserve onderwijshuisvesting**
Uit deze reserve worden kosten voor nieuwbouw en verbouw van onderwijsgebouwen gedekt.
De reserve onderwijshuisvesting is toereikend voor de geplande nieuwbouw en renovatie van de gebouwen.
- **Reserve kunst**
Uit de reserve worden kunstobjecten op nieuwbouwlocaties gedekt.
- **Reserve sociaal domein**
Met de nog te verwachten mutaties is de reserve toereikend voor de komende jaren.
- **Reserve nog uit te voeren werken (grondexploitatie)**
De reserve is bestemd voor de werkzaamheden die na het afsluiten van de afzonderlijke grondexploitaties nog plaatsvinden. Hierbij valt te denken aan de herbestrating die na enkele jaren opnieuw uitgevoerd wordt.
- **Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen**
Aan deze reserve worden de kapitaallasten onttrokken gedurende de afschrijvingstermijn van diverse investeringen. Het betreft o.a. sportaccommodatie de Vosse en sportpark de Zanderij.
- **Reserve Stimulering sociale woningbouw**
Deze reserve is gevormd om de toegankelijkheid en betaalbaarheid van de sociale woningbouw in de gemeente Hillegom te vergroten.
- **Reserve eenzaamheidsfonds**
De reserve wordt ingezet om te voorkomen en tegengaan van eenzaamheid.

Bedragen x € 1.000

Ontwikkeling voorzieningen 2023-2026	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Saldo einde van het dienstjaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voorzieningen onderhoudsegalisatie						
Groot onderhoud brede school Elsbroek	108	108	108	108	108	108
Groot onderhoud zwembad "de Vosse"	554	451	547	519	619	302
Groot onderhoud gebouwen	1.229	1.192	1.050	954	851	617
Civiele kunstwerken	39	52	78	103	86	13
Voorz. midd derden bestemming gebonden						
Vervanging riolering	1.314	809	322	0	0	0
Voorz. voor verpl., verliezen en risico's						
Pensioenen	1.957	1.983	2.009	2.035	2.061	2.088
Totaal voorzieningen	5.201	4.595	4.114	3.719	3.726	3.127

Stand en verloop voorzieningen

In het onderstaand overzicht is het geprognosticeerde verloop van de voorzieningen opgenomen. Het doel van de voorzieningen wordt hierna beschreven.

Het verloop van de voorzieningen zijn gebaseerd op de nu bekende wijzigingen.

- **Voorziening groot onderhoud brede school Elsbroek**
De voorziening is ontstaan na de opheffing en herbesteding van de Johan Frisolocatie. Aangezien het hier een locatie betreft die in beheer en exploitatie is gegeven aan een stichting, zijn er ook afspraken gemaakt met betrekking tot het vormen van een voorziening voor groot onderhoud.
- **Voorziening groot onderhoud sportaccommodatie de Vosse**
Voor groot onderhoud zwembad is een voorziening gevormd, die contractueel is overeengekomen met Sportfondsen Nederland. Werkzaamheden worden uitgevoerd conform het meerjarig onderhoudsplan de Vosse.
- **Voorziening onderhoud riolering**
Stortingen en onttrekkingen worden gedaan op basis van werkzaamheden uitgevoerd conform het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan.

- Voorziening pensioenen wethouders

Voor de pensioenaanspraken van de wethouders is een voorziening gevormd. Elk jaar wordt berekend of deze voorziening toereikend is op basis van de beschikbare gegevens. Deze voorziening wordt gevoed door een jaarlijkse bijdrage vanuit de exploitatie tot het maximum op basis van de jaarlijkse actualisatie.

- Voorziening groot onderhoud gebouwen

De voorziening groot onderhoud gebouwen wordt gevoed door een jaarlijkse storting, die is gebaseerd op het meerjarig onderhoudsplan gebouwen.

Verloop van reserves 2023-2026

In het onderstaande overzicht wordt het verloop weer gegeven van de stortingen en de onttrekkingen van de reserves. De mutaties van de (gewijzigde) begroting en de realisatie van 2020 worden per onderdeel toegelicht.

Stortingen in reserves

Lasten	Begroting na wijz.	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving	Inc./ Struct
	2022	2023	2024	2025	2026		
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	-1.197.500					Masterplan 20 SDO/JBH/de Tulp	i
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	-1.215.000					Park Rozendaal	i
Totaal programma 1. Samenleven	-2.412.500	0	0	0	0		
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen		-250.000				Coalitieakkoord Uitvoeren aanbevelingen evaluatie openbare ruimte centrum	i
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen			-960.000			Reconstructie en herinrichting Karel Doormanplein	i
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen			-1.000.000	-1.000.000		Reconstructie en herinrichting 2e Loosterweg	i
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen				-1.200.000	-1.200.000	Reconstructie Wilhelminalaan	i
Totaal programma 2. Leefomgeving	0	-250.000	-1.960.000	-2.200.000	-1.200.000		
Totaal programma 3. Bedrijvigheid	0	0	0	0	0		
Algemene reserve	-2.500					Aflossing aanschaf praalwagen bloemencorso, 2022 laatste jaar.	i
Totaal programma 4. Bestuur en ondersteuning	-2.500	0	0	0	0		
Totaal algemene middelen	0	0	0	0	0		
Totaal stortingen reserves	-2.415.000	-250.000	-1.960.000	-2.200.000	-1.200.000		

Onttrekkingen uit reserves

Baten	Begroting na wijz.	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving	Inc./ Struct
	2022	2023	2024	2025	2026		
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	6.840	73.294	93.654	93.654	93.654	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie	i
Reserve onderwijshuisvesting	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000	Saldo onderwijsbegroting exploitatie	s
Reserve onderwijshuisvesting	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000	Tijdelijke kosten Internationale Schakelklas	s
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	27.440					Dotatie Res.kap.Istn investering	s
Algemene reserve	22.875	12.375				Kadernota 2022 Sociale kaart	i
Algemene reserve	45.000					Kadernota 2022 Van Maatwerk naar algemeen	i
Algemene reserve	15.000					Kadernota 2022 Uitvoering maatsch agenda	i
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	9.216					BM - Verduurzaming brandweerkazerne	s
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	19.627					BM - Verduurzaming De Vosse 2021	s
Reserve onderwijshuisvesting	-135.853	-103.445	-95.049	-95.049	-95.049	BM - Via reserve onderwijshuisvesting	s
Algemene reserve	1.197.500					Masterplan 2.0 SDO/JBH/de Tulp	i
Algemene reserve	1.215.000					Park Rozendaal	i
Algemene reserve	17.000					Overheveling van 2021: Tijdelijke huisvesting IKC Mee	i
Algemene reserve	10.000					Overheveling van 2021: Toegang wijkteams ontscho	i
Algemene reserve	105.436					Overheveling van 2021: Toegang wijkteams POK	i
Algemene reserve	295.960					Overheveling van 2021: Armoedegelden	i
Algemene reserve	374.979					Overheveling van 2021: Corona Steunfonds (rest)	i
Algemene reserve	67.642					Overheveling van 2021: Statushouders Inburgering	i
Algemene reserve	21.314					Overheveling van 2021: Statushouders Nieuwe Inbur	i
Algemene reserve	14.744					Overheveling van 2021: Maatschappelijk Zorg Huren	i
Algemene reserve	49.679					Overheveling van 2021: Maatschappelijk Zorg Aanpa	i
Algemene reserve	16.272					Overheveling van 2021: Jeugdhulp-zorg in natura Mi	i
Totaal programma 1. Samenleven	3.492.671	79.224	95.605	95.605	95.605		

Onttrekkingen uit reserves

Baten	Begroting na wijz.	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving	Inc./ Struct
	2022	2023	2024	2025	2026		
Algemene reserve	20.000					Op onderdelen actualiseren Woonvisie Hillegom 201	i
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	728.764	1.318.582	1.344.214	994.634	1.026.043	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie	s
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	-217.795					Dotatie Res.kap.Istn investering	s
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	179.999					BM - Centrumplan Houttuin / Molenstraat	s
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	35.600					BM - Reconstructie Nieuweweg 2020	s
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	205.400					BM - Tijdelijke parkeervoorziening Centrumgebied	s
Algemene reserve			960.000			Reconstructie en herinrichting Karel Doormanplein	i
Algemene reserve			1.000.000	1.000.000		Reconstructie en herinrichting 2e Loosterweg	i
Algemene reserve				1.200.000	1.200.000	Reconstructie Wilhelminalaan	i
Algemene reserve		250.000				Coalitieakkoord Uitvoeren aanbevelingen evaluatie openbare ruimte centrum	i
Algemene reserve	25.000					Kadern22: Groenbeheerplan	i
Algemene reserve	32.500					Kadern22: Actualisatie verkeers- en parkeertellingen	i
Algemene reserve	80.000					Kadern22: Inhuur regionale mobiliteit ontsluiting No	i
Algemene reserve	15.000					Kadern22: Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie	i
Algemene reserve	15.000					Kadern22: Vergroenen bedrijfsterreinen 65701105	i
Algemene reserve	94.170					BEGR2021-HLTsamen	i
Algemene reserve	50.000					Overheveling vanuit 2019 nr 2022	i
Algemene reserve	300.000					Mobiliteitsplan	i
Algemene reserve	1.187.500					Overheveling van 2021: HD Plein Zuid	i
Algemene reserve	60.000					Overheveling van 2021: Omgevingsvisie	i
Algemene reserve	104.000					Overheveling van 2021: Omgevingsplan	i
Algemene reserve	20.000					Overheveling van 2021: Verkeersbeleid Mobiliteitspla	i
Reserve Duurzaamheid	325.000					Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2018-2022	i
Reserve Duurzaamheid	238.724					Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid (eenmalig ve	i
Totaal programma 2. Leefomgeving	3.498.862	1.568.582	3.304.214	3.194.634	2.226.043		
Algemene reserve	96.680					Overheveling van 2021: Project Entree N207/N208	i
Algemene reserve	130.000					Overheveling van 2021: Kunst id Buitenruimte Aanko	i
Algemene reserve	35.000					Overheveling van 2021: Lokale Economie Activiteiter	i
Algemene reserve	25.000					Overheveling van 2021: Lokale Economie Samenwer	i
Algemene reserve	10.000					Overheveling van 2021: Regionale Economie Visie ve	i
Algemene reserve	20.000					Overheveling van 2021: Regionale Economie Toezeg	i
Reserve regionaal investeringsfonds		237.470	237.470			Regionaal Investeringsfonds Holland-Rijnland	i
Totaal programma 3. Bedrijvigheid	316.680	237.470	237.470	0	0		
Reserve regionaal investeringsfonds	430.000			0	0	Regionaal Investeringsfonds Holland-Rijnland	i
Algemene reserve	107.000	53.500				BEGR2021-HLTsamen	i
Algemene reserve	10.000					Kadernota 2022 Communicatie verkiezingen raad	i
Algemene reserve	9.000					Overheveling van 2021: Burgerzaken arbeidsmigrant	i
Totaal programma 4. Bestuur en onderste	556.000	53.500	0	0	0		
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen			22.432	22.432	22.432	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie	s
Totaal algemene middelen	0	0	22.432	22.432	22.432		
Totaal onttrekkingen uit reserves	7.864.213	1.938.776	3.659.721	3.312.671	2.344.080		
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.449.213	1.688.776	1.699.721	1.112.671	1.144.080		

* S = Structureel / I = Incidenteel

Bijlage 1: Overzicht baten en lasten per taakveld

In onderstaand overzicht worden de baten en lasten per taakveld getoond. Taakvelden zijn eenheden waarin de programma's zijn onderverdeeld. Dit betekent dat taakvelden over meerdere programma's kunnen zijn verdeeld. Daarom wordt hier een overzicht per taakveld, onafhankelijk van het programma, getoond.

De taakvelden zijn vastgesteld bij ministeriële regeling.

De financiële verordening bepaalt dat de raad de baten en lasten per taakveld autoriseert en dat het college de raad informeert over afwijkingen binnen de taakvelden.

De analyse van verschillen op de taakvelden is opgenomen in de programma's.

Bedragen x € 1.000

Taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Afval						
Lasten	-2.371	-2.667	-2.910	-3.045	-3.051	-3.050
Baten	255					
Saldo	-2.116	-2.667	-2.910	-3.045	-3.051	-3.050
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
Lasten						
Baten	33.535	34.892	37.241	38.092	38.979	35.513
Saldo	33.535	34.892	37.241	38.092	38.979	35.513
Arbeidsparticipatie						
Lasten	-258	-336	-354	-374	-394	-409
Baten						
Saldo	-258	-336	-354	-374	-394	-409
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen						
Lasten	-26	-30	-43	-43	-43	-43
Baten	11	13	13	13	13	13
Saldo	-16	-17	-30	-30	-30	-30
Begeleide participatie						
Lasten	-1.720	-1.774	-1.835	-1.820	-1.771	-1.759
Baten						
Saldo	-1.720	-1.774	-1.835	-1.820	-1.771	-1.759
Begraafplaatsen en crematoria						
Lasten	-149	-44	-94	-94	-94	-94
Baten	151	84	84	84	84	84
Saldo	2	40	-10	-10	-10	-10

Beheer overige gebouwen en
gronden

Lasten	-39	-42	-42	-42	-42	-42
Baten	1	2	2	2	2	2
Saldo	-37	-40	-40	-40	-40	-40

Belastingen overig

Lasten	-953	-364	-365	-365	-365	-365
Baten	19	32	32	32	32	32
Saldo	-933	-332	-333	-333	-333	-333

Bestuur

Lasten	-219	-204	-204	-204	-204	-204
Baten						
Saldo	-219	-204	-204	-204	-204	-204

Burgerzaken

Lasten	-64	-76	-77	-78	-78	-78
Baten	87	100	100	100	100	100
Saldo	23	24	23	22	23	23

Crisisbeheersing en brandweer

Lasten	-133	-97	-102	-102	-102	-102
Baten	86					
Saldo	-47	-97	-102	-102	-102	-102

Cultureel erfgoed

Lasten	-43	-67	-69	-69	-69	-69
Baten						
Saldo	-43	-67	-69	-69	-69	-69

Cultuurpresentatie,
cultuurproductie en
cultuurparticipatie

Lasten	-17	-18	-18	-18	-18	-18
Baten						
Saldo	-17	-18	-18	-18	-18	-18

Economische havens en
waterwegen

Lasten	-11	-9	-10	-10	-10	-10
Baten						
Saldo	-11	-9	-10	-10	-10	-10

Economische ontwikkeling

Lasten	-50	-109	-50	-50	-50	-50
Baten						
Saldo	-50	-109	-50	-50	-50	-50

Economische promotie

Lasten	-30	-40	-209	-209	-209	-209
Baten		3	3	3	3	3
Saldo	-30	-38	-207	-207	-207	-207

Geëscaleerde zorg 18-

Lasten	-391	-320	-347	-334	-322	-311
Baten						
Saldo	-391	-320	-347	-334	-322	-311

Geëscaleerde zorg 18+

Lasten	-14	-15	-15	-15	-15	-15
Baten						
Saldo	-14	-15	-15	-15	-15	-15

Inkomensregelingen

Lasten	-5.938	-5.204	-5.018	-5.018	-5.018	-5.018
Baten	5.253	4.579	3.926	3.926	3.926	3.926
Saldo	-685	-626	-1.092	-1.092	-1.092	-1.092

Maatwerkdienstverlening 18-

Lasten	-155	-131	-131	-131	-131	-131
Baten						
Saldo	-155	-131	-131	-131	-131	-131

Maatwerkdienstverlening 18+

Lasten	-4.697	-4.846	-5.045	-5.016	-4.933	-4.932
Baten						
Saldo	-4.697	-4.846	-5.045	-5.016	-4.933	-4.932

Maatwerkvoorzieningen
(WMO)

Lasten	-345	-356	-363	-363	-363	-363
Baten						
Saldo	-345	-356	-363	-363	-363	-363

Media

Lasten	-461	-450	-450	-450	-450	-450
Baten						
Saldo	-461	-450	-450	-450	-450	-450

Milieubeheer						
Lasten	-748	-743	-786	-786	-786	-786
Baten						
Saldo	-748	-743	-786	-786	-786	-786
Mutatie reserves						
Lasten	-3	-2.412				
Baten	252	3.493	79	96	96	96
Saldo	249	1.080	79	96	96	96
Mutaties reserves						
Lasten	-4.706		-250			
Baten	6.338	3.260	1.569	1.344	995	1.026
Saldo	1.632	3.260	1.319	1.344	995	1.026
Onderwijsbeleid en leerlingzaken						
Lasten	-453	-402	-404	-404	-404	-404
Baten						
Saldo	-453	-402	-404	-404	-404	-404
Onderwijshuisvesting						
Lasten	-341	-548	-38	-38	-38	-38
Baten	28	33				
Saldo	-313	-515	-38	-38	-38	-38
Openbaar basisonderwijs						
Lasten	-121	-80	-80	-80	-80	-80
Baten						
Saldo	-121	-80	-80	-80	-80	-80
Openbaar groen en (openlucht) recreatie						
Lasten	-1.731	-1.700	-2.068	-2.063	-2.060	-2.063
Baten	9	5	5	5	5	5
Saldo	-1.722	-1.695	-2.063	-2.058	-2.054	-2.057
Openbare orde en veiligheid						
Lasten	-343	-261	-271	-271	-271	-271
Baten		15	15	15	15	15
Saldo	-343	-246	-256	-256	-256	-256

Overhead						
Lasten	-5.672	-6.131	-6.477	-6.479	-6.479	-6.479
Baten						
Saldo	-5.672	-6.131	-6.477	-6.479	-6.479	-6.479
Overige baten en lasten						
Lasten	-2	-20	11	-142	-276	-464
Baten	-7					
Saldo	-9	-20	11	-142	-276	-464
OZB niet-woningen						
Lasten						
Baten	468	486	504	504	504	504
Saldo	468	486	504	504	504	504
OZB woningen						
Lasten						
Baten	3.075	3.597	3.764	3.851	3.958	4.104
Saldo	3.075	3.597	3.764	3.851	3.958	4.104
Recreatieve havens						
Lasten	-44	-141	-141	-141	-141	-141
Baten	3	9	9	9	9	9
Saldo	-41	-132	-133	-133	-133	-133
Riolering						
Lasten	-1.576	-1.685	-1.596	-1.632	-1.657	-1.668
Baten	24					
Saldo	-1.551	-1.685	-1.596	-1.632	-1.657	-1.668
Ruimtelijke ordening						
Lasten	-920	-802	-641	-642	-462	-462
Baten	19					
Saldo	-901	-802	-641	-642	-462	-462
Samenkracht en burgerparticipatie						
Lasten	-87	-92	-96	-96	-96	-96
Baten						
Saldo	-87	-92	-96	-96	-96	-96
Sportaccommodaties						
Lasten	-641	-469	-218	-218	-218	-218
Baten	256	258				
Saldo	-385	-211	-218	-218	-218	-218

Sportbeleid en activering

Lasten	-311	-360	-379	-439	-379	-379
Baten	25					
Saldo	-285	-360	-379	-439	-379	-379

Treasury

Lasten	-11	-12	-12	-12	-12	-12
Baten	4	10	10	10	10	10
Saldo	-7	-2	-2	-2	-2	-2

Verkeer en vervoer

Lasten	-189	-606	-170	-120	-120	-120
Baten	3					
Saldo	-186	-606	-170	-120	-120	-120

Volksgezondheid

Lasten	-1.373	-1.414	-1.441	-1.441	-1.441	-1.441
Baten	26	20	20	20	20	20
Saldo	-1.347	-1.394	-1.421	-1.421	-1.421	-1.421

Wijkteams

Lasten	-220	-234	-325	-326	-326	-326
Baten	1					
Saldo	-218	-234	-325	-326	-326	-326

Wonen en bouwen

Lasten	-187	-237	-347	-297	-247	-247
Baten		2	2	2	2	2
Saldo	-187	-235	-345	-295	-245	-245
Totaal saldo taakvelden	3.427	-92	152	1.731	2.901	-656